

Tur retur

Galápagos

gjennom tjue år

En personlig beretning

Fakultet for humaniora og utdanningsvitenskap

Masterprogram: Faglitterær skrijving

Navn på kandidat: Ann Kristin Jørgensen

Levert 15.12.2014

Veileder: Siri Nergaard

Tur retur
Galápagos
gjennom tjue år

En personlig beretning

Innholdsfortegnelse:

Innledning: «I guess it had something to do with Bongo» s 4

1. kapittel: Reisen til Sør Amerika s 7

2. kapittel: Dagboknotatene s 11

3. kapittel: Tilbake til Puerto Ayora i 2013 s 21

4.kapittel: Historier fra kjøkkenet s 27

5. kapittel: Tilbakeblikk fra takterrassen s 32

6. kapittel: Jakten på et godt sted å skrive s 35

7. kapittel: Hverdag i Puerto Ayora s 39

8. kapittel: På besøk hos Teppi s 43

9. kapittel: Gjensyn i Quito s 48

10. kapittel: M/S Queen Mabel s 55

11. kapittel: Farmor Rosa s 62

12. kapittel: Isabela s 67

13. kapittel: En norsk utvandrerhistorie s 77

14. kapittel: Rjukan 2007 og gjensitt på Galápagos s 87

15. kapittel: Epilog s 93

Innledning

Jeg var kommet halvveis på reisen gjennom Sør Amerika, da en tilfeldighet førte meg til Galápagos. Det var der, ute på Stillehavet en mørk kveld, at jeg så et stjernesudd styrte ned fra himmelen. -Skynd deg å ønske noe! sa Nicole. Jeg tenkte et kort øyeblikk og formulerte tre ønsker. Et av dem skulle gå i oppfyllelse før jeg ante det, og snart skulle livet ta en helt ny vending...

I guess it had something to do with Bongo...

I november 2013 kom jeg tilbake til Galápagos for å skrive på masteroppgaven min. Jeg hadde også en tanke om å bosette meg der. Jeg installerte meg på mitt vanlige værelse hos tante Maria i Hostal Los Amigos. Sønnen min, hadde allerede vært på øya noen uker. Han skulle bo her i friåret før videre studier. - Hvorfor vil du tilbake til Galápagos, hadde jeg spurt mens han pakket og gjorde seg klar til å dra. – Hvorfor? Det er bare deiligere å være menneske der... Og så er menneskene så hyggelige.

Maria satt i kjøkkenet og drakk kaffe da jeg kom ned den første morgenen.

– Buenos dias! Johannes har dratt allerede, sa hun. Han stakk avgårde med surfebrettet under armen klokka sju. – Skal si han er blitt morgenfugl, bemerket jeg. Jeg hadde lovet å bli med for å ta noen bilder av surferne. Etter en kopp kaffe, la jeg av sted langs den tre kilometer lange stien som førte til Tortuga Bay, Skilpaddebukta. Palo Santo trærnes hvite stammer lyste opp mellom det tette tornekraattet. De flere meter høye kandelaberkaktusene strakte seg mot himmelen og fikenkaktusens gule blomster hadde sprunget ut.

Tortuga Bay om morgenen

Små lavafirfisler pilte frem og tilbake på stien. Noen spottefugler tittet på meg inne fra den grønne bushen. Det var fantastisk å være her igjen. Jeg nynet for meg selv mens jeg vandret av sted i den stille morgenen. Snart lå bukta med den to kilometer lange stranden foran meg. Så blendene hvit at jeg måtte finne frem solbrillene.

Bølgene skyllet inn over den langgrunne stranden fra Stillehavet. Jeg tok av joggeskoene og gikk barbeint i den melaktige sanden bort til ungdommenes leir. De var ute og surfet alle sammen. De lå der på brettene sine, som store svarte fugler, og duvet over dønningene mens de ventet på den rette bølgen. Jeg fikk øye på min sønn i det han sto bortover en lang fin bølge. Men sekunder senere var han slukt i den hvite brenningen. Litt etter padlet han utover igjen. Ungdommene så aldri ut til å bli slitne. For dette var deres pasjon. Jeg brettet ut håndkleet mitt i en fin sanddyne. Sola var akkurat passe varm nå i november. Etter en stund så jeg Johannes komme opp sammen med ei søt lyshåret Californiajente. De satte seg på noen steiner bak meg, spiste bananer og kjeks, og snakket om bølgevarselet for de kommende dagene. – Det ser bra ut, særlig om morgenen, sa min sønn. Det var ikke lenge siden han hadde erklært, at han ikke kunne leve uten å surfe lenger. Jeg var i ferd med å døse av da jeg hørte jenta spørre.

- So what's your story with this island? Litt motvillig spisset jeg ørene. Dette måtte jeg høre. Hva ville han si?

– My father is from here, from Puerto Ayora. And I'm here for a year, to live and work with him on his yacht. And to surf, of course!

– Ah, lucky you, sukket jenta misunnelig. And your mom, is she also here?

– Yes. She's the lady laying right over there... (Jeg merket at de betraktet meg.)

– And where's she from?

– From Norway.

– Wow! That's awesome! I believe that must have been something of a story... Between her and your dad, I mean.

-Yeah! I guess so too... A crazy story. And I'm shure it had something to do with the Bongo!

- The bar on Avenida Darwin, you mean?

- Yes!

De lo lavt. Jeg lot som jeg sov nå, mens jeg tenkte over det jeg hadde hørt. Han kunne ikke hatt mer rett, for visst hadde det noe å gjøre med Bongo... Det var på Bongo faren hans og jeg svermet og drakk caipiriñas. Og det var på diskoteket Panga i underetasjen vi danset salsa hver natt... Det gikk opp for meg at Johannes ikke kjente historien om hvordan hans far og jeg egentlig møttes. Den hadde jeg aldri fortalt ham. Men på den annen side var det vel heller ikke vanlig å fortelle barna sine detaljene rundt ferieforelskelsen de var et resultat av?

Bildene fra ankomsten til Puerto Ayora, en marsdag i 1993 strømmet frem. Hostal Los Amigos og señora Rosa. Møtet med Eduardo på takterrassen samme ettermiddag. Den samme terrassen vår felles sønn pleier å sitte på nå. Og ikke nok med det. Han hadde installert seg på det samme rommet som jeg bodde på tjue år tidligere...

1. kapittel

Reisen til Sør Amerika

Song of the Open Road

Afoot and lighthearted I take to the open road,

Healty, free, the world before me,

*The long brown path before me leading wherever I choose.
Henceforth I ask no good fortune; I myself am good-fortune,*

*I whimper no more, postpone no more, need nothing,
done with indoor complaints, libraries, querulous criticisms,
Strong and content I travel the open road.*

Walt Whitman

Det var i november 1992 reisen begynte. Planen var å krysse Sør Amerika på langs fra Argentina til Mexico. Min venninne Margrete ville være med. Et par år tidligere hadde vi reist sammen i Mellom Amerika og hatt en flott tur. Det var vår i Buenos Aires da vi ankom. En femten timers flytur var alt som skulle til for å legge en årstid bak seg. Langs de brede avenyene stod Jakarandatrærne med fiolette blomster, tett i tett. I noen dager utforsket vi metropolen. Vi fant frem til tangoklubber i små bakgater, drakk vin, besøkte la Boca, det gamle sjømannskvarteret der flere av mine onkler helt sikkert hadde hatt mer enn én lystig aften. Siden gikk ferden med buss over den argentinske pampasen. Jeg husker hvordan vi satt der på hver vår rad og så ut på det uendelige landskapet.

Reisen begynte med en tango i La Boca. Buenos Aires-1992

Det gikk opp for meg hvor enormt det Sør Amerikanske kontinentet var. Nærmeste by, Mendoza lå mer enn hundre mil, og tjue timer unna. Veien skar snorrett gjennom det grønne landskapet med beitende kyr. Vi satt ofte i egne tanker under de lange strekkene. Vi hadde begge like mye reist *fra* noe, som *til* noe. Selv hadde jeg reist fra en stadig voksende rastløshet, og tenkte på reisen som en forsinket dannelsesreise. Nå midt i trettiårene, mens vennene våre giftet seg og fikk barn, var vi to fortsatt barnløse. Og søkende. Kanskje ville denne reisen føre til noe nytt? Sør Amerika var omtrent så langt unna den gamle hverdagen vi kunne komme. En morgen kom Andesfjellenes ville tinder til syne under en blå, blå himmel i det fjerne. Siden Santiago de Chile. Videre nordover. To tusen kilometer nordover det langstrakte landet Chile, hvor alt er ørkenfjell på den ene siden og hav på den andre. Fra grensebyen Arica gikk et smalsporet tog til La Paz to ganger i uken. En iskald morgen befant vi oss med ett 4000 meter over havet. Byen tok bokstavelig talt pusten fra oss. Julen som stod for døren, feiret vi i Corioco, i et dalføre nær Amazonas. Nyttår ved Titicacasjøen. Siden fulgte Peru og Cuzco, inkaenes gamle hovedstad. Fascinerende steder, og møter med mennesker man aldri siden vil glemme. Jeg la ut på den tre dager lange vandringen på Inkastien til Machu Picchu, i regnvær og med altfor dårlig utstyr. Men da tåken fordampet og solen lyste opp de gamle, episke ruinene mellom grønne sukkertoppfjell den fjerde morgenen, var alt slitet glemt, og kun en følelse av takknemlighet tilbake.

Ved ankomsten til den grå hovedstaden Lima, merket vi den truende stemningen, og hørte varsler om nye planlagte attentat fra terrorgruppen «Den lysende sti». Vennskapet vårt som var blitt satt på mange prøver underveis, tålte ikke trykket i Lima. Selv de beste venner kan oppleve at det kan knake faretruende i fortøyningene etter uker på lavbudsjett i samme rom, og i senger som vi tidvis hadde delt blodtørstige lopper. Under en reise som backpacker, får man virkelig testet toleranseevnen sin. Min var kommet til et punkt hvor jeg innså at jeg ville være fri og uavhengig på resten av turen. Vi skilte lag i Lima. Margrete fortsatte mot Mexico, mens jeg dro videre i langsomt tempo nordover kysten av Peru. I Huan Chaco, en fiskelandsby hvor fiskerne bruker de samme sivbåtene som rundt Titicacasjøen, ble jeg kjent med Nicole, en engelsk kvinne på min egen alder som også reiste alene. Vi slo oss sammen og fortsatte til Ecuador. Vi hadde begge planlagt å studere spansk en måned i hovedstaden Quito, så der sjekket vi inn på Hostal Marcella som hadde takterrasse med utsikt over de grønne dalsidene og to snøkledd vulkaner. Etter tre måneders på reise, var det godt å pakke

ut klærne og være på et sted for en stund. Jeg gikk til innkjøp av en fargerik duk, friske blomster og stearinlys for å gjøre rommet mitt hjemmekoselig.

Under Marcella larmet storbyens trafikk, og bussene spydde ut en svart eksos som steg oppover og luktet surt og kvalmende. I tillegg hadde vi hadde mer enn nok med å akklimatisere oss til å leve 2850 meter over havet. Vi fant en språkskole i en tidligere hacienda fra 1800 tallet i den koloniale bydelen på Plaza San Fransisco. Hver dag gikk vi avsted som lydige skolepiker og pugget spanske verb under søylegangene med hver vår unge mannlige lærer. Lunsjen spiste vi ute på plazaen, foran Sør Amerikas første katolske kirke, bygget av de spanske conquistadorene i 1532. Men Quito, som sies å ha et klima som en evig vår, viste seg fra en lunefull side mens vi bodde der. Dagen kunne starte med sol, men plutselig kunne noen truende skyer drive inn fra fjellene, og med ett styrtet det iskalde regnet ned. Jeg har aldri frosset så mye som de ukene i Quito. – Vi har fire årstider hver dag her, sa damen i butikken på hjørnet hvor jeg pleide å kjøpe frukt og vin. For å unngå køen i den kalde trappen ved fellesdusjene om morgenen, begynte jeg å dusje om kvelden og gikk deretter til sengs fullt påkledd. Det gjorde neste morgen så mye enklere. Det var bare å stå opp og hoppe i joggeskoene! Om kveldene var det ofte så kaldt på rommet at vinduene rimet på innsiden, og jeg måtte dra soveposen over hodet og puste den varm før det ble mulig å sove.

En slik kveld banket det på døren, og utenfor stod Nicole med Lonely Planets Sør Amerika guide under armen.

– Jeg har bestemt meg for å reise til Galápagosøyene, erklærte hun. Blir du med? Jeg trakk på skuldrene.

– Galápagos ligger nok utenfor mitt reisebudsjett, mumlet jeg inne fra soveposen. For å være ærlig, hadde jeg knapt hørt om øyene. Alt jeg visste at det var at dyrt å fly dit, og kostbart å dra på et cruise. Nicole åpnet guiden og leste: «Galápagos ligger i Stillehavet, midt på ekvator. Tropisk klima året rundt. Herlige hvite korallstrender. En unik opplevelse for alle som elsker uberørt natur og vil komme tett på sjeldne fugler og dyr som er helt tamme.»

– Åh som jeg gleder meg til å svømme med sjøløver! Hun viste meg et bilde av en kritthvit strand hvor sjøløver lekte i vannkanten.

Du får sove på det, sa Nicole. God natt! Vi sees til kaffen i morgen tidlig.

Etter skolen dagen etter, tok jeg en taxi til TAME, Ecuadors nasjonale flyselskap. Jeg ble vist inn til manageren. Jeg presenterte meg og spurte om det var mulig å få noen presentert på en

flybillett til Galápagos?

– Jeg jobber i Braathens S.A.F.E. sa jeg, og nevnte SAS i samme slengen. For dem hadde han kanskje hørt om?

– Braathens! utbrøt manageren begeistret.

Det er bare to uker siden vi kjøpte to Boeing 737'er av dere! De står i hangaren og venter på å bli malt om i våre farger. Jeg måtte smile. Var det mulig? Jeg visste at våre eldre fly ble solgt til land i «den tredje verden» etter hvert som flåten ble fornyet, men at nettopp TAME hadde kjøpt to av dem...

Etter at dette faktum var kommet på bordet, ble jeg behandlet som en gammel venn av selskapet. Manageren hentet kaffe og kaker og ville høre om arbeidet mitt, og om hvordan likte jeg Ecuador.

Jeg skrøt av landet og folket og sa at det var muy bonito!

– Og nå vil du til Galápagos. Det er klart du må se «Las encantadas» før du reiser videre. Når vil du dra?

– Om tre dager, sa jeg.

Han trykket på callingen til billettskranken. – Vær så vennlig å gi den unge damen fra Noruega 50 % på en billett tur-retur Galápagos!

– Buen viaje, sa han og trykket hånden min da jeg gikk. Tilbake på Marcella var det nå min tur til å banke på døren til Nickys rom. Da hun åpnet, viftet jeg med billetten foran nesen hennes. – Lets go to the Galápagos!

2. kapittel

Dagboknotatene

«Det hele startet med en tilfeldighet, som så mye annet viktig her i livet.» Roy Jakobsen.

Jeg hadde med dagboken fra reisen i Sør Amerika til Galápagos, som en støtte for hukommelsen under skrivearbeidet. Muligens kunne jeg bruke noen av notatene i selve fortellingen? Jeg så på den slitte, blå boken med selvportrettet av Frida Kahlo på forsiden. Hun så rett på meg med sitt gåtefulle, mørke blikk med et stumt spørsmål om hva livet hadde bragt siden sist... Dagboken hadde vært min kjæreste eiendel under månedene i Sør Amerika. Hver eneste side var tettskrevet med opplevelser, gleder, frustrasjoner og lengsler. Jeg bladde frem til mars og så igjen de delvis uleselige sidene, fulle av sjøsprøyt, vinflekker og utflytende blekk. Noen sandkorn lå også igjen. Den samme morgenen vi reiste til Galápagos skrev jeg:

Quito, 15. mars

Opp ved soloppgang. Etter en liten meditasjonsstund på taket, tok vi avskjed med Quito. Galápagos neste! Taxi til flyplassen, en rask kopp kaffe og take-off. Jeg er veldig klar for å forlate storbyen nå. Støyen, forurensningen og kulden går på nervene. Jeg har også hatt sterk hjemlengsel de siste dagene. Vi fløy øya til Baltra og ankom Puerto Ayora etter en kort fergetur over sundet, og buss over øya. Høylandet var grønt og frodig som en jungel. 28 grader, sol og lett regn i høyden. Puerto Ayora er en fin liten havneby. I Academy Bay ligger de hvite yachtene med det ecuadorianske flagget vaiende i akterenden. Vannet er turkist og krystallklart. I sydenden av bukta strekker en svart lavavegg seg tre meter loddrett opp, med store kaktustrær på toppen. For et landskap! Tok inn på Hostal Los Amigos, drevet av señora Rosa, en varm og hyggelig kvinne. Fra takterrassen er det en flott utsikt over havnen og fjellene bak. Minnet meg om Maui. Traff sønnen i huset, Eduardo, på taket. Han er guide og jobber for en av de tyske cruise-operatørene. Det var noe ved ham som jeg likte umiddelbart.

Eduardo ville hjelpe oss å finne en båt, og allerede i ettermiddag hadde han skaffet oss plass i yachten Tip-Top som eies av tyske kaptein Wittmer. Den seiler allerede i kveld. Senere: Nå har vi vært om bord og sjekket fasilitetene. En nydelig båt. Fin salong med et lite bibliotek. Vi får egen lugar med bad. Stort soldekk med tak over. Vi aksepterte!

På ettermiddagen inviterte Eduardo oss med til Tortuga Bay, en lang hvit korallstrand en halv time utenfor byen. Vi gikk dit på en sti omgitt av blomstrende kaktustrær. Etter et bad, mens Nicole lå og leste, ville Eduardo danse med meg. – Kan du salsa? - Litt, løy jeg. Jeg skal lære deg sa han og viste meg grunntrinnene jeg allerede kunne. Det var fint å danse med han der i sanden... Vi spiste middag sammen, og rakk en liten visitt i huset hans i Pelican Bay, før vi hentet sekkene og tok en båt-taxi ut til Tip-Top. Kapteinen og guiden Dory ønsket oss velkommen om bord med et glass hvitvin. Vi hilste også på stuerten Felix, en blid og trivelig kar. Båten gynget kraftig i fortøyningene. Siden det fortsatt var en time til avgang, tok vi en sjøsyketablett og gikk til køys.

17. mars: Rabida

Jeg våknet i femtiden, da ankeret gikk, fortsatt litt groggy av tablettene. Da jeg tittet ut av køyet over koya, kunne jeg skimte en rød vulkanøy med en fiolett himmel over. Jeg kom meg på bena og gikk opp på soldekket for å se min første soloppgang på Galápagos. Sjøløver svømte rundt båten, og inne på stranden så jeg en hel koloni. En pelikan landet på ripa akter. Det ble et uforglemmelig øyeblikk. Der satt jeg alene og så en dagen bli født. Jeg vekket Nicole. Litt etter stupte vi uti det dypturkise, friske vannet. Sjøløvene kom og svømte mellom oss på kloss hold.

Drømmen om å bade med sjøløver er herved oppfylt, ropte jeg. Nicole smilte lykkelig før hun dukket under igjen. Etter frokost kjørte vi inn til land med lett båten og gikk opp stien som førte inn på øya til en lagune hvor rosa flamingoer vadet rundt og lette etter krill.

Speilbildene deres vi så i det stille vannet. Da vi stoppet for å drikke vann under et tre, landet en hauk og satt der rolig og betraktet på oss.

Etterpå snorklet vi rundt øya i verdens klareste vann. På de svarte lavaklippene lå haviguaner og varmet de kaldblodige kroppene i sola.

Med ett så jeg halen til en middels stor hai stikke ut fra en sprekk i fjellet. Det var første gang jeg så en hai på nært hold. – Det var en

Utsikt over Bartolome med øya Santiago i bakgrunnen

«white-tipped reef-shark», sa Dory etterpå. De er ikke farlige, sa hun. Hun forklarte at haiene kommer inn til fjellsprekkene på dagtid for å sove, og kunne ligge der urørlige i mange timer.

Etter lunch, var øya **Bartolome**, med det merkelige månelandskapet neste stopp. Vi klatret til toppen som hadde en episk utsikt til den spisse klippen som er Galápagos` kjennemerke, og de store svarte og røde øyene rundt. Et syn jeg aldri vil glemme. På en tur rundt øya i lett båten etterpå så vi pingviner! De satt stille på steinene under fjellet og så utover sjøen, mens andre dykket ved siden av oss og jaktet på fisk.

18. mars: Genovesa.

Dagbokskrivning under taket på soldekket. Sola steker, men en fin liten bris gjør det utholdelig. Vi ligger for anker inne i kjempekrateret på øya **Genovesa**, den nordligste av øyene.

Krateret minner meg om Santorini i Egeerhavet. På turen langs kanten av krateret, kunne vi studere det unike fuglelivet på kloss hold. Havsuler med knall-røde føtter satt rett ved stien og virket

ubemerket av å se en flokk mennesker gå forbi. Genovesa er den eneste øya der de kan sees.

Det er også parringstid for mange av sjøfuglene, som den fascinerende fregattfuglen. Hannen blåser opp en stor, rød ballong under nebbet for å tiltrekke hunnens oppmerksomhet. De fleste har funnet en make, og nå sitter de to og to sammen rundt i buskaset og kurrer.

19.mars: Seymour.

Dory banket på kahytt døren vår klokken seks, og jeg så soloppgangen fra badet. Vi ankret opp utenfor øya Seymour, og nå ventet en tidlig morgentur mellom sjøløver og havsuler med

himmelblå føtter og fregattfugler som allerede hadde fått ungene sine. De hvite, dunete ungene satt i sine enkle reder av kvist og kvast og skrek etter mat. Her legger man ikke mye arbeid i boligen. Dory forklarte at fregattfuglene kun får én unge, annethvert år. Vi stoppet for å se hvordan foreldrene fløy i skytteltrafikk med småfisk som de stappet ned i halsene på de sultne små.

Redfooted boobie

Bluefooted boobie

Fregatthann på Genovesa

20. mars: Plazas.

*Våknet våt av svette, etter to timers søvn. Det var umulig å puste i lugaren. Lufteanlegget hadde brutt sammen, så jeg tok med teppet og gikk opp på soldekket og la meg der. Jeg lå og så på fullmånen som seilte over himmelen mens vi pløyde havet sydover. Da jeg våknet neste gang, hadde vi ankret opp ved de to små øyene **Plazas**. Igjen hørte jeg sjøløvene breke fra stranden. Opp klokka seks til morgenbadet som er blitt en tradisjon. I land på Plazas fikk vi nå se den majestetiske land-iguanen. Den holder til under kaktustrærne, hvor den ligger rolig og venter på at de eplelignende fruktene skal falle ned. Ingen kamp for overlevelsen her. Landiguanens farger er som landskapet ellers på øya, i nyanser av gult og rødt. De meter lange reptilene er litt av et syn, og mye kraftigere enn sine brødre som lever ved havet. I følge Darwin var de opprinnelig én art, men har utviklet seg forskjellig i forhold til tilgang på mat gjennom tidene.*

På ettermiddagen fant jeg frem kapteinens mor, Margarets selvbiografi, «Poste restante Floreana», en fascinerende beretning om familiens historie og all dramatikken som oppstod de første årene de bodde på Floreana. Her var mystiske forvinninger, mulige mord og annen dramatik mellom de tre tyske bosetningene som befant seg samtidig på øya, tidlig på 1930 tallet.

21.mars: Española.

*Det lysnet og omgivelsene trådte frem da vi ankom **Española**. Fra dekket så jeg et vulkanfjell hvor små grønne trær, kalt Palo Santo, vokste langs toppen. På den andre siden lå to kritthvite sandstrender med en lav ås bak. Havbunnen var lys og sikten nærmest uendelig. Korallfisk i mange farger svømte der, som i et utendørs akvarium. Da vi snorklet møtte jeg på en enslig havskilpadde som svømte fredfullt forbi meg.*

Under turen til den forrevne klippekysten av Española, så vi sulene med de blå føttene og de nyfødte ungene deres i reir midt på stien. Vi passerte et «blowhole» hvor dønningene som traff kysten fikk vannet til å stå opp i en kraftig søyle med ti sekunder mellomrom. En naturlig

fontene. Lengst ute på klippen, høyt over havet, ventet fuglene mange av passasjerene hadde reist langt for å se. Albatrossen!

22.mars: Floreana.

I morges ankom vi vår siste øy på cruiset, **Floreana**, som også er kalt de tusen vulkaners øy. Vi besøkte en ny flamingolagune og deretter stranden hvor havskilpaddene legger eggene sine. Siden gikk turen til Post-Office Bay, øyas berømte «postkontor» et par kilometer bortenfor bebyggelsen på Black Beach. «Postkontoret» som skal være verdens eldste, er selvbetjent, og består av en gammel tønne. Det har vært i bruk siden 1700 tallet, da hvalfangere på vei sørover kom innom og la igjen brev. Skutene på vei nordover, tok posten med seg, og slik har det fungert i mer enn to hundre år. Vi rotet rundt i kassen og fant noen kort vi selv ville videresende. Jeg tok med to som jeg skal sende videre fra Quito. Et skulle til Virginia og et annet til Stabekk! Før vi gikk videre la jeg igjen et kort til mine foreldre, med håp om at det kommer frem en gang. For som Dory sa, det kan ta tid. Lengste postgang rapporteres å være ti år!

På ettermiddagen så vi igjen sivilisasjonen med hus, folk og innhegnede geiter for første gang på seks dager. Øyas eneste buss ventet, og tok oss opp til sjørøverhulen og vannkilden, hvor familien Wittmer bodde etter at de kom til øya, og de bygget huset sitt. Senere flyttet familien ned til stranden, og der skulle vi nå spise vår siste middag, hjemme hos kapteinens mor. Frau Margaret, en bitteliten kvinne på 89 år, med hvitt hår og klare blå øyne, ventet på oss da vi kom ruslende i den svarte sanden. Det ble et spesielt møte. Mens vi spiste, fortalte hun om reisen fra Tyskland, ankomsten deres til øya og livet deres der. Hun kom også inn på den dramatiske historien om den tyske «baronessen» som ankom sammen med sine to elskere med planer om å bygge et luksushotell på øya, men siden forsvant på uforklarlig vis. Og om doktor Ritter som døde av matforgiftning, mens Margaret og hans samboer, Dore stod og så på og ingenting kunne gjøre. Etter middagen gikk jeg en tur ut i hagen, der Margarets 100 år gamle skilpadder tuslet rundt mellom grønnsakene sammen med hønsene. Da det mørknet, svermet myggen inn fra hullene i vinduenes netting. Det var på tide å takke for oss, og dra tilbake til båten.

23. mars: Santa Cruz.

Eventyret er over. I morges gikk vi i land på **Santa Cruz** med sekkene våre. Dory inviterte oss med på tur til Darwinstasjonen forskningscenter ytterst i Puerto Ayora. Her hilste vi på

øyenes superkjendis, **Lonesome George**, den siste av sitt slag som ble oppdaget på øys Pinta på 1970 tallet og tatt med til Santa Cruz. Kjempeskilpaddene kan bli to hundre år, og veie opp til tre hundre kilo. Men disse gigantene er vegetarianere, som kun spiser gress og annen vegetasjon. Ute mellom de «forheksede øyene», har en flik av nytt håp for fremtiden og verden fått ny næring, etter å ha sett hvor uberørt og harmonisk livet kan være der hvor menneskene ennå ikke har forpestet det. Samtidig viste møtet med Galápagos at håpet for fremtiden snart vil være ute, om vi ikke tar bedre vare på kloden vår. Særlig disse unike stedene av så stor betydning for fugler og dyr. For hele økobilansen. Hvor lenge vil Galápagos fortsette å være et sunt område? Jeg vet ikke, men håper lenge, lenge...

P.s. Jeg oppdaget at jeg hadde glemt igjen de nye sandalene mine om bord. Om kvelden tok vi en båt-taxi ut til Tip-Top. Bare kokken og vår kjære coronel Pablo fra Barcelona var om bord. Felix gikk for å lete i lugaren vår, men kom tomhendt tilbake. Så sjekket han kapteinens lugar, og der fant han dem! Felix mente at Wittmer hadde «gjemt» dem for å gi dem til elskerinnen sin i Puerto Ayora. - Beklager Wittmer, sandalene mine vil jeg ha selv! Siden vi var kommet om bord, inviterte Felix på middag. Vi takket ja til et siste deilig måltid, og en hyggelig prat med kokken og obersten.

26.mars

Nest siste dag i Puerto Ayora. Jeg gikk ut for å kjøpe en suvenir, men alt jeg fant var en t-skjorte med et skilpaddemotiv. På vei ut fra forretningen gikk jeg rett på Eduardo. Han var nettopp kommet tilbake. – Bli noen dager til, ba han. Vi kan dra på Bongo i kveld og danse. Ja, hvorfor ikke? Nicole syntes det var en god idé. Vi har ingen hast med å dra fra Galápagos. Flyet gikk uten oss to dager senere. Det er kanskje ikke uten grunn at øyene kalles «the enchanted islands»?

29.mars

Eduardo og vennene hans hadde vært ute i bukta og fanget en stor bacalao med spyd på formiddagen. Om kvelden vartet de opp med fiskemiddag i huset i Pelican Bay. Det ble en stor aften. Vi satt rundt kjøkkenbordet og drakk rom med fruktjuice og spiste den ovnsbakte fisken. Etter nok en natt på Panga, satt vi utenfor og så på stjernene. Eduardo sa at vi kunne se dem enda bedre fra hemsens i huset hans. Det var sant. Vi våknet neste morgen av hanen som gol fra naboens hage. Sola skinte inn gjennom vinduet. På formiddagen seilte vi med katamaranen hans i Academy Bay.

2.april

Jeg har nærmest flyttet inn hos Eduardo. Er bare innom på Los Amigos for å hente klær og slå av en prat med Doña Rosa. Hun spør aldri hvor jeg oppholder meg, men vet det nok. Hun er så søt, og har alltid tid til en prat og en kopp kaffe i kjøkkenet.

5. april

Det har regnet kraftig en times tid. En regnbue henger over bukta. Sekken er ferdig pakket. I morgen drar jeg tilbake til Quito. Jeg har ikke lyst til å dra, men Nicole som reiste tilbake for en uke siden, venter på meg. Jeg kan ikke la henne i stikken. Eduardo kom med motorsykkelen, og vi kjørte opp i høylandet. Temperaturen sank og luften ble friskere. Vi stoppet ved et utsiktspunkt hvor vi kunne se utover sjøen og noen øyer langt der ute. – Jeg skulle ønske du ville bli, sa han. Bli her hos meg. Jeg tenkte at jeg gjerne ville nettopp det. Bli her hos ham, på denne vakre øya, og bare droppe resten av reisen, jobben og livet i Norge. Forsøke tilværelsen her med ham. Kanskje var det her jeg kunne finne ro og leve et godt liv? Sammen med Eduardo i det lille huset... Men hvordan ville det egentlig bli? Hva skulle jeg ta meg til når han var ute på sjøen i en uke av gangen? Og hva med kommunikasjonen vår og evnen til å snakke sammen om ting som ikke bare handlet om det dagligdagse? Hans engelsk var omtrent som min spansk, temmelig haltende. Ville jeg ikke komme til å savne og snakke norsk med noen som hadde de samme referansene? Og hvordan ville det bli å bo på en liten øy, så langt fra fastlandet? Jeg sovnet med tusen tanker i hodet den kvelden. – I think I must go now, sa jeg da jeg våknet grytidlig neste morgen.

6.april

Underveis til Guayaquil. Det var vemodig å se øyene bli borte mens flyet stiger og legger kursen mot fastlandet. Snart er de bare små flekker i det uendelige havet. Jeg sitter lenge og sturer. Angrer allerede på at jeg dro. Kanskje gikk jeg glipp av noe virkelig fint ved å dra?

For å pense tankene over på noe annet, åpner jeg El Comercio. Setningene gir nå mer mening, det er færre ord jeg må slå opp. Jeg leser reportasjen «Besettelsen Escobar». Alt fra svart magi til høyteknologi brukes nå i jakten for å fukke Pablo Escobar, narkotika-baronen fra Colombia, står det. Dusøren er steget til 14 millioner dollar, og det frister mange til å forsøke. En annen artikkel belyser narkokartellenes nye ruter gjennom Sentral Amerika til

USA. Det er også frykt for oppblomstring av Contras-geriljaen i Nicaragua. Utenriks: President Jeltsin er over nok en krise med kongressen i Moskva. Verden går sin skjeve gang. Det er første gang på uker at jeg leser nyheter.

Gatene i Quito var hvite av hagl og temperaturen to grader. Fra taxien så jeg ut på det blygrå skydekket, og angret igjen på at jeg hadde forlatt Galápagos. Nå sitter jeg i sengen på et heller tvilsomt hotell. Jeg fryser og føler meg fortapt på dette snuskete stedet jeg måtte ta til takke med i natt. «Hotell Cruzario» heter det. Marcella var fullt, det samme var to andre pensjonater i nærheten. Fra rommet ved siden av hører jeg stemmene til en mann og en kvinne som roper og gråter hysterisk. Hva skjer? Det høres ut som det pågår en djevleutdrivelse. Føler meg utrygg. Middagen i kveld består av to bananer og noen salte kjeks. Jeg har allerede skrevet et brev til Eduardo. De uhyggelige lydene fra naborommet fortsetter. Jeg tar en sovetablett og setter klokken på 7.00. Flytter tilbake til Marcella i morgen.

Jeg lukket dagboken og kjente på de sammensatte følelsene over valget jeg tok den gangen. Jeg vurderte å dra tilbake til Galápagos, men gjorde det ikke. Uken etter reiste Nicole og jeg videre til Colombia. Etter å ha feiret påsken i den vesle byen Popayan, hvor vi så nattprosesjonene i byen, tok vi avskjed. Hun skulle reise videre i Colombia, jeg til Mexico. Halvannen måned senere var jeg på Yucatán-halvøya. Da jeg klatret opp på toppen av den store maya-pyramiden i Chichén Itzá en tidlig morgen, merket jeg en plutselig svimmelhet og utmattelse. Det var da jeg fikk mistanken. Kunne jeg være gravid? Jeg hadde klatret i mange høye fjell og oppholdt meg i drepende hete, uten å bli så dårlig. Dagen etter gikk jeg til det lokale sykehuset for å ta en test. Etter en stund kom legen ut. – Gratulerer. Du er gravid! Jeg så på ham. Han smilte. Hva skulle jeg si? Alt jeg kunne føle var en nummenhet. Jeg hadde adressen til Eduardo og telefonnummeret til hostalet. Jeg kunne reise tilbake. Men gjorde det ikke. Jeg skrev heller ikke. Det jeg trengte, var å la nyheten synke. Jeg måtte være alene med meg selv en stund.

To uker senere ankom jeg til Mexico City, fant et hotellrom ved ruinene av Aztekerkeiseren Montezumas tempel, og gikk ut for å feire trettitreårsdagen min med kaffe og sjokoladekake. - Nå var det slutt på Margaritas! Jeg skulle bli mamma! Men jeg var også klar over at store utfordringer ventet meg, for jeg ville jo bli alenemamma. Hvordan ville det bli? Ville jeg med min rastløse livsstil, som knapt hadde holdt et spebarn mestre en så stor oppgave? Og hva

med Eduardo, skulle jeg fortelle at han skulle bli far? Spørsmålene hopet seg opp. Var barnet mitt, eller vårt? Alt dette satt jeg og grunnet over på kafeen ved katedralen. Aldri hadde jeg følt meg mer ensom enn akkurat da, i denne enorme metropolen med tjue millioner mennesker, men hvor jeg ikke kjente en eneste av dem. Noen dager etter tok jeg bussen til San Miguel de Allende, nord for Mexico City og traff jeg igjen Margrete. Det var her hun hadde hun bodd og malt bilder de siste månedene. Det var godt å dele tankene om livet som ventet, med henne. Jeg tok et fotokurs og vandret gatelangs i den terrakottafargede kolonibyen. Kvelden før jeg skulle reise hjem inviterte vi noen venner på norsk bacalao. Jeg fortalte dem om barnet jeg ventet.

- Har du tenkt på noe navn, spurte en tysk malerinne.

– Johannes, sa jeg. Han skal hete Johannes. Jeg hadde aldri glemt Hamsuns roman *Viktoria*, kjærlighetshistorien mellom slottsdatteren og møllerens sønn Johannes, som endte med å bli en berømt forfatter.

- Hva om det blir en pike?

– Det er en gutt sa jeg sikker, og fortalte dem om drømmen jeg hadde hatt. Jeg så barnet tydelig for meg, og det var en vakker, mørkhåret gutt...

Etter ti måneder på reise kom jeg tilbake til Norge, og det ble stor gjensynsglede da jeg besøkte foreldrene mine. Mens vi satt med ettermiddagskaffen og snakket om året som var gått, var tiden var inne til å slippe nyheten. - Jeg skal ha barn, erklærte jeg. Det ble stille rundt bordet, mens jeg så fra den ene til den andre. Far kremtet. – Er han svart? spurte han. Nei. – Hvit? Jeg ristet på hodet. - Indianer da? – Jeg måtte le. Han er fra Galápagosøyene, men har nok noen dråper inkablod i årene. – Indianere er ok, sa far.

Jeg ringte min venninne Grete. – Gratulerer! ropte hun. – Det er bare én ting, sa jeg. Jeg er litt bekymret for om jeg har drukket for mange Margaritas de første ukene i Mexico. Tror du det kan ha skadet fosteret?

– Margaritas blir laget med tequila, ikke sant? Og tequila kommer fra den kaktusen som ligner Aloe Vera. Slapp helt av, han kommer til å få nydelig hud!

På ultralydundersøkelsen spurte legen om jeg ville vite barnets kjønn. – Nei takk, sa jeg. Det skal få være en overraskelse. Etter fem måneder jeg skrev til Eduardo. Jeg hadde nå hatt tid til å tenke grundig over saken. Far og barn måtte vite om hverandre og få anledning til å bli kjent. Da vi fikk kontakt, var jeg syv måneder på vei. Brevet hans kom fra Zurich, hvor han nå bodde hos sin nye kjæreste. Det hadde vært et sjokk for ham å få nyhetene mine og han

bebreidet meg for å ha ventet så lenge. To uker senere kom han med toget til Oslo. Han ønsket at vi skulle ha noen dager sammen, for å snakke om situasjonen. Jeg møtte opp på Sentralbanestasjonen og så ham stå der å vente i snøen, iført joggesko og boblejakke. Stakkars mann, han kjente meg ikke igjen der jeg kom halsende med den store magen og den nye frisyren. I et øyeblikk av et desperat ønske om forandring, hadde jeg klippet det lyse håret mitt kort og farget det rødt. At det ikke kledde meg var noe alle kunne se. Jeg skvatt selv nå jeg så meg i speilet om morgenen.

Vi snakket mye den neste uken. Faktisk mye mer enn på Galápagos, hvor fokuset hadde vært et helt annet. Og selv om forholdet var over, satte jeg pris på den fine kontakten vi fortsatt hadde. Mens jeg dro på jobb på Braathens hovedkontor på Fornebu, var Eduardo hjemme og måkte snø, og hadde middagen klar når jeg kom hjem. Annenhver dag var det laks på menyen. Laks fikk man ikke på Galápagos. Om ettermiddagene lå vi på sofaen og så på Europamesterskapet i håndball. Det var som om vi aldri hadde levd annerledes. Jeg savnet å ha ham i huset da han dro tilbake til Zurich.

Barnet ble født den 6. januar, på «Kongenes dag». – Gratulerer! En nydelig gutt med masse mørkt hår, sa jordmoren. Hun la barnet på brystet mitt. Han løftet hodet og så på meg med to dypblå, undrende øyne. Fra hva jeg kunne bedømme i min utmattede tilstand, var han perfekt. Det var bare én ting. Han hadde seks fingre på den ene hånden! Men den måtte kunne opereres bort, tenkte jeg i min halv bedøvede tilstand. Neste morgen da jeg fikk se ham igjen, telte jeg på nytt. Da hadde han fem fingre på begge hender. Eduardo ringte. – En fin gutt, sa jeg. Han har dine brune øyne og mørke hår. Jeg hørte at han var rørt. Noen dager senere låste jeg meg inn i huset og satte den lille kurven på gulvet i stuen. Der lå han, tullet inn i den altfor store dunposen fra bestemor. - Heretter er det oss to, sa jeg. Nå var jeg ikke alene lenger.

3. kapittel

Tilbake til Puerto Ayora,

November, 2013

Flyet har nettopp tatt av fra Guayaquil en grå morgen, med et islett av gult i horisonten. Det svinger lavt over den brune elven Guayas som bukter seg lik en doven slange gjennom det flate landskapet. Siden settes kursen ut over Stillehavet. Snart er alt bare blått. Jeg lener meg tilbake i flysetet. Da jeg kom til Ecuador i midten av september, reiste jeg først en tur nedover kysten. Jeg ville ikke komme hakk i hæl med Johannes til Galápagos. I den vesle landsbyen Montañita, slo jeg meg til på hotell Casa del Sol, hvor de hadde et eget yogasenter.

– Er du i Ecuador, ropte Eduardo overrasket da jeg ringte.

– Ja. Har du lyst til å komme hit en tur? Noen dager senere kom han kjørende i den lille Toyotaen sin fra Guayaquil, og vi dro avgårde på en liten roadtrip nedover kysten til havnebyen Manta. Det var hyggelig at vi to fortsatt kunne gjøre ting sammen som venner, etter alle disse årene. Underveis stoppet vi og så på tomter til salgs, og spiste fiskesuppe i Puerto Lopez, hvor sesongen for hvalsafari nettopp var over.

– Hvordan går det med sønnen vår på Galapagos, ville jeg vite.

– Bare bra. Han surfer mye, men jobber også en del sammen med meg om formiddagene. Jeg gledet meg til å komme ut og treffe ham og resten av familien Rosero igjen. Men først skulle jeg til Peru, på en to ukers rundreise i Inkaenes fotspor, som reiseleder for en norsk gruppe. Tilbudet hadde kommet mens jeg var i Montañita.

– Flott sa jeg de Escape travel ringte, bare send meg en flybillett til Lima, så møter jeg gruppen der! Nå var oppdraget utført, og jeg tilbake i Ecuador. Det siste døgnet hadde jeg tilbragt i Guayaquil, et opphold jeg nok en gang var kommet helskinnet fra. Men frykten var alltid til stede i denne byen, hvor selv det å ta en taxi kunne være risikabelt. Det ble ofte rapportert om overfall i taxier, hvor sjåførene samarbeidet med ranerne som ventet i mørke bakgater. Mange kom heller ikke fra det med livet i behold. Selv befant jeg meg i en utsatt posisjon bare ved å være en kvinne som reiste alene. Måtte alltid vær i beredskap. Hvor ofte hadde jeg ikke møtt de mørke blikkene i speilet, og spørsmålene som alltid var de samme. - Reiser du alene? Har du barn? Hvor er mannen din, eller er du kanskje ikke gift? Jeg vet ikke

om jeg utstrålte en utpreget lettlivethet, eller virket som en kvinne i nød... Men mer enn én gang hadde taxisjåføren hvisket at han snart var ferdig med skiftet. Hadde jeg lyst til å se ham igjen da? I det siste hadde jeg begynt å lyve, og jeg smurte tjukt på. - Nei, jeg reiser ikke alene, mannen min har kommet i forveien, og nå venter han på meg på hotellet! Og jeg har fire barn. Cuatro hijos, viste jeg med fingrene for å være sikker på at de forstod.

Men nå er jeg klar for gjensyn med Galápagos... Jeg har en chilensk familiefar ved siden av meg. Han byttet plass med datteren, som først satt i midten da jeg kom til vindusplassen min. Det mer enn aner meg at han vil prate. Kona han og en tenåringsønn sitter på raden ved siden av. Like etter snur han seg mot meg.

– Er det din første reise til Galápagos? Jeg rister på hodet. Men du er turist?

– Nei. Jeg skal besøke sønnen min og familien hans. – Så faren han er derfra? Han lener seg nærmere, med oppspilte øyne. – Ja, nikker jeg. – Men hvor er du fra? Jeg forteller det, og ser hvordan spørsmålene hopper seg opp i hodet hans. – Perdon, ikke for å være privat, men er du ikke gift med din sønns far? Jeg rister på hodet. – Nei vi har aldri vært gift! Han sperrer opp øynene. Medgir at han synes det er rart. Selv om den slags også begynner å bli mer vanlig i Chile. - Det viktigste er at vi er venner og har en fin sønn sammen. For å bli ferdig med temaet, spør jeg om deres reise. Skal dere på et cruise? – Nei, vi har bare fire dager. Vi reiser for å feire min kones fødselsdag. Nå er det min tur til å sperre opp øynene. – Vil du si at dere har reist den lange veien fra Santiago for bare fire dager på Galápagos? – Ja, men vi skal bruke dagene godt. Vi har hørt at man kan ta hurtigbåt til andre øyer. Han vil vite om jeg har noen tips. Han har ikke rukket å lese noe på forhånd.

Under måltidet begynner chileneren å snakke om kjente nordmenn han vet om. - Thor Heyerdahl. AHA. Dem hørte jeg live i Santiago! Jeg drar frem boken min og håper han tar signalet. Jeg vil ikke nødvendigvis lese, bare ha denne timen i fred og ro for meg selv. Til å tenke.

Drømmen om Galápagos hadde vært min dagdrøm og flukt i alle årene som var gått. På mørke vinterdager kunne jeg fremkalle bilder av øya og menneskene, lyset og den varme atmosfæren. Det viste seg at det ikke bare var jeg som lengtet tilbake. Den dagen vitnesbyrdene fra videregående var delt ut, erklærte sønnen min at han ville ta for et friår på Galápagos før videre studier. Han var ikke den eneste som kunne trenge et friår, tenkte jeg. Skulle jeg endelig realisere planene med å kjøpe en tomt på øya? Jeg gikk i gang med å klargjøre huset for salg. Noen kasser med eiendeler og møbler ble i garasjen hos mor. Hva var

det Tao filosofien sier? At hvis du eier mer enn fem ting, er det tingene som eier deg... Endelig en vinter uten kulde og snø! Høytidene kunne jeg også godt være foruten. Neste 17.mai skulle jeg slippe å stå og vinke til barnetoget, alene sammen med mor, mens tilsynelatende alle jeg kjente var komplette familier.

Flyet begynner å synke. Der er de to små holmene og sundet mellom Baltra og Santa Cruz.. Like etter setter flyet hjulene ned. Utenfor ligger det velkjente landskapet med kaktus og solsvidd jord. Chileneren og jeg ønsker hverandre godt opphold og går ut i den varme luften. Det lukter av salt hav og flybensin. Men hvor er det blitt av den gamle terminalen? Den vesle bua med kafeen som lå åpen mot rullebanen, hvor pleide vi å sitte og se flyet fra Quito komme, mens vi holdt for ørene når jetmotorenes bulder nådde oss. Den var borte. Isteden lå et overdimensjonert bygg i aluminium og glass der nå.

- Hva har skjedd? spør jeg mannen i skranken mens jeg betaler avgiften til Nasjonalparken. – Den holdt ikke mål lenger. Vi får hele tiden flere turister og må oppfylle de internasjonale sikkerhetsreglene. – Men denne minner om et fengsel! Flyplassen er bare begynnelsen. Galápagos var i ferd med å endre ansikt. For få år siden kom det tre fly i uka. Nå lander det tre hver dag. Kommersielle interesser har oppdaget øyenes potensiale for big business. Endringene skjer raskt og lokalbefolkningen spørres bare i liten grad.

Santa Cruz

Vi tar bussen til kanalen som skiller Baltra fra Sant Cruz. De første sjøløvene dukker opp rundt moloen. Noen pelikaner kommer skjenende inn og lander på taket av fergen. De innfødte ser det ikke. Turistene derimot finner frem kameraene. På den andre siden venter femti Toyota-taxier. Nesten ingen går på bussen. Heller ikke jeg. Jeg deler taxi med et engelsk backpackerpar og to eldre kanadiere. Engelskmannen vil sitte ute på lasteplanet. Ta med deg en jakke, råder jeg. – Men det er jo så varmt! - Bare vent til vi kommer opp i høyden, da kan det både bli regn og kaldt. Det tror han ikke på. Dessuten er han da engelsk!

Veien fra Baltra til Santa Cruz

Vi suser av sted bortover den linjalrette veien som deler øya i to. Landskapet er flatt og solsvidd. Sjøføren spiller latinamerikansk musikk. Vi har vinduene åpne og håret flagrer til alle kanter. Bortsett fra på kanadieren som ikke har noe hår. - Andas sola? spør sjåføren etter en stund. – Si. - Turista? – No. Jeg skal besøke familien min. Jeg forteller historien en gang til. Det viser seg at sjåføren, Milton, kjenner Eduardo. Han hadde møtt far og sønn sammen her om dagen. Gutten var høyere enn faren. Nå forstår han, han er jo medio-noruego!

Langsamt klatrer vi mot toppen av øya, åttehundre meter over havet. Her kommer vi inn i en annen klimasone, til tåkeskogen med et lett, evig regn. Store, mosegrodde mahognitrær overtar landskapet. Kyr og hester gresser i meterhøyt elefantgress. Det begynner å bli kaldt, så vi ruller opp vinduene. Engelskmannen har satt seg med ryggen mot bakvinduet. Kjæresten sendte ut et sjal han har lagt rundt skuldrene. - Ah look there! roper kanadierne. Bak et stakittgjerde strekker noen kjempeskilpadder de lange halsene sine og ser på oss. Vi passerer kirkegården, hvor flere nordmenn ligger begravet. I landsbyen Bella Vista, svinger vi mot sjøen. De enkle trehusene er skitne av gjørmesprut og fuktighet. Noen eldre menn sitter på trappen foran kolonialen og ser på bilene som kjører forbi.

De siste fire kilometerne til havnen går det nedover og for hver hundremeter blir det varmere. Vi passerer frukt og kaffeplantasjer, nylig utgravde tomter og røde jordveier. – Vi trenger flere hus til de nye innbyggerne våre, sier Milton. Mange flyttet hit da myndighetene åpnet for innvandring fra fastlandet for noen år siden. De fleste er indianere fra Ecuadors høyland og bønder fra Andesregionen. Alle kom de for å få et bedre liv her på Santa Cruz. Og det har det fått, men nå er det slutt. Nå er det blitt nesten umulig å få oppholdstillatelse her.

Puerto Ayora ligger foran oss. Vi triller ned hovedgaten mot havnen. Ah, søte nostalgi. Sjøføren smiler. Han ser hvor glad jeg er for å være her igjen. – Jeg forstår deg godt, sier han. Det finnes ikke noe sted i verden som Galápagos!

Men jeg ikke kjenner meg ikke helt igjen.

- Mange hus og verksteder er borte, bemerker jeg.

– Ja, forandringene skjer raskt nå, men det blir jo penere med de nye husene.

– De gamle trehusene hadde sin sjarm, sier jeg, men innser at han har rett. Utviklingen må gå sin gang. Men de nye bygningene er bygget i tre etasjer. Armeringsjern stikker mange steder opp fra taket, et varsel om enda en etasje. Byens åpne ansikt mot havet er for lengst borte.

Tidligere var det familiene som bodde her, som drev butikkene og verkstedene fra hjemmene sine. I bakgårdene hadde de høns og smågriser. Det er ikke lov lenger. Hønsene hører til på landet, mener turistmyndighetene. De tidligere butikkene er nå erstattet med dyre forretninger som selger designklær og smykker. Turismen er blitt befolkningens nye levevei. Men det gamle sykkelvekstedet er der, og skomakeren holder fortsatt til i skuret sitt, hvor folk står og venter mens han fikser det meste.

Akasietrærne i byparken blomstrer rødt og Academy Bay ligger foran oss med hvite yachter fortøyd på redan. Folk kommer fra supermarkedet, leker med barna i parken, eller sitter på benkene og prater. Det er to år siden sist. Det kunne ha vært i går.

Johannes er ute på gårdsplassen og børster farens to huskyer, når jeg kommer trillende med kofferten. Hundene som ligger på rygg, enser meg ikke. - Hei, er du alt der, sier han. Jeg får en god klem. – Hvor er faren din? – På båten og jobber. Familien har bodd på Los Amigos de siste tre årene. Etter at Eduardo mistet huset i Pelican Bay, flyttet han inn i to rom i sidebygningen, mens Maria flyttet inn i morens leilighet i annen etasje med sine to ungdommer etter at farmor Rosa ble syk.

Academy Bay, Puerto Ayora

Maria kommer i vinduet. – Kris! Snart er hun nede. Hun smiler med tårer i øynene. – Nå er det lenge siden sist! – Har dere spist lunsj, spør jeg? Nå var det var ingenting jeg hadde mer lyst på enn et måltid med fersk fisk, ris og bønner. Arm i arm trasker vi av sted til matkioskene oppe i bakgaten. Pakke ut kan jeg gjøre senere.

Los Amigos

Los Amigos er blitt vårt nye hjem på Galápagos, etter at Eduardo flyttet fra huset i Pelican Bay. Etter å ha bodd der i mer enn tjue år, kom eieren tilbake fra Europa for å bo der selv. Vi hadde også sett på huset som vårt annet hjem, men snart fant vi oss til rette hos Maria på hostalet. Eduardo hadde en tomt lenger opp i byen, så året etter da han ringte oss i Norge, sprute jeg om han ikke snart skulle begynne å bygge? – Jeg vet ikke, svarte han. Kanskje jeg heller kjøper en katamaran og seiler jorden rundt isteden. Jeg er lei av å ha hus! Noen måneder senere begynte han likevel. Nå jobbet far og sønn sammen på huset, de dagene de ikke var på sjøen.

Galápagos som en tilstand

Hva kom først, forelskelsen i mannen fra Puerto Ayora, eller forelskelsen i Galápagos? Dette grunnet jeg over neste morgen da jeg ruslet ut i byen og så barna traske av sted til skolen med nykjemmet mørkt hår, i de blå uniformene sine. En sjøløveunge hadde forvillet seg opp på fortauet, men fant veien ned til sjøen igjen. I Pelican Bay sløyet fiskerne dagens fangst med tiggende sjøløver rundt seg. Det var nok Galápagos som først tok hjertet mitt, tenkte jeg. Øyer har alltid hatt en spesiell dragning på meg. Opplevelsen av det første besøket på «de forheksede øyene» for tjue år siden, kunne sammenlignes med forelskelsen. Og da denne tilstanden var et faktum, var det også lett å falle for en mann fra øya... En ekte galapagueño! Men mens de hete følelsene for mannen etter hvert brant ut, fortsatte øyene å øve den samme sterke tiltrekningen på meg.

I årene som fulgte, kjente jeg hver gang den samme hektiske varmen i kinnene, når jeg på ny så øyene dukke opp fra flyvinduet. Pulsens økte når jeg gikk ned trappen og satte føttene på den vulkanske grunnen. Og akkurat som den som ikke kan vente på å se igjen sin kjære, kunne jeg ikke komme fort nok til Puerto Ayora. Vel fremme fulgte euforiske dager. Jeg, som hjemme kunne ha sosial angst og gå i sikksakk på supermarkedet for å slippe å møte kjente, måtte nå ut for å se igjen alt og alle. Hver eneste gate, havn og kaktusbegrodde kyststripe. Hele familien Rosero, bakerens kone og fiskerne i Pelican Bay, den gamle popcornmannen på hjørnet, ja til og med frisøren Fanny, enda hun hadde skamklipt meg mer enn en gang... Mens årene gikk, og jeg ikke kunne vende tilbake så ofte som jeg ønsket, fikk forelskelsen et annet uttrykk. Melankoliens. Galápagos ble en tilstand hvor minner og savn kunne dyrkes, lik plantene i vinduskarmen.

4. kapittel

Historier fra kjøkkenet

Maria i kjøkkenet

Mellom oktober og desember er det hummersesong i Puerto Ayora. Hver dag jeg har gått forbi, har jeg sett de blåsvarte langustene i Pelican Bay. En dag ligger fem av dem på kjøkkenbenken.

Maria erklærer at det er på tide å lage en velkomst-lunch for oss. Først skal hun lage suppe av hodene, og siden grille halene. - Jeg vil hjelpe til, sier jeg, og nå står vi ved kjøkkenbenken og hakker urter og grønnsaker til kraften. Noen gule kanarifugler flyr inn og ut av vinduene og forsøker å snappe smuler fra benken i forbifarten. - Hva ville Darwin hadde sagt til dette? Hva vil det bety for utviklingen at øyas endemiske fugler stadig oftere finner føden sin hos menneskene? Maria vifter dem bort, og smiler.

– Los pajaros! Men de bor jo også her... Det er mange ingredienser som skal med i suppa.

Mens vi hakker urter, vårløk og koriander ber jeg Maria fortelle meg mer om familiens historie. - Jeg skal jo skrive om dere i masteroppgaven min, minner jeg om. Jeg vet allerede at farmor Rosa og Abraham kom til Galápagos fra Ecuador i 1962. De var nygifte, og Abraham som var nyutdannet elektriker fikk i oppdrag fra myndighetene i Quito å reise til Santa Cruz for å legge opp strøm og infrastruktur, sammen med en sveitsisk ingeniør som het Schiess. Galápagos skulle tilrettelegges for turisme.

– Det stemmer, nikker Maria.

- Men ble dere født her, alle tre barna?

– Nei, da mor skulle ha den første av oss, tok hun båten tilbake til fastlandet for å føde i Guayaquil. Her fantes ingen som kunne hjelpe til med en fødsel på den tiden, og hun ville ikke ta noen sjanser.

- Det må ha vært tøft, å dra høygravid med den fæle fraktesbåten som tok nærmere en uke!
- Ja, mor fortalte at det var en «viaje duro». Men hun kom vel frem, og fødte på et sykehus. To uker etter reiste hun tilbake med babyen. Du kan tenke deg hvordan det må ha vært, alene med et spebarn om bord i en båt som ikke var bygget med tanke på passasjerer, og hvor det ble sagt at kapteinen drakk tett. Men det gikk bra. Jeg nikket. Det var rart å tenke på at gutten hun kom hjem med, som fikk navnet Eduardo Manuel Antonio, tretti år senere skulle bli far til min sønn.
- Da jeg var underveis, to år senere, fortsetter Maria, bestemte mor seg for å føde her, for nå var det kommet en sykepleier ut hit. Han lovet mor å assistere under fødselen. Men da det viste seg at jeg lå i leie til setefødsel, erkjente han at det kunne han ingenting om. Da fødselen var i gang, gjorde han det han måtte gjøre. – Hva da? - Han fant frem kniven. Babyen måtte jo ut. Har du lagt merke til arret jeg har langs det venstre kinnet? Det hadde jeg, men aldri spurt henne hva det kom av. - Det var fra fødselen. Sykepleieren skar så dypt at han traff ansiktet mitt. Etterpå måtte han sy oss begge!
- Det må ha vært en traumatisk opplevelse for dere. Hadde han noe bedøvelse tro?
- Jeg tror han brukte et eller annet, men er ikke sikker. Men heldigvis... Beatriz den siste av oss, ble født uten komplikasjoner, et år etter meg.

Mens hummerhodene og urtene i putrer i gryten, lager Maria marinade av olivenolje, hvitløk, persille og sennep til halene. Før de skal grilles, har vi tid til en kopp kaffe. Kaffen kommer fra en gård i høylandet. Vi setter oss ved det store kjøkkenbordet, som har stått der fra første gangen jeg kom, og rører sukker i kaffen.

- Fortell litt om oppveksten her da!

Maria ser ut av vinduet mot Darwin avenyen og får et fjernt uttrykk i ansiktet.

- Det var veldig «trañquilo» her da, sier hun omsider. Bare fire, fem hus. Fars sveitsiske kollega bodde i ett av husene med familien sin, i et annet bodde en nordmann som siden dro tilbake til Norge. Et tilhørte den tyske familien Angemeyer. I tillegg bodde det et par ecuadorianske familier her. Og så var det vårt hus. Men den første tiden på Santa Cruz, bodde vi oppe i høylandet. Mor som var fra jordbruksdistriktet Ambato, trivdes der hvor hun kunne dyrke grønnsaker og ha dyr. Men far likte seg aldri der. Han syntes det ble for kjedelig og ensomt. Han var jo fra storbyen Guayaquil, og savnet bylivet med dans og moro. I mange år lengtet han etter å flytte tilbake dit. Men det ble det aldri noe av, siden arbeidet han skulle utføre, tok mange år. Faktisk hele livet! Isteden kjøpte de tomten her ved kysten.

Her var det litt flere mennesker, av og til kom noen yachter innom, og så var det fraktesbåten

fra Guayaquil. Den kom en gang i måneden. Da ble det alltid fest! Det var mors visjon å bygge et stort hus. Tanken var at de kunne leie ut noen rom i annen etasje, når det kom flere reisende til øya. Far syntes ikke noe om det, men måtte gi seg. Huset som stod ferdig i 1967, er det samme som vi bor i nå. For å spe på økonomien, bakte mor brød og kaker som hun solgte til naboene og båtene som kom innom. Hun lagde også mat som vi solgte, og da vi barna ble større måtte vi også være med på kjøkkenet å hjelpe til. Kanskje er det derfor, at jeg ikke er glad i å lage mat nå.

Men hvor raskt alt har forandret seg! sukker Maria. Darwinavenyen var ikke den flislagte, fine gaten som vi spaserer på i dag. Den var dekket av sand, og vi gikk alltid barbeinte. Vi badet fra moloen i havnen. Vannet var så klart at vi kunne svømme med åpne øyne og se ned på flere meters dyp, og vi fanget languster på grunna med bare hendene. Men etter at turistyachtene begynte å ankre opp og lekket diesel i bukta, har hummeren trukket ut til dypere vann. Og da fiskere i Pelican Bay begynte å kaste fiskeavfallet i sjøen, tiltrakk det haiene som begynte å komme helt inn på grunna. Etter det torde vi ikke å bade her lenger. – Hvordan var det med skole?

– Det kom en «señor» hit fra Quito som underviste oss. De yngste gikk om morgenen, de eldre om ettermiddagen. Det fungerte fint og vi syntes det var moro å gå på skolen. Men utenom skolen jobbet vi hele tiden. Det vil si, Eduardo og jeg som jobbet. Beatriz slapp unna siden hun var yngst. Hun kalte vi «la vaga», den late. Men vi to jobbet hardt. Vi hjalp mor, og om kvelden da far kom hjem, måtte vi hjelpe han med å slipe tømmeret som skulle brukes til lysmaster. Vi slipte stokkene for hånd med sandpapir. Det var tungt, for vi måtte være svært nøye så far ikke skulle få fliser i fingrene når han arbeidet med mastene. Han var veldig streng og krevde at vi skulle gjøre vårt ytterste. Ofte holdt vi på til klokken elleve om kvelden.

– Og jeg som trodde barndommen her var fylt av lek og bading!

- Å nei. Bade fikk vi bare gjøre en gang i uka. Ble vi lenger enn en time, hørte vi far plystre oppe fra taket, og kom vi for sent tilbake ble vi straffet, og fikk ikke dra på stranden den neste uken. Historien minnet meg om den min mor hadde fortalt om oppveksten i Troms. Barna skulle ha plikter og jobbe fra de var store nok til å kunne bidra. Men i min generasjon, som også Maria var en del av, hadde tidene forandret seg. I Norge skulle barn nå få være barn.

Etter å ha hørt Marias fortelling forstod jeg Eduardo bedre. Han arbeidet hardt og pleide å si til sønnen vår, selv da han bare var ni, ti år gammel, at han skulle bli med ham og jobbe.

- Her på Galápagos jobber vi, sa han. Det er ikke noe som heter ferie. Det er gringos som har ferie. Vi andre jobber.

Sky og Figo var kommet inn i kjøkkenet. Nå lusket de rundt komfyren og snuste.

– Ut med dere! ropte Maria strengt. Sky later som hun går ut, men er snart tilbake, legger labben i Marias fang og ser på henne med de store lyseblå øynene.

– Nei, dere har mat utenfor! Hundene flyttet seg ikke. De kjenner Maria, vet at hun er snill og ikke konsekvent. Når hun går bort til komfyren følger hundene etter.

– Suppa er ferdig, erklærer hun. Den dufter himmelsk. Nå skal hummerhalene stekes. De krøller seg og skifter farge fra svart til rødt. Bordet er dekket. Maria går ut på gårdsplassen og roper «almuerzo!» opp mot de åpne vinduene. Snart hører vi lyden av sandaler ned trappene.

- Der kommer Johannes, sier Maria som kjenner oss alle på lyden nå. Han blir fulgt av kusine Caty, som har lunchpause fra turistkontoret hun jobber på. Fetteren Alex, er også hjemme på en dag landlov fra matrosjobben på cruiseskipet M/S Santa Cruz. Marias to barnebarn, Renato og Mathias kommer også. De har sittet ovenpå og gjort lekser. Moren deres Maritza, som har praksisuke som spesiallærer, ankommer når vi har satt oss. Suppa er nydelig. Hummerhalene fantastiske. I det vi er ferdige kommer Eduardo. Han er sliten etter å ha jobbet i maskinrommet på båten hele dagen. Men det er mat igjen. Etter noen skiver frisk ananas til dessert, vasker ungdommene opp. Regelen er at de som ikke har laget maten, tar oppvasken. Og så er det tid for siesta.

Den nye generasjonen

-Papi, papi, ropte en liten jente som lekte nede i lavasteinene i havnen. Se en baby-iguana! En ung gutt med hiphop musikk på mobilen, reiste seg fra benken der han satt sammen med noen andre ungdommer og pratet og lo. Han så ikke ut til å være noen pappa, men var det tydeligvis. En ungdom på atten, toppen nitten år. De fleste hadde indianske trekk, jentene langt kullsvart hår i hestehale, enkelte av guttene også, selv om flere hadde en mer vestlig stil med kort, vokset hår. Et par av jentene hadde babyer i armene. Alle fiklet konstant med mobiltelefonene sine. Det var ikke småsøsknene de passet. De var barnas foreldre. Ingen av dem var over tjue år.

Maria og jeg så på dem mens vi satt og drakk kaffe. - Dette vil bli en av Galápagos' største utfordring i årene som kommer, sa Maria. Her på Santa Cruz blir det nå født tretti barn i

måneden, mens det i gjennomsnitt dør fire personer av alderdom. Regnestykket kan ikke gå opp i lengden. Vi har allerede en for stor befolkning å håndtere. Tenk deg bare ti år fremover. Vi så utover sjøen. - Kloakksystemet er allerede nær ved å bryte sammen, og se på alt søppelet som flyter i vannet nå. Ja, jeg hadde også lagt merke til det.

-Et annet problem er at mange ungdommer ikke tar utdanning, men får barn isteden. Jentene blir boende hjemme hos foreldrene sine, adskilt fra barnas fedre, og etter en stund finner guttene nye jenter som også blir gravide. Få av dem har hverken utdannelse eller jobb. Det er en av grunnene til at vi ser en økning i kriminaliteten nå. Før kunne vi gå fra sykler ulåst og ha døren åpen om natten. Slik er det ikke lenger. Det er bare noen dager siden jeg knep en tyv i bodegaen til Eduardo, der han oppbevarer motorer og verktøy. De vet nøyaktig hvor de kan finne ting. Men heldigvis kom jeg før han rakk å ta noe. Han forsvant som en katt i mørket. Det er bare trist. – La oss gå og ta en drink, sa jeg. Tenker vi mer på dette nå, er det ute med oss...

5. kapittel

Tilbakeblikk fra takterrassen

Takterrassen om ettermiddagen

Den siste timen før solen gikk ned var fin til lesing på taket. Når fuglene kom inn fra sjøen om ettermiddagen og de første stjernene kom frem som bleke punkter på himmelen, lukket jeg boken.

Jeg hadde grunnet en stund over de tilsynelatende tilfeldighetene som kan endre det vi tror å vite om fremtiden. Ett eneste lite skjebnemøte er alt som skal til. Da jeg satt her, på samme sted for tjue år siden, var jeg sikker på at jeg skulle vende hjem og fortsette livet som før. Jeg tenkte på de siste ukene før jeg reiste fra Norge i 1992. For å spare penger til en ny og lengre reise, hadde jeg sagt opp leiligheten min med utsikt over kirkespiret på Fagerborg kirke, og flyttet inn i en hytte uten innlagt vann på gården hos min onkel og tante på Nesodden. Onkel satte opp en snurrelass, og dusje fikk jeg gjøre inne hos dem. Jeg syntes aldri jeg hadde hatt det bedre. Det var befriende å bo enkelt og primitivt der i naturen, langt fra kafeene og støyen i Oslo. Om kveldene satt jeg bøyd over atlasen og studerte det sør amerikanske kontinentet.

I september fløy gjessene i plog ut over Bunnefjorden. I slutten av oktober kom jeg hjem etter en nattflyving til Kreta. Jeg satt på trappen utenfor hytta og pustet ut etter turen. Som vanlig hadde den vært travel. En kranglevoren mann hadde spist en svart flue, han fant på bordet sitt. – Er den forretten? Spurte han i det jeg gikk forbi på vei til å demonstrere flytevestene. Jeg beklaget, fluen måtte ha kommet inn i kabinen under bakkestoppet. Da åpnet han munnen og spiste den. Litt senere hadde vi måttet hale en røyksugen dame ut fra toalettet. Da det begynte å sive røyk ut derfra, åpnet vi åpnet døren og så damen stå der og blåse sigarettøyken inn i en tom cola-boks. Hun påstod at det hadde fungerte bra tidligere...

Mens jeg satt der og drakk en kopp te, lysnet det i de blå åsene bak Oslo. En flokk stær kom flyvende inn over taket og landet på telefonkablene. Sekunder senere lettet de og fortsatte videre sydover. - God tur! Snart kommer jeg etter, hvisket jeg og klatret opp trappen til soveværelset under skråtaket. Med vissheten om at det ville bli et år til neste gang, hang jeg uniformen inn i klesskapet.

«Vi har føtter, ikke røtter», var et motto jeg likte. Eventyrlyst i kombinasjon med rastløshet og manglende tilhørighet, resulterte i en stadig sterkere reisetrang. Jobben som flyvertinne passet derfor bra. Kanskje var det virkningen av å ha vært mye på flyttefot i barndommen, tretten ganger på like mange år, som hadde gjort meg så rastløs.

Jeg ble tidlig en som alltid lengtet etter å være et annet sted. Det var mine tre sjømannsonkler som først vekket reiselysten. Besøkene deres med historier og gaver fra eksotiske og fjerne land var årets høydepunkt. Hilmar, som var stuert, seilte mest på det fjerne Østen. En gang kom han hjem med et middagsservise fra Japan. Bjarne som var maskinmann kunne spille trekkspill og imitere alle verdens språk. Han lignet en same med sine brune skrå øyne og høye kinnben. Den yngste, Martin, var en villstyring som på sin første seilas mønstret av på Tasmania og ble der i fem år. Men det var onkel Bjarne som sendte postkort til meg fra steder jeg begynte å drømme om å komme til. Spesielt et kort fra Panamakanalen gjorde inntrykk, da jeg fant det i postkassen en vinterdag.

Hei Ann! Nå har vi akkurat seilt gjennom Panamakanalen og kommet ut i Stillehavet. Det er veldig varmt, så alle går i shorts. I dag fisket styrmannen og jeg en stor sverdfisk fra dekket. Den skal vi ha til middag i kveld. I morgen fortsetter vi videre nedover kysten til Peru for å losse. Etter vårt siste stopp i Valparaiso i Chile, setter vi kursen nordover igjen. Kanskje rekker jeg hjem til bursdagen din i mai. Hilsen fra onkel Bjarne.

Her gikk jeg og frøs, mens onkel var et sted det var sommer! Jeg slo opp i leksikonet. Tidligere hadde jeg vært mest interessert i å se dyrebildene der. Nå var det verdenskartene jeg studerte. – Én dag skal jeg også reise, lovet jeg meg selv. I tenårene ble lengselen etter å komme bort fra småbyen stadig sterkere. Læreren min på ungdomsskolen, forberedte oss på videregående. Det var ikke noe for meg. Jeg hadde sittet stille lenge nok og sett ut av vinduet. – Uten gymnaset kommer du ingen vei! Det eneste du kan gjøre da er å gifte deg og jobbe i butikk, truet han. Han skulle få rett, for et år senere kom han inn i byens Fargehandel hvor jeg stod bak disken med tvistdotten klar, for å tørke av malingsspannet han kjøpte. Jeg kunne se

hva han tenkte... Men jeg hadde andre planer. Jeg ville danse. Sytten år gammel søkte jeg på Ballettinstituttet i Oslo. Etter tre år og en videreutdanning i New York, fulgte en periode som pedagog og frilansdanser, blant annet i revyer på Chat Noir. I syv år var dansen var livet. Men en dag var tiden kommet for bytte ut scenelyset og de trange garderobene med dagslys. Jeg ville gjøre noe nytt og helt annet.

Braathens S.A.F.E. søkte etter cabinpersonale. Det kunne kanskje være noe? Jeg ønsket jo å reise mer. Noen måneder senere gikk jeg opp flytrappen i min nye uniform, med den mørkeblå baretten med rød kant, fint på snei. Det var et eventyr å fly, og få se hele kysten av Norge og alle storbyene i Europa. Under Gulfkrigen i 1990, oppfordret selskapet oss til å søke permisjon. En venninne og jeg, lot oss ikke be to ganger. På flyet fulgte vi CNNs reportasjer om USAs bombing med «kirurgisk presisjon». Hele verden holdt pusten, mange mistet nattesøvnen og kom seg ikke på jobb om morgenen. Fem uker senere kom vi ut av jungelen i Costa Rica. I San Jose var stemningen euforisk. Krigen var over! Sist vi hadde hørt nytt om den, var helt i starten. Vi dro hjem og fant frem uniformen igjen.

En morgen med storm på Nord-Vestlandet, spurte jeg likevel meg selv om det var dette jeg skulle gjøre resten av livet. Vi skjenket kaffe, mens vi holdt oss fast i passasjerens stolrygger. Ikke sjelden hendte det at flyet kom inn i en luftlomme som fikk oss til å gå fyke i taket. Når vi endelig landet i Tromsø etter ti timer og seks landinger, følte jeg meg som en førstereisgutt etter to uker i orkan. Arbeidsdagene begynte ofte klokka fem om morgenen. Etter nattflyvinger var alle parkeringsplassene var opptatte. Det var heller ikke enkelt å sove på kommando. Allerede dagen etter kunne innsjekken være på formiddagen. Etter syv år var det nok en gang på tide å gjøre noe annet.

6. kapittel

Jakten på et godt sted å skrive

Nå er jeg på Galápagos for å skrive på masteroppgaven min, men av og til må jeg ut av rommet og den vanlige skriveplassen. Jeg har jaktet på et godt sted å skrive. Det vesle biblioteket rett borte i gaten, der må det være fint å sitte, tenkte jeg en dag. Jeg hadde aldri sett noen der de få gangene jeg hadde kikket innom. Kun jenta bak skranken som aldri forlot stolen, men satt og surfet på mobiltelefonen. Da jeg nå kom en tidlig formiddag, spurte jeg henne etter bøker med historie fra Santa Cruz. Jeg ville varme opp med litt fakta. Hun var som vanlig opptatt med telefonen, men tok seg bryet å peke. – Der, i glasskapet! Jeg fant noen bøker som stod hulter til bulter sammen med reiseguiden og gamle turistbrosjyrer, så jeg begynte å rydde litt selv, og fant en beretning om en Rosero som gikk rundt øya Santa Cruz sammen med tre venner for noen år siden. Det var i seg selv en bragd, da landskapet byr på mange utfordringer. Lange strekk med mangroveskog i vannkanten, høye klipper, brennende hete bukter og strender. Ingen steder å finne vann. Boken inspirerte, og jeg gikk i gang med mitt eget manus. Etter en time jenta reiste seg.

– Vamos, sa hun.

– Hva, gå nå? Jeg forstod ikke.

– Vamos a comer! sa hun. Jeg så på klokken. Den var halv ett. Jeg hadde glemt den hellige stunden som stopper all virksomhet i to, tre timer. Samme hvor man oppholder seg innenfor det offentlige, blir man kastet på dør. Klokka halv ett er det lunsj. Basta.

– Når åpner du igjen, spurte jeg, mens jeg lukket laptopen.

- Halv fem, sa hun kort. Hun stod allerede i døra og raslet utålmodig med nøkkelen. Jeg reiste meg lydige og gikk.

El Jardin var en hyggelig liten cafe hvor jeg kunne jeg fortsette. De hadde god kaffe, WIFI og en overbygd terrasse med utsikt ut mot til Pelican Bay. Jeg fant et bord og skrev videre. Helt til en bølging mannfolk i gule og blå t-skjorter strømmet inn og bestilte øl. Kelneren slo på flatskjermen på veggen. Jeg forstod hva som var i gjære. Ecuador skulle spille landskap i

fotball, noe de gjorde ofte denne høsten med VM kvalifikasjon. Det var bare å kapitulere. Isteden tok jeg en øl med supporterne og så kampen, som alltid var fest av latinamerikansk patriotisme.

Dagen etter installerer jeg meg under en parasoll på terrassen til Hotell Red Mangrove, i vannkanten utenfor sentrum. Det lovet bra for en god skrive dag. Laptopen var åpnet og dokumentet funnet frem. Solen hadde brutt gjennom skydekket. Jeg begynner på anekdoten om Dr. Ritter og Dore Strauch, det merkelige paret som bosatte seg på Floreana på 1920 tallet. Etter et avsnitt, blir jeg oppmerksom på noen iguaner på terrassegulvet et stykke bortenfor. De har ligget der, urørlige. Men nå begynner den største av dem å bevege seg langsomt mot bordet mitt. Jeg er inne i en god sekvens nå, så jeg ignorerer den. Men plutselig merker jeg noe hardt skrape mot føttene. Iguanen kravler tungt over føttene mine. Sleper den lange, taggete halen etter seg og legger seg ved siden av meg som en hund.

Jeg lar ikke iguanen stoppe meg. Dr. Ritter la i 1929 Tyskland bak seg og kom til Galápagos for å leve et «Robinson Crusoe» liv sammen med sin elskerinne Dore Strauch. Floreana var ubebodd på den tiden, og i to år fikk de ha øya for seg selv. Doktoren var i tillegg til sitt arbeid som tannlege i Tyskland, en selverklært filosof. Men nå hadde han fått nok av sivilisasjonen. På Floreana ville han skrive sitt filosofiske verk. Med egne hender, bygget paret et lite hus ved en vannkilde på øya. De sådde og plantet mange slag. Avtalen var at de fra nå av skulle leve som vegetarianere. Noe av det siste de gjorde før de forlot Tyskland var å trekke ut alle tennene sine. Doktoren fikk imidlertid laget et stålgebiss som de kunne ha på deling, om nødvendig...

Dore Strauch og Dr. Ritter på Floreana

Sjøløvesiesta i salongen på hotell Red Mangrove

- Men hva er dette? Noen hoster bak hjørnet av terrassen. Lyden minner om noen som brekker seg en natt, etter litt for mange drinker... Men jeg vet bedre. Det er sjøløvefamilien som holder til på hotellet. Jeg går for å ta en titt. Sjøløvene som akkurat har kommet opp av vannet, vralter seg over

gulvet og installerer seg i den blå salongen for å ta en siesta. Mamma sjøløve tar sofaen. Den halvstore ungen hennes, klamrer seg brekende inntil henne mens den forsøker å die. Pappa, som er en velvoksen kar på tre hundre kilo, får ikke plass i den andre sofaen, så han legger seg under salongbordet. Idet jeg nærmer meg med kameraet, utstøter han et brøl. Jeg skvetter tilbake, engstelig for at han skal angripe. Men han gidder ikke. Legger bare hodet tungt ned igjen og lukker øynene. Jeg går tilbake til skrivingen.

Lykken ble kortvarig for paret på Floreana. Forholdet mellom de to kjølnet raskt, noe Dore benyttet sjansen til å klage over når de en sjelden gang fikk besøk av en utenlandsk yacht. Ritter behandlet henne med kulde og uvennlighet. Også rapporter fra de besøkende beretter om det anstrengte forholdet mellom de to. Da Heinrich og Margaret Wittmer og Heinrichs ankom, slo de seg ned lenger opp på øya, ved en liten vannkilde. I nærheten lå også sjørøverhule som hadde vært i bruk på 1800 tallet. Hulen ble nå den lille familiens hjem, mens de ryddet jorda, hugget og kvistet trær til sitt nye hus. Margaret var gravid ved ankomsten, så det gjaldt å komme i hus før fødselen. Da de en dag gikk for å hilse på sine naboer, ble de kjølig avvist. Både Dore og doktoren gav tydelig uttrykk for at de ikke ønsket noe kontakt eller selskap med sine landsmenn. Ritter kunne imidlertid takke seg selv for de nye øyboernes ankomst. Han hadde selv skrevet og sendt flere artikler om sitt paradisiske liv på øya, hjem til det tyske magasinet Bildt!

Jeg forsøker å ignorere de røde krabbene som piler opp og ned på moloen foran meg. Krabbene stopper på kanten og stirrer på meg med de plirende, gule øynene på stilker. Men rører jeg bare bitte litt på hånden, forsvinner de. Reddharer! Igjen har mistet jeg konsentrasjonen. Vel, jeg nærmer meg historiens tragiske slutt. Doktor Ritter skulle aldri rekke å avslutte avhandlingen sin, to år senere døde han en fryktelig død av matforgiftning, ironisk nok etter å ha spist bedervet hønsekjøtt. Han, den selverklærte vegetarianeren! Da Dore tilkalte Margaret den samme ettermiddagen var det allerede for sent å redde doktorens liv. Margaret forteller selv om disse siste minuttene, i sin bok «Posterestante Floreana. Ritter lå i sengen, med oppsvulmet tunge og kunne ikke lenger snakke da hun kom inn i rommet. Men før han døde langsomt av kvelning, gav han tegn til Margaret om å gi ham penn og papir. Med stor anstrengelse skrev han noe. Han holdt papiret opp mot Dore og så på henne med et blick fylt av hat. «Jeg forbanner deg til din siste dag» stod det. Det var tydelig at han mente det var Dore som hadde forgiftet ham. Mens jeg leser gjennom det jeg har skrevet,

kommer noen pelikaner sneiene lavt over hodet mitt. De setter seg i mangrovetrærne og pusser fjærene sine. Det rasler i lange nebb og baksende vinger. Det er godt å være pelikan på disse kanter. Fiskerne i Pelican Bay deler raust med dem når de sløyer dagen fangst. De kaster fiskehodene opp i luften, og smakk, der er det en glupsk pelikan i samme øyeblikk. Kelneren kommer ut og vil vite om alt er bra?

– Alt er bra, forsikrer jeg. Bare det at jeg lar meg distrahere av alt dyrelivet! Han foreslår at jeg flytter inn, men jeg gir meg for i dag, og bestiller isteden en Corona. Den kommer duggende kald, med sitronbåt på kanten. Jeg lener meg tilbake. Ahh... Nå kan dere bare krabbe og krype og fly så mye dere vil, tenker jeg.

Neste gang jeg ser opp, har en fink satt seg på kanten av ølflasken. Den napper freidig i sitronen, og titter av og til bort på meg. Som om det er en selvfølge at vi deler alt på bordet. – Nei, sier jeg strengt, og den hopper ned på bordkanten og forsøker å se uskyldig ut. Nå

Finken jeg delte sitron med...

kommer også maken dens. De legger hodene på skakke. - Det er ikke her dere skal spise, men ute i naturen, rett der borte! skjenner jeg. Jeg finner frem kameraet og tar noen bilder. – Som bevis på deres frekkhet, sier jeg. Finkene bryr seg døyten om kameraet. De er for lengst blitt vant menneskene. Jeg betaler og sier adjø til kelneren. Det er fint å skrive ute i blant, tenker jeg. Og noe har jeg jo fått gjort i dag...

7. kapittel

Hverdagsliv i Puerto Ayora

Jeg fikk en mail fra en venninne. - Hva gjør du der borte hele tiden, bortsett fra å skrive? Nå, etter noen uker hadde vi funnet våre daglige rutiner, skrev jeg tilbake. Å bo på et pensjonat, betydde å være omgitt av mennesker som kommer og går. De fleste var unge ryggsekketurister, men det dukket også opp voksne mennesker som hadde oppdaget at denne reisemåten gir stor frihet. I stedet for et dyrt cruise, tok de hurtigbåt mellom øyene man kan besøke på egenhånd.

Dagen begynner med noen yogaøvelser på taket, fortalte jeg. Jeg hilser dagen slik jeg lærte av en mayaindianer: Buenos dias padre sol! Buenos dias madre tierra! Etter frokost, hjelper jeg Maria med rengjøringen. Hun lo da hun kom opp og så meg bruke moppen på samme måte som vaskekosten hjemme. Hun var heller ikke fornøyd med måten jeg redde sengene. Lærevillig så jeg på mens Maria demonstrerte hvordan kosteskaffet med tøyremsene, skulle dras over gulvet i et bestemt mønster. Deretter lærte jeg hvordan overlakenet skal strammes under madrassen. Teknikken som er nedarvet fra spanjolene, går ut på at lakenet først ligger riktig når gjesten med nød og neppe kan greie å åle seg ned under det, og siden sparke i en halv time for å kunne få plass til bevege føttene. Jeg så det derfor som en stor tillitserklæring, da jeg fikk mitt første oppdrag som stuepike.

– De to japanerne dro nettopp, og jeg venter nye gjester med formiddagsflyet fra Quito. Kan du vaske rom nummer 5, og skifte på sengene? Selv var hun på farten hele dagen mellom kontoret og vaskekjelleren. Jeg har lært at når man driver pensjonat, er man på jobb hele dagen. Maria er glad for å ha fått litt hjelp. Men selv etter at jeg er «utsjekket», merker jeg at hun fortsatt sjekker om lakenene er strukket stramt nok.

Da gjestene forstod at jeg hørte til på hostalet, begynte de å spørre meg om råd, og etter hvert ble jeg en slags uoffisiell Galápagos-guide. – Har du vært på Isabela? Jeg nikket og kunne informere om båtenes tider, priser og om billige bosteder. Når de kom fornøyd tilbake, sa de at jeg hadde hatt så rett. Øya var fantastisk. Og i tillegg hadde de funnet et rom, som var enda billigere enn stedene jeg hadde foreslått. – Flott, sa jeg. Ingenting gleder et backpacker-hjerte mer enn å finne et bra, og samtidig super-billig rom.

En ekte galapagueño?

Jeg begynte jeg å se at sønnen min oppfylte flere av kravene til å være «en galapagueño». Det første er at man helst bør være født på øyene, eller i det minste ha bodd her lenge. Man bør snakke som en galapagueño, og gå kledd som en, med caps, shorts og sandaler. Ekte galapagueños er patrioter som ser på Galápagos som et eget land og på myndighetene i Quito som tjuvradder som ikke bryr seg om øyenes behov eller egenart. De elsker også den lokale maten med bønner og ris, og liker best det billige sukkerørsbrennevinet Puro, som brukes til Caipiriña, men drikkes som limonade. Noen av disse kravene var ikke innfridd ennå, men flere var det.

Det fikk jeg erfare en kveld det banket det på døren min. Utenfor stod min (alltid) sultne sønn og lurte på om jeg hadde jeg spist middag? – Nei, sa jeg. - Kan vi gå og spise nå, han var skrekkelig sulten. – Kioskene? - Nei, der er porsjonene blitt så små. La oss heller stikke opp til «The secret place», hvor vi får mye og billig mat. Jeg kjente ikke stedet, men syntes det var en god idé, i og med at det var jeg som skulle betale. Siden det allerede var mørkt og «det hemmelige stedet» lå et stykke opp i byen praiet vi en taxi. Johannes satte seg foran hos sjåføren og ba ham på et spansk rensket for unødvendige høflighetsfraser, om å kjøre oss til spisestedet bak fotballbanen. Adresser finnes fortsatt ikke i disse smågatene.

Fortausrestauranten var full av folk, men vi fant et ledig bord bak fire politimenn som spiste middag med pistolene dinglende i beltet. De hilste buenas noches, og gnagde videre på kotelettbenene sine. En serveringsdame med farget rødt hår, gule tights og en trang, kort overdel, kom forbi. – Oye, sa min sønn, «dame una carne parrilada!» Oversatt, ble det noe sånt som, «hør, gi meg en porsjon grillet kjøtt!» Hun nikket og gikk raskt videre. – Hun spurte ikke hva jeg ville ha? Johannes så på meg med et bedrevitende uttrykk. - Det var fordi du ikke bad om noe. Sier du ikke noe, regner hun ikke med at du skal spise, sånn fungerer det her. Neste gang hun kom forbi grep jeg sjansen. – Kan jeg få bestille? Hun stoppet og ventet. - Grillet sverdfisk med ris og bønner. Og en flaske vann, ropte jeg etter henne da hun allerede var gått. - Feil igjen, erklærte min sønn. For det første spør du ikke om du kan bestille. Du bare bestiller. For det andre, behøver du ikke å be om ris og bønner. Du vet da at maten alltid kommer med det. Og for det tredje, så går vi og henter det vi vil drikke i kjøleskapet der borte. Da slipper vi å vente, og etterpå betaler vi bare for det vi har tatt. Vi hentet øl og vann. Jeg merket hvordan han likte å fortelle moren sin hvordan man oppfører seg på restaurant på

Galápagos. Og jeg, som hadde lært ham det meste, iallfall inntil han begynte å reise alene og ble overlatt vennenes sosiale opplæring. Maten kom. Den var enkel og rustikk, men god. Det var nok ris og bønner til en hel familie. Det var mens vi satt og spiste at det gikk opp for meg at min sønn var nær å kunne kalles en ekte galapagueño.

Navn og kallenavn

Av alle land i Sør Amerika, er Ecuador det hvor russiske navn må være mest populære. Min venn Wladimir fra Quito, forklarte det slik: - Det kommer av folks sympati for kommunismen for endel år siden. Selv hadde han fått navnet Wladimir, på grunn av farens beundring for Lenin. - Men det pussige er, at de fleste bruker de gamle russernes etternavn som fornavn. Jeg har flere venner som heter Lenin og Stalin. Men paradokset er at også religiøse navn er populære, det samme er amerikanske presidenters navn. Mange unge menn går rundt med navn som Washington og Lincon.

På Galápagos er Darwin populært. Jeg husket gutten jeg en dag så på stranden.

-Darwin, Darwin, ropte han. Men den som dukket opp av vannet med dykkermaske var ikke gamle Charles, men guttens onkel. – Ja der ser du, smilte Wladimir. Jeg ble minnet på dette da jeg noen uker senere stakk innom et kontor for å kjøpe en båtbillett til Isabela. – Israel! sa damen bak disken. – Nei, Isabela. Hun begynte å le. – Jeg ropte bare på Israel, han som selger billettene, sa hun nikket mot en mann i døråpningen som stod og pratet med noen turister.

Man skulle tro at foreldrene slår opp i Det gamle testamentet for å finne et passende navn, tenkte jeg da jeg traff to gutter som kjørte skateboard i parken. Jeg spurte om å få ta et bilde av dem. Guttene tullet og lo da jeg zoomet dem inn i linsen. - Hva heter dere, spurte jeg. – Jesaja, sa den ene. Og jeg er Abraham, lo den andre.

En dag jeg var på vei hjem fra Tortuga Bay sammen med min venninne Paola, hilste hun på ei jente vi passerte. - Hola «flaca», sa hun. - Blir hun ikke lei seg over å bli kalt «flaket», ville jeg vite. Paola ristet på hodet. Her på Galápagos har nesten alle kallenavn. Eller kjælenavn, om du vil. Det er som regel navn vi forbinder med personen, men det kan også være motsetninger. Og har man først fått et navn, må man finne seg i å leve med det... Bare vent, du skal snart få høre flere. Litt lenger nede i gaten stoppet hun og nikket mot en kafé, hvor noen menn sto utenfor og pratet. - Ser du han fyren der, med lapp foran det ene øyet? Han kalles bare «skarpkytteren». Forstår du hvorfor? Jeg ristet på hodet. - Fordi han bare ser på det ene øyet! Skyttere lukker det ene øyet når de sikter, ikke sant? - Det mangler ikke på

oppfinnsomhet, bemerket jeg. Paola lo. Litt etter møtte vi nok en kjenning. En temmelig tykk mann i førtiårene trillet forbi oss på sykkel. Det var «el millionario», sa Paola. - Fordi han er rik? – Nei, fordi han er så tjukk. Her på Galápagos tenker vi at en som har råd til å spise så godt, må være velstående! Dette måtte jeg huske, tenkte jeg, og noterte episoden i notatboken min.

Da vi noen dager skulle vi på en ny tur med Queen Mabel og kom om bord, hørte jeg Eduardo rope: – Guapo, donde estás? - Her, svarte en stemme fra maskinrommet. Litt etter dukket en mann med et skjeggete ansikt og et bistert uttrykk i øynene opp i trappen. – Er vi klare til å dra om en time? – Si, svarte matrosen, og hilste vennlig på meg. - «Guapo» betyr å være pen eller kjekk, sa jeg til Eduardo. – Ja. Det er nettopp derfor han har fått det navnet...

Kokken var også om bord. Han var liten og rund, og fikk så vidt plass inne i det trange pantryet, der han nå stod og sorterte matvarer. - «Gordo», sa Eduardo. Har du alt du trenger om bord? Yes Sir, smilte kokken, som ble kalt «tjukken». – Hva heter du, spurte jeg ham da jeg skulle gå og køye i forpiggen. – Jorge, sa han. - Vi sees i morgen, Jorge sa jeg. Etter frokosten neste morgen spurte jeg matrosen, en mørkhudet mann, som ble kalt «Chocolate» hvor Jorge var. – Jorge hvem? - Kokken. - Å, «el gordo»! Han er ute og fisker. Den andre matrosen, en indianer på en meter og femti fra Otavalo, gikk under navnet «Chicito». Ingen, selv ikke Maria som utbetaler lønn til mannskapet, visste hva Chicito's egentlige navn var. – Nei det vet jeg ikke, sa hun. Jeg har aldri hørt noe annet enn Chicito. Maria på sin side, kaller døtrene «negra» og «gorda». Når den førstnevnte ringer, hører jeg Maria med blid stemme: Hola negra, qué tal? – I Norge ville vi aldri kunne kalle noen «svarta» sa jeg. Det ville være diskriminerende. Maria så forundret på meg. - Her er de bare kjælenavn... Bare fiskerne borte i Pelican Bay har virkelig stygge kallenavn. – Som hva da? - Jeg kommer ikke på noen. – «Den sleipe ålen», foreslo jeg. Maria ristet på hodet. - Jeg husker ikke. Bare at de er mye styggere enn de du nettopp foreslo. Du får spørre dem selv...

8. kapittel

På besøk hos Teppi Angermeyer

Teppi Angermeyer, 2013

Blir du med og hilser Teppi Angermeyer i dag, spurte jeg Johannes en formiddag. - Teppi, hvem? - Han som har bygget det fine hotellet Angermeyer Waterfront på den andre siden av bukta. Han har en spennende historie, jeg har lyst til at du skal få høre. Nede ved moloen vinket vi på en båt-taxi, og den som kom tøffende var Chicito, indianeren fra Otavalo som jobbet for Eduardo i mange år. Men etter at han giftet seg og ble far, hadde han begynt som småbåtskipper og nå kjørte nå sin egen taxi-båt.

– Chicito! Vi hoppet om bord. Hvordan går businessen? – Muy bien, smilte han og satte kursen mot den andre siden av bukta. - Kona mi jobber i et cruisefirma og datteren vår er blitt ni år. Jeg så at han trivdes..

Vi hoppet i land og gikk opp stien til hotellet. Restauranten lå ytterst på et platå i vannkanten. I hellingen bak, gikk stier plantet med bougainvillea opp til hvitkalkede bungalower. Resepsjonen lå i Angermeyers gamle hus, lavahulen han bygget da han giftet seg med «inkaprinsessen» Lucrecia fra Andesfjellene. – Er Teppi her, spurte jeg resepsjonisten. Hun nikket og ringte på callingen. – Du har besøk fra Noruega! Mens vi ventet, tittet vi i «hulen», som hadde bokhyller fulle av bøker, og en koselig salong med peis. Gamle svarthvitt fotografier fra de fire brødrene Angemeyers eventyrlige liv hang på veggene. Ett av dem viste brødrene på dekket av skonnerten den dagen de seilte fra Tyskland i 1933. - Det var

foreldrene deres som kjøpte skuta og sendte dem avgårde, sa jeg. Som mange andre, hadde de sett hva som var i emning i Tyskland, og de ville ikke at ungdommene skulle bli værende. De lovet at de skulle komme etter så snart det lot seg gjøre. Men de så hverandre aldri igjen...

På et annet fotografi, satt Gus på ryggen en kjempeskilpadde og smilte mot fotografen. Også bilder av vakre yachter som har vært på besøk i årenes løp, hang på veggen. Teppi kom ruslende med et spørrende uttrykk i ansiktet. Han var en mann i slutten av femtiårene, brun, slank og med solbleket brunt hår. Øynene hadde et våkent, skarpt blikk.

– Kjenner vi hverandre, spurte han?

– Vi hilste på hverandre for to år siden, sa jeg.

- Jeg treffer så mange mennesker, unnskyldte han og gikk over til å fortelle om sine frustrasjoner. Jeg har jobbet med reparasjoner av bryggen og stranden i to måneder nå. Den siste tsunamien i Japan, nådde også hit. Vi ble varslet i tide, så befolkningen evakuerte opp på øya. Men for oss som har hus nede i vannkanten ble det mange skader, og svært kostbart. Flere båter gikk også tapt.

– Det var kjedelig å høre å høre, sa jeg på norsk. Teppi smilte.

- Nå husker jeg. Du bor i Norge, ved Oslofjorden. Jeg hadde tenkt å komme innom og hilse på med seilbåten min, sa han på flytende dansk. Tenk at vi kan sitte her og snakke skandinavisk sammen, det er vel sjovt!

- Sist vi møttes fortalte du meg litt av historien sin. Kan du ikke fortelle oss litt mer? Jeg husket at Teppi's far hadde sendt gutten til Europa for at han skulle få seg en utdanning. Men til Tyskland, etter alt som hadde skjedd familien under den 2. verdenskrig, ville han ikke sende sønnen. I stedet ble det en onkel som hadde flyttet til Danmark, som tok seg av den unge den unge galapagueñoen. Han lærte dansk og utdannet seg til sykepleier. Siden giftet han giftet seg, fikk en sønn og ble boende i København.

– Nå bor jeg i Malmø, sier Teppi. Det er så enkelt å komme seg til København etter at vi fikk broen, vet du. Min sønn bor fortsatt der. Vil dere ha noe å drikke? Han ramser opp et utvalg fruktjuicer vi kan velge mellom: Melon, pasjonsfrukt, papaya eller kokos? Vi bestiller pasjonsfrukt.

– Hvor gammel var du da du dro fra Galápagos første gang, spør Johannes.

– Femten år. Jeg ble jo født her i huset, hvor vi sitter nå. Vi hadde et godt liv her, men i tenårene begynte jeg å bli rastløs. Du kan vel tenke deg selv, på den tiden var det ingenting, absolutt ingenting å gjøre her for en ungdom! Vår eneste adspredelse var yachtene som av og

til gjorde et stopp her. Besøkene dere ble et pust fra den store verden utenfor. Mannskapet kom ofte innom oss for å treffe min far og mine onkler. Historien deres var allerede var kjent over hele verden. En kveld hadde vi besøk av en amerikansk yacht som skulle seile videre til Polynesia neste morgen, og jeg spurte kapteinen om jeg kunne få bli med dem. Jeg ville jobbe for maten, ja, gjøre hva som helst for å komme meg ut og se noe annet enn dette! Kapteinen sa ok, men at jeg måtte spørre min far først. Han aksepterte, og dermed kunne jeg pakke skipssekken.

Neste morgen tok jeg avskjed med foreldrene mine og gikk om bord. Det skulle gå syv år før jeg kom tilbake til Galápagos. Etter tre ukers seilas kom vi til Marquesas-øyene, og senere Tahiti. Det var fantastisk. Jeg fortsatte å jobbe som mannskap på den yachten, og fikk sett store deler av verden de årene. Han blir nostalgisk av minnene.

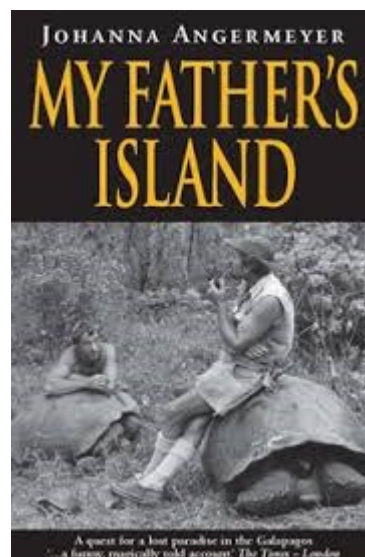
– Du burde skrive en bok om livet ditt, bemerket jeg. Jeg har lest boken kusinen din Johanna skrev to ganger!

– Jeg har så mange prosjekter hele tiden, men kanskje senere, nikket han. Vel, etter årene til sjøs dro jeg til Danmark, og resten vet dere nå. Jeg har aldri angret på mine valg, og jeg trives veldig godt i jobben som anestesisykepleier. Jeg kom først tilbake til Galápagos igjen da min far døde, og jeg arvet eiendommen her. Jeg fikk ideen om å bygge et hotell, og det har jeg gjort! Det har vært krevende, men dere ser resultatet nå. Men ellers går jeg fort kjed av å være her for lenge av gangen. To måneder om vinteren holder. Og så hater jeg å fly! Men snart kommer sønnen min for å feire jul her og det gleder jeg meg svært til. Han er tjuetre, omtrent på din alder, sier han til Johannes. Teppi ser på Johannes.

– Du kunne saktens arbeide her hos meg. Vi trenger alltid folk til baren og resepsjonen. Snakker du godt engelsk og spansk? Engelsk er viktigst, siden de fleste gjestene mine er amerikanere. Er du interessert?

Tilbake på Los Amigos treffer vi Eduardo som lurte på hvor vi har vært. – På besøk hos Teppi. – Angermeyer? – Ja. Han tilbød Johannes jobb! – Eduardo humrer. – Og hva sa du til det, spør han sønnen. – Jeg skal tenke på det. I første omgang skal jeg jo jobbe med deg på båten? – Ja. I morgen skal vi ta opp «pangaen» og male den. Vi begynner klokka sju presis!

Dagen etter fant jeg et eksemplar av Johanna Angermeyers «Min fars øy» i byens vesle bibliotek. Johannas far, Johannes var en av de fire brødrene som kom til Galápagos, men han døde av tuberkulose, året han giftet seg med Johannas mor. Hun flyttet til USA med barna, og senere, da de var blitt tenåringer til Quito, hvor moren hadde fått en stilling som lærer. Året etter reiste de for å besøke onklene på Galápagos. Jeg bladde frem til kapittelet hvor Johanna beskriver ankomsten med lastebåten fra Guayaquil: «Den siste natten sov jeg urolig og sto opp med solen, som steg rød og stor opp av sjøen. Da så jeg min øy. Jeg sto tryllebundet og så på at den ble synlig i horisonten, først i

lav tåke, så ble den gyllen etter hvert som den ble opplyst av solen. Maskinen hadde redusert farten til dunk-dunk da vi passerte en liten holme, den het Jensen, husket jeg fra kartet. En koloni av sjøløver poserte på stranden. Academy Bay hadde form av en hestesko. På midten lutet kanskje tjue trehus seg sammen på et øde sandområde. Til venstre lå en liten lagune med en bratt klippe eller «barranco» på øy-siden, kanskje femten meter høy. Der bodde onklene mine. Angermeyer Point. Der svaiet store kokospalmer i klynger. Mor stilte seg ved siden av meg og pekte på en sti som førte opp i åsene. Hun sa det tok omtrent to timer å gå til den lille landsbyen der oppe. – Men det er vakkert der, med villappelsiner, trær, bregner og eksotiske vekster. Jeg rettet blikket mot barrancoen. Det første steinhuset var bygd i flukt med kanten over sjøen. Jeg så blondgardiner og en blomstervase i en vinduskarm. En brannete katt satt på verandaen under en kirsebærrød bougainvillea. Det var huset til Carl og Marga. Det andre huset, det som onkel Gus holdt på å bygge til Lucrecia, lå også helt ytterst mot sjøen. Geitekranier lå langs en sti som førte opp til en trehytte på en liten høyde bak huset. Geiteskinn var festet til alle hytteveggene...»

Johanna forteller om onkel Gus som rodde ut for å hente dem. En røff sjøulk, som hun sammenligner med Zorba, like høyrøstet og direkte i sin væremåte. Han hadde presentert seg som «hertugen av de forheksede øyer» og forberedt Johanna på at om hun gikk i land, ville hun også bli forhekset. Han minnet henne om at hun fortsatt kunne bli med lastebåten tilbake til sivilisasjonen, hvis hun var blitt redd. Men Johanna var ikke redd. Hun kunne ikke vente på å komme i land... Der ventet møtet med fetteren Teppi:

«Lucrecia hadde frokost som ventet på oss i hytta. Gulvet var dekket av geiteskinn. Hytta luktet av parafin, nymalt kaffe og en sterk moskus-aktig lukt. Bokhyllene var fylt av

uinnbundne bøker, skrivepapir og støvete skjell. To rifler hang over døren. Teppi, en av fetterne mine, en grasiøs gutt på min alder, skar en skive mørkt brød mens han så skarpt på meg. – Brød? spurte Teppi. Han hadde et ertende smil. – Tørket geitekjøtt? Det var skåret i tynne skiver, litt seigt, men deilig. – Syltetøy? spurte Teppi. Det var grønt og seigt, med små svarte frø. Jeg spurte hva det var laget av. – Kaktusfrukt, svarte han. Det var det beste jeg noensinne hadde smakt. Lucrecia sendte meg honningkrukken som jeg forsynte meg godt av. Jeg håpet at jeg ikke virket altfor grådig. Honningen luktet rart. I det jeg tok en bit, sa Teppi: - Fersk skilpaddeolje, den ble drept i går. I stille avsky skylte jeg den ned med varm kaffe for ikke å brette meg av transmaken. Etter frokost tok Lucrecia oss med til stranden. Vi fulgte en sti langs vannkanten. Vi hadde tenkt å sette opp teltet vårt der, men til min overraskelse viste hun oss det vakleворne steinhuset jeg hadde sett fra båten, og sa vi kunne bo her i Stewards hus, en engelskmann som hadde reist hjem igjen. – I begynnelsen likte de livet her, men så fikk de hjemlengsel. Mange kommer for å slå seg ned på Galápagos, sa Lucrecia, men de fleste drar igjen. Her på denne siden av bukta har vi jo ingen ferskvannskilde. Hvis regntønnene går tomme, må vi ro over til Pelican Bay på den andre siden for å hente vann. Vi må også ro for å få tak i varer fra butikken. Når jegerne kommer ned fra åsene med kjøtt, eller bøndene med frukt, er det noe vi går glipp av fordi landsbyfolkene er der først. Livet er lettere andre steder. Bare gærninger blir her...»

9. kapittel

Gjensyn i Quito

Februar 2002

- Husker du den første gangen vi kom til Galápagos? spurte jeg Maria en dag vi tok ned de tørre lakenene fra snoren i bakgården. – Gjett om jeg gjør. Du aner ikke hvor spent jeg var på å treffe min lille nevø... Det må ha vært svært emosjonelt for deg å komme tilbake også... Ja, jeg kom aldri til å glemme den morgenen vi landet i Quito og Johannes skulle treffe pappaen sin for første gang. Vi møttes en gang, da Johannes var en fem uker, og jeg tok ham med til Zurich. Det var mars måned og kaldt. Vi tok toget opp til alpelandshygen Rein am Stein, og var sammen der noen få dager, nesten som en alminnelig familie. Eduardo trillet vognen og satt med babyen i armene når vi var på café for å drikke varm kakao. Han passet babyen om morgenen mens jeg var i dusjen.

Siden skulle det likevel gå åtte år. Livene våre hadde tatt forskjellige retninger, men vi holdt kontakten med brev og telefon. Jeg sendte også bilder til Eduardo og farmor Rosa. I det siste brevet vi fikk, hadde han spurt om vi kunne komme til Galápagos. Han var klar nå, etter at det siste forholdet hadde tatt slutt og han var tilbake på øyene. Siden jeg fortsatt mente at det var viktig at sønnen min skulle treffe og bli kjent med sin far, sa jeg ja. Det passet bra for meg også. Jeg var nettopp blitt alene etter et to år langt forhold. Jeg skrev tilbake at vi ville komme.

Etter en lang flytur via Amsterdam og Guayaquil nærmet vi oss Quito. Under oss stakk rekken av snøkledte vulkaner opp som hvite sukkertopper. Johannes satt med nesen klemt mot vinduet og så ut på det fremmede landet. I ankomsthallen stod hundrevis av mørkhårede mennesker og kysset og klemte hverandre.

– Tror du ikke han er her, spurte Johannes.

– Joda, forsikret jeg. Kanskje han venter utenfor. Jeg tok et godt grep i den lille hånden og gikk mot utgangen og der, rett utenfor, sto han. Vi fikk øye på hverandre samtidig. Johannes forstod at mannen som stod der og smilte sjenert mot oss, måtte være hans far. Han kom mot oss og strøk gutten over håret.

- How are you son, sa han. Vi klemte hverandre. Begge rørt over dette øyeblikket.

– Er alt bra? Jeg nikket.

Eduardo tok sønnen i hånden og gikk mot de ventende taxiene. På vei inn til sentrum tittet far og sønn på hverandre i smug.

- Er det kaldt i Norge nå, spurte Eduardo og snudde seg fra forsetet. Og du Johannes, går du allerede i annen klasse? Johannes svarte så godt han kunne, mens han så på den fremmede mannen som var hans far. La han merke til at faren nærmest var som et speilbilde av ham selv? Ansiktet, det mørke håret, øynene og de lange, rette øyevippene han selv hadde?

– Hva sier han, spurte Johannes. Jeg oversatte og forsøkte å hjelpe dem i sin første, famlende samtale.

Pensjonatet vi skulle bo på i Quito, lå i et rosa, tidligere herskapshus. Vi fikk et stort værelse med balkong. En enkel, og en dobbeltseng stod i værelset.

- Du kan ligge der, sa Eduardo til sønnen og pekte på den minste. Det syntes han ikke noe om. Det endte med at vi satt oss i dobbeltsengen alle tre. Det var rart. Det var gått åtte år siden vi satt slik i en dobbeltseng i Rein Am Stein. Vi var fremmede for hverandre. Jeg så fra far til sønn. Nå var kanskje tiden inne til å slutte å tenke på gutten som *min*? Det var *vår* sønn som satt mellom oss og glippet med øynene.

På ettermiddagen dro vi opp i den koloniale bydelen. Det var nostalgisk å se igjen San Fransisco kirken, med den store plazaen.

– Der gikk jeg og lærte spansk før jeg dro til Galápagos og møtte faren din, sa jeg til Johannes og pekte på den gule bygningen under arkadene. Eduardo smilte.

– Det må vi ha bilder av, sa han og fotograferte oss foran skolen. Vi klatret også opp til toppen av «El panecito» den sytti meter høye statuen av Jomfru Maria som våker over byen. Storbyen lå under oss mellom de grønne dalsidene. Skyene ség inn fra fjellene bak, og snart styrtet det iskalde regnet jeg husket så godt, ned over de røde teglsteinstakene. Her hadde jeg stått sammen med vennene fra spanskurset, nå var jeg tilbake sammen med familien min.

Far og sønn i Otavalo, Ecuador juni-2002

-Når skal vi dra til Galápagos, spurte Johannes før han sovnet. – Om to dager, sa Eduardo. I morgen vil jeg vise dere indianermarkedet i Otavalo, hvor etterkommerne etter Inkaene bor.

I Otavalo ruslet vi mellom bodene, blant indianerkvinner kledd i blå skjørt, hvite bluser og glitrende perlekjeder i mange lag rundt halsen.

Jeg kjøpte et perlekjede, noen vevde vesker og en hengekøye, Johannes noen små trommer og

en liten ryggsekk. Eduardo holdt opp et fra strengeinstrument fra regionen. Det minnet om en banjo. - Se her, en chamarango! Spiller han et instrument? – Bare blokkfløyte! Det gjorde ikke noe. Chamarangoen skulle han ha som et minne. Eduardo pekte på et iskremskilt. - Quieres un helado, hijo? Johannes nikket. Neste gang husket han det. - Helado, sa han og trakk faren i armen. De første nyttige ordene på spansk, var på plass... Vi stoppet ved Lago San Pablo, en vakker blå innsjø og spiste grillet ørret på restauranten nede i vannkanten. Noen lamaer gresset på slettene. Mens vi lå og døde i gresset etter maten, tok Johannes fram chamarangoen og klimpret i vei. Eduardo våknet. - Der kan du se, sa han. Gutten kan spille! Eduardo ville vite om sønnen hadde spurt etter ham de siste årene. Jeg tenkte tilbake. Første gang spørsmålet kom opp var nok da vi bodde i Mexico, den vinteren han fylte fem. En morgen mens vi pusset tennene, så Johannes på seg selv i badespeilet. – Hvorfor har jeg svarte øyne og du lyse? Jeg hadde ventet på det spørsmålet. – Fordi pappaen din har brune øyne, sa jeg. – Å, er det derfor! Siden kom ikke spørsmålet om faren opp igjen før han begynte på skolen. Barna hadde fått i oppgave å lage en plakate med overskriften «Familien min», og skulle lime inn fotografier. Jeg fant frem bilder av oss to og besteforeldrene. Det var da han spurte etter pappa igjen. - Hvem er faren min og hvor bor han? Jeg tok frem globusen og pekte på Norge. Snurret den langsomt over Atlanterhavet til Sør Amerika og ut i Stillehavet. Ser du de små prikkene der, spurte jeg. Det er Galápagosøyene. Den i midten heter Santa Cruz, og der bor faren din.

- Det ser veldig langt ut dit. Men hvorfor bor ikke vi også der? Jeg forklarte at vi hadde vært kjæresten, men at jeg hadde måttet reise hjem for å jobbe. - Derfor ble du født i Norge, sa jeg. Men vi skal reise og besøke faren din en gang. Johannes så alvorlig på meg. - Ja, det blir jeg

med på! - Fortell mer, sa Eduardo. Jeg tenkte tilbake. - Johannes vakte oppsikt fra første stund. Jeg husket damen på bussen, på vei hjem fra helsestasjonen. Hun stakk ansiktet ned i vognen og utbrøt: - For en vakker gutt! Men er han din, eller adoptert? Jeg sa at han var min. – Men han har jo så mørkt hår? - Han er min, men hans far er en Inkaprins! Hun gikk og satte seg, tydelig imponert. Noen uker senere skjedde noe lignende. – For et nydelig barn, utbrøt en eldre dame en dag på bussen. Er det en gutt? – Ja, smilte jeg stolt. - Men han er mørkere enn deg. Er faren utenlandsk? – Ja. – Hvor kommer han fra da? – Galápagos. – Galápagos? Men bor det mennesker der da? Jeg trodde bare det var en masse rare dyr som levde der? – Det stemmer. Faren hans er en sjøløve...

Eduardo rusket sønnen i håret. – Så du er både sønn av en inkaprins og en sjøløve. Skal si moren din har fantasien i orden! Etter hvert fant far og sønn sin egen måte å kommunisere på. Johannes oppdaget at faren var kilen, og når han ikke så eller hørte ham, begynte han å kile ham under armene eller føttene. Det virket alltid.

Huset i Pelican Bay

Dagen etter fløy vi til Galápagos. Johannes fikk sitte ved vinduet for å se sin fars øy når vi nærmet oss. Da vi landet, var vinter blitt til sommer, og fugler og dyr han hittil bare hadde sett bilder av i bøker, var med ett overalt rundt oss.

Det var drepende varmt inne, da vi åpnet døren til huset i Pelican Bay. Noen firfisler pilte opp langs de hvite murveggene og forsvant inn i sprekke i lavasteinene. En gul kanarifugl som hadde forvillet seg inn i kjøkkenet fant veien ut igjen. Huset var bygget som et sveitsisk chalet med lavastein og bindingsverk i tre, hadde tak av bølgeblikk. Vi satte opp alle dørene.

Hammocken Eduardo og jeg hadde ligget i, hang fortsatt i stuen. Johannes hoppet opp i den, og svingte frem og tilbake. Han hentet kaldt vann og satte på musikk. Mens reggaerytmene fylte huset, satt vi på putene på gulvet og så på sønnen vår. Eduardo lo. Det var rart og fint på samme tid. - Liker du huset mitt, sønn? – Si, nikket Johannes. Særlig hengekøya, sa han til

meg. Huset var slik jeg husket det med stuen og det åpne kjøkkenet. Med et snev av nostalgi gikk jeg opp på hemsen der Eduardo fortsatt sov ved vinduet. Men utsikten til stjernene var ikke lenger den samme. Nå var det i mellomtiden blitt bygget et tre etasjes hotell på nabotomta, som skygget for himmelen.

Johannes og jeg skulle sove i det nye værelset Eduardo hadde bygget på. Jeg satte pris på det, for vi trengte tid og rom alle tre, i ukene som fulgte. Da vi gikk til sengs den første kvelden, begynte det å styrtregne. Regnet dundret mot bølgeblikketaket. Noe begynte å kravle og kripe ut av treverket på veggen. Jeg ropte på Eduardo, som kom ned. – Ah, termitter, sa han. De kommer frem når det regner, men de er ikke noe å bry seg om. Vi måtte bare venne oss til dyrelivet, så vel inne som ute, mente han. Da jeg åpnet klesskapet neste morgen pilte to mus ut. Etter en runde på gulvet fant de veien ut i på gårdsplassen. Johannes ble raskt vant til dyrelivet, og heldigvis var han heller ikke redd for edderkoppene som også kunne dukke opp. Litt etter litt, fant vi oss til rette i vårt hjem på Galápagos. Men en natt ble det likevel stor ståhei da jeg våknet av noe som falt ned og landet med et kaldt klask mot brystet mitt. Jeg skrek til. Et øyeblikk lå jeg der som paralyisert, mens en vemmelig, råttent lukt bredte seg rundt meg. Da jeg kjente at *det* begynte å kravle nedover kroppen min, *under* nattkjolen, kom jeg meg på bena og vrent av meg nattkjolen. Johannes våknet forskrekket og slo på lyset. – Hva er det, hva er det mamma! Eduardo kom tumlende ned fra hemsen. – Qué pasa, spurte han og gned seg i øyene. Jeg stod midt på gulvet. Under meg lå en diger kakerlakk, omkring syv centimeter lang, på ryggen og sprellet. De lange følehornene beveget seg fortsatt. Jeg grep en sko og deljet løs på den. – Den må ha sluppet seg ned fra taket, sa Eduardo. Han lystet med lommelykten opp i taket. Det var ingen flere å se, så han sa buenas noches og gikk til sengs igjen. Jeg fant frem kameraet og fotograferte kakerlakken. – Som bevis på at jeg tross alt ikke er hysterisk, sa jeg til Johannes. Jeg tror ikke dere heller ville likt å få den der inn under pysjen!

Eduardo trivdes med å ha oss i huset, og vi trivdes hos ham. Mens vi drakk morgenkaffen ute på trappen, skottet han inn på sønnen som bygget lego, tegnet monstre eller spilte Gameboy. Alt dette som var dagligdags for meg, så faren nå for første gang. Fascinert, observerte han guttens lek. En dag fortalte Johannes i en oppgitt tone at han hadde forsøkt å lære faren å spille Gameboy. – Men det nyttet ikke. Han skjønnte bare ingenting av hvordan han skal bruke kontrollen!

Johannes hilser på kjempeskilpaddene på Darwinstasjonen i Puerto Ayora, 2002

Farmor Rosa arrangerte velkomstfest for oss på Los Amigos. Det måtte feires at det savnede barnebarnet var kommet hjem! Hele familien var der da vi kom. Farmor og farfar, tante Maria med sine tre ungdommer, Maritza, Alexander og Catalina. Tante Beatriz med mannen Ignazio, og døtrene Veronica og lille Karla, på syv. I tillegg et utall onkler og tremenninger. Farmors hengekøye i stuen var tatt ned, bord satt opp, og dekket med kaker og brus. Det var overveldende. Vi ble kysset og klemt som vi aldri før hadde blitt. Johannes var forundret over all viraken, men det hjalp da søskenbarna begynte å blåse såpebobler som han og Karla løp rundt og fanget. I mens satt vi voksne og beundret de vakre ungene og diskuterte hvem som lignet hvem i familien. Det var rørende. Johannes tenkte nok ikke på dette den dagen, men det gjorde jeg. Nå hadde vi fått to familier. Og den vi nå hadde på Galápagos, var langt større enn den vi hadde hjemme.

Romansen mellom oss blusset også opp igjen den første tiden. – La oss gifte oss, sa Eduardo en kveld vi lå i hammocken. Jeg vil at dere skal bli her nå. Det kom litt brått på, og da han merket reaksjonen min, trakk han seg tilbake som en eremittkreps i skallet sitt. Jeg hadde sant og si aldri hatt lyst til å gifte meg, men skulle heller ikke behøve å bekymre meg særlig lenge over det impulsive frieriet, for noen dager senere hadde han fått kalde føtter og ombestemt seg.

- Det er nok best at Johannes fortsetter skolegangen sin i Norge, sa han. Skolene her er dårlige, og for å ta videregående må ungdommene dra til Quito og bo på internat. Jeg var enig. Johannes gikk allerede i annen klasse, og uten å kunne ikke et ord spansk ville blitt en tøff overgang. Forholdet vårt minnet en stund tidevannet i Academy Bay. Alltid trakk en av

oss seg tilbake når vi kjente på alvor. Utfordringene våre som foreldre måtte også komme. Det viste seg snart at vårt syn på barneoppdragelse var forskjellig. Hvordan kunne jeg ha trodd at dette skulle gå smertefritt? Sannheten var at vi skulle trenge årene som kom, alle tre.

Eduardo var nå kaptein på sin egen yacht, en femti fots trebåt kalt Queen Mabel. Etter noen år med cruisetrafikk, jobbet han nå frilanse for Darwinstasjonen og med oppdrag for filmcrew. Selv var jeg også frilanser etter at jeg sluttet i jobben som flyvertinne. Flyvningen var ikke forenelig med å være alenemamma. Jeg hadde fått dette ene barnet og da ville jeg være sammen med det. De siste årene hadde jeg jobbet som lærervikar og danseinstruktør. I årene som fulgte, fortsatte vi å besøke Eduardo. I noen få uker var vi nesten som en vanlig familie.

10. kapittel

Queen Mabel

Queen Mabel klar for tokt

Av alle turene vi har vært med på om bord i Queen Mabel, er den første den jeg alltid vil huske best. Vi hadde vært på øya en ukes tid da Eduardo fikk et nytt cruise, og vi skulle være med. Da vi kom ut til Queen Mabel sent på kvelden, var de ti passasjerene gått til køys, men ved frokosten neste morgen ble vi kjent med dem. Et par fra Guatemala, en israelsk jente som reiste gjennom Sør Amerika etter sin fire år lange militærtjeneste, en franskmann som hadde jobbet som servitør på Karl Johan i Oslo, og sverget på at «Grandiosa» var verdens beste pizza, og sist men ikke minst, Kristin og Ingrid, to hyggelige jenter fra Trondheim! Turen gikk i samme rute som den jeg hadde vært på med kaptein Rolf Wittmer. Den gangen hadde jeg drømt om en gang å komme tilbake sammen med foreldrene mine. Det ble aldri noe av. Far døde få år senere, og mor ville ikke bli med på en så lang reise. Men nå var jeg likevel her igjen. Denne gangen sammen med min sønn.

Liten gutt med stor bacalao utenfor Bartolome

Til tross for alle de spennende opplevelsene i land på øyene, foretrakk Johannes for det meste å være om bord. Alt han ønsket, var å stå og fiske fra akterdekket. Han var allerede en ivrig fisker, som halte inn småsei og makrell på moloen nedenfor huset vårt hjemme. Men her hvor store, fremmede fisker i bet på kroken, ble lidenskapen enda sterkere. – Se, hva jeg har fått! Han holdt opp en flott papegøfefisk på fire kilo. – Nei, den der kan ikke spises, kast den uti igjen, formante

faren. Men av og til bet også en stor fin Bacalao på kroken. Kokken glad og tilberedte den til middag.

Enkelte netter tok vi med teppene våre og snek oss opp på soldekket etter at de andre hadde lagt seg. Jeg hadde fortsatt minnene om nettene på dekk. Dette måtte sønnen min oppleve. Mens vi ség langsomt gjennom natten, lå vi der og så opp på de store stjernene rett over oss. Vi forsøkte å finne igjen stjernebildene vi kjente. Karlsvogna og Store Bjørn. Det var ikke lett, siden de hang opp-ned. Brisen var lett og kjølede.

Har du tenkt på hvordan fuglene og dyrene kom til Galápagos, spurte jeg Johannes.

– Ja. Fuglene fløy hit fra kysten av Sør Amerika, sa han. – Men hva med skilpaddene, iguanene og firfislene? De kunne jo ikke fly. Antagelig kom de seilende på havstrømmene fra kontinentet. De klamret seg til store blader og tømmerstokker som fløt nær kysten. - Ok, gjespet Johannes. Jeg tenkte videre på hvordan det kunne ha vært den gangen for tusener av år siden. - Ryktet må ha spredt seg om det fredfulle livet her ute. Du vet jo hvordan det er med rykter? For snart kom det flere dyr. En dag vasset til og med en flokk pingviner i land på øyene! De hadde reist helt fra Antarktis, med hjelp av Humboldtstrømmen, og må ha vært veldig slitne da de endelig kom frem, tror du ikke? Jeg fikk ikke noe svar. Jeg snudde meg også på sønnen min. Han sov. Da vi åpnet øynene igjen da dreggen gikk. Det var det begynt å lysne. Vi lå inne i det enorme krateret på Genovesa. Litt etter hoppet vi ut i det turkise vannet. Det gikk ikke lang tid før de første sjøløvene kom. De nappet nysgjerrige i svømmeføttene våre, og kom helt nær maskene. Vi så hverandre i øyene et øyeblikk, før de lynraskt vendte om og forsvant. Like etter var de tilbake. – Hvis det er sant at vi blir gjenfødt, sa jeg til Johannes etterpå, da ville jeg komme tilbake som en sjøløve på Galápagos...

Dagen etter lå vi ankret opp utenfor de to små øyene Plazas. Vi vurderte å ta et bad, før turen i land og gjorde oss klare til å stupe uti, da kokken stakk hodet ut fra byssa.

– Vent litt, ropte han. Jeg har nettopp kastet ut en del matavfall. Like etter så vi hvordan vannet rundt båten ble pisket opp av store Galápagos-hai som sloss om matrestene. – De vil vanligvis ikke angripe, gliste kokken, men det er kanskje best dere venter til de er ferdige med måltidet sitt.

Under et kjempekaktus-tre på Española

Steinhodet på Floreana

Siste dag på cruiset nærmet seg. Etter middagen samlet vi oss som vanlig i salongen, for å se på kartet over neste dags øy og opplevelser. - I morgen ankommer vi Floreana, sa Eduardo og pekte ut øya med blyanten. Vi starter etter frokost med en tur til det som er kjent som verdens eldste postkontor, i Post Office Bay. Hvis dere har lyst til å sende et postkort, kan dere skrive det nå. – Hva med frimerker? spurte den israelske jenta. – På dette postkontoret trenger du ikke trenger frimerker, smilte Eduardo. Vent og se! Etterpå drar vi en til familien Wittmers gamle farm i høylandet. I den forbindelse har jeg en god historie til dere nordmenn! Han blunket i vår retning.

Ingrid og Kristin ved den gamle postkassen

Neste morgen gikk vi i land på Post Office Bay. Jeg ikke huske ikke om kortene jeg sendte for ti år siden noen gang var kommet frem, men la et nytt i «tønna» og tok med et par jeg skulle sende til mottakere i Europa. Eduardo fortalte om hvalfangerne som begynte å bruke post-tønner til å legge igjen brev til sine kjære på vei sydover. Og der borte pekte han, lå en norsk hermetikkfabrikk på 1920 tallet. Det er ingenting igjen av den nå. Innbyggerne som senere slo seg ned på øya hentet alle materialene og brukte dem til sine egne hus. Floreana har den minste befolkningen av de bebodde øyene. Kun omkring firehundre mennesker, lever her. Øyas eneste buss, hentet oss i havnen. Vi kjørte oppover øyas eneste vei, hvor sitrontrær og kaktus vokste vilt. Da vi kom frem til Wittmers gamle tomt, så vi oss omkring i forundring. Kun grunnmuren av huset stod tilbake. Plankene og taket av bølgeblekk hadde de fraktet med seg til Black Beach, hvor de bygget sitt neste hus. Men sjørøverhulen lå der fortsatt, ved siden av den vesle vannkilden hvor det klare vannet piplet opp. Vi vasket ansiktene og fylte opp

drikkeflaskene våre. Noen av Margarets gamle kjempeskilpadder tuslet fredfulle rundt i den gjørmete jorden. Ett punkt på tomta dro til seg blikkene våre: Det enorme steinhodet i skogkanten, omgitt av busker og trær og delvis dekket av mose. Eduardo stilte seg ved siden av det berømte

Tikihodet. – Ok, sa han. Er dere klare for historien? Margaret og Heinz Wittmer bodde i Köln da de i 1930 leste om Floreana for første gang, begynte Eduardo. Etter å ha lest noen reportasjer skrevet av den eksentriske Doktor Ritter som priste livet på øya, som et paradys på jord, bestemte Wittmers som så

den farlige utviklingen i Tyskland, å emigrere til Floreana. Heinz` tolv år gamle sønn, fra et tidligere ekteskap, var syk og Wittmer mente det ville hjelpe ham å bo i mer naturlige omgivelser. Margaret var også positivt innstilt til å leve i pakt med naturen. At det allerede bodde en lege der, så de som en fordel siden hun ventet barn...

På tomta til Wittmers lå den store lavasteinen dere ser her nå, og denne begynte Heinz å hugge på i ledige stunder. Steinen tok etter hvert form av en «Tiki», lik dem man finner i de store indianerkulturene i Sør Amerika. Årene gikk, og familien ble værende. De levde som gårdbrukere og dyrket jorden. En sjelden gang fikk de besøk av jordomseilere som hadde hørt om dem. En av dem var en amerikaner ved navn Lord, som tok bilder av steinhodet og siden viste dem frem under et foredrag han holdt om turen i New York. Thor Heyerdahl kom til New York fra Norge for å høre foredraget, og etter å ha studert bildene, ble han i fyr og flamme. En Tiki!

Vi glemte at knott og mygg bet oss på legger og armer, mens vi fulgte med i den spennende fortellingen. Eduardo tok en liten pause, før han fortsatte.

- Oppglødd over muligheten til å finne nok et bevis for kontakten mellom fastlandet og øyene i Stillehavet, begynte Heyerdahl å forberede en ny ekspedisjon, og i 1953 ankom han Floreana sammen med vennene Eric Reed og Arne Skjølsvold. Det sies at de hadde med seg 55 store kasser med utstyr og proviant, som skulle holde for et halvt år. Da de hadde ankret opp ute på leden, sendte Heyerdahl en beskjed til Wittmers, som nå bodde på stranden. - Kunne han og hans kompanjonger få husly hos dem under oppholdet?

Wittmers var uvitende om det celebre besøket som ventet dem, men da Heyerdahl banket på og spurte om husly under ekspedisjonen, lot de dem få bo i huset sitt. Det var ikke hver dag at en slik celebritet kom til øya deres. Som de fleste andre i verden, hadde de fulgt Kontiki-ekspedisjonen med spenning, og lest boken. Under måltidet den første kvelden, fortalte Heyerdahl mer om årsaken til besøket. Han ville undersøke spor etter tidligere sivilisasjoner på Galápagos, og lurte på om Wittmer kjente til det utskårne steinhodet? Heinz ble først stille. Men så forklarte han at det hele nok måtte være en stor misforståelse.

Det var sønnen Rolf som hadde vært guide for Lord, og han hadde ikke forstått engelsk nok til å svare på alle spørsmålene. Lord måtte ha misforstått opphavet til skulpturen... Da sannheten gikk opp for Heyerdahl, skal han først ha blitt helt taus. Men siden kunne han visstnok ikke annet enn å le høyt og lenge. Karene ble likevel værende på øya. Hver dag dro de av sted for å undersøke spor etter tidligere sivilisasjoner. De gravde mange steder, men uten særlige resultater. Dessuten var det regntid og svært vanskelige forhold å jobbe under. De tre forskerne brukte isteden mesteparten av dagene foran skrivemaskinene sine i familien Wittmers dagligstue. Det var først da det kraftige regnet en dag skyldte bort jorda i Margarets hønsegård, og avdekket noe potteskår, at det ble fart i gravingen igjen. Heyerdahl bad om lov til å flytte hønsene, og de tre mennene satte i gang med fornyet optimisme. Etter å ha endevendt gården og funnet noe keramikk, sa Heyerdahl seg fornøyd. Funnet kunne *muligens* bevise at Inkaer på balsaflåter utstyrt med seil og senkekjøl kunne ha vært på øya. Etter dette, takket forskerne for seg og dro videre for å undersøke andre øyer i arkipelet. Det hadde vært et eventyr for Wittmers å ha den berømte forfatteren i huset. Men da de stod og vinket til dem, var nok Margaret den som var mest fornøyd. Ekspedisjonen hadde vart i to uker, men karene overlot mange av kassene til dem. De innehold matvarer og gode viner som familien på stranden ellers bare kunne ha drømt om. Margaret fikk heller leve med at de hadde endevendt

hønsegården hennes.

Kolonistene på Floreana

Da vi satt ute på akterdekket om kvelden, spurte Kristin og Ingrid om jeg kjente til historien om den norske ekspedisjonen Eduardo hadde nevnt. Siden jeg nettopp hadde lest Stein Hoff's bok som jeg hadde med om bord, kunne jeg fortelle dem litt:

Det var på slutten av 1920 tallet, at de første norske kolonistene ankom Galápagos. Det var harde tider i Norge på den tiden, og mange så seg om etter en mulighet til å emigrere, i håp om å skape deg et bedre liv. Det var en mann som het August F. Christensen, selv sønn av en reder og hvalfanger, som under en tur til Antarktisk, fattet interesse for Sør Amerika og mulighetene for å drive hvalfangst utenfor Galápagosøyene. Da han senere ble Ecuadors konsul i Norge, begynte han å forhandle med myndighetene i Quito om en avtale som gikk ut på at nordmenn som ønsket å kolonisere og utvikle fiskeindustri på øyene, skulle få tildelt 200 mål jord hver. De gode vilkårene kom i stand siden Ecuador på denne tiden fryktet at USA skulle annektere øyene. De så det som positivt at en kolonisering og bosetting kom i stand. Nordmennene skulle også få rett til all jakt og fiske på de ubebodde øyene, de måtte ønske å slå seg ned på!

Christensen gikk ut i mediene og inviterte «ærlige nordmenn» til å bosette seg på disse «mulighetenes øer.» Han opprettet et selskap kalt «La Colonia de Floreana», kjøpte en skonnert og den 15. mai, to år senere seilte den første ekspedisjonen ut fra Sandefjord. Etter et stopp i havnebyen Guayaquil, fortsatte de ut i Stillehavet og ankom Floreana. Ankeret ble sluppet utenfor Post Office Bay, stedet de hadde valgt ut for å bygge hermetikfabrikken. Tjue menn med forskjellig kompetanse, gikk i land og begynte arbeidet med å losse 300 tonn materialer til hovedhus, et lite elverk, en dampmaskin, kjeler og tanker og fat med olje. De hadde også med våpen, ammunisjon, fiskeutstyr, proviant og 400 bøker til et bibliotek! To motorbåter ble også satt på land. Ingen skal si at de ikke var godt forberedt på sitt nye liv og virke. Alt ned til den minste detalj var tenkt på. Planen var at senere, skulle en ny skute komme med flere folk fra hjemlandet, og etter hvert også koner og barn, til dem som hadde familien der hjemme...

Planene på kort sikt var å temme noe av det ville kveget, de hadde hørt levde på øya, samt å anlegge en kaffe og bananplantasje. Hovednæringen skulle bestå av hvalfangst og hermetikfabrikken for nedlegging av tunfisk. Skonnerten de kom med, skulle seile charteroppdrag til fastlandet, og inntekten fra dette skulle sikre driften av landkolonien inntil

den gav økonomisk avkastning. Det første oppdraget skonnerten fikk, var å frakte nitti straffanger fra øya Isabela til Guayaquil, etter at kolonien nettopp hadde blitt avviklet. De skulle også seile innom San Cristóbal og hente seksti levende kveg som skulle skipes til fastlandet. Det lovet godt! Men da skuta la til havn ved kysten, fikk mannskapet høre at det nettopp hadde vært en ny revolusjon i Ecuador. Grunnet kaoset som rådet, ble oppgjøret for frakten mindre enn antatt, og forhandlinger med de nye myndighetene trakk ut i tid. Økonomien begynte å vakle. Inntektene fra de første oppdragene dekket ikke engang driftsutgiftene. Markedet for frakt viste seg å være dominert av veletablerte nordamerikanske rederier. Dette var ting nordmennene ikke hadde kunnet forutse...

For å gjøre en lang historie kort, etter mindre enn to år var eventyret for den norske kolonien på Floreana over. Blant mange problemer de fikk, som de heller ikke hadde kunnet forutse, var mangelen på ferskvann. Den ene kilden som fantes opp på øya, lå mer enn to timers gange fra leiren deres. De trengte mye vann til fiskeproduksjonen sin, mer enn de greide å frakte ned til stranden. Det andre problemet som møtte dem var vanskelighetene med å få fraktet hermetikken til kysten. Det viste seg at veien ble for lang og prisen for lav, igjen i forhold til driftsutgifter og videresalg. Selskapet som ble opprettet i Norge var konkurs. Kun et beløp stod igjen på kontoen, pengene som sikret mennene hjemreisen.

11. kapittel

Farmor Rosa

Det var farmor Rosa som drev hostalet de første årene vi besøkte Galápagos. Hun var fortsatt den samme som jeg husket fra den første gangen, en hardt arbeidende kvinne, mild og bestemt på samme tid.

Johannes of kusine Karla sammen med farmor Rosa

Farmors hus var familiens sentrum. Her hadde de tre barna vokst opp. Nå var det barnebarna som oppholdt seg der, mens mødrene var på jobb. Når vi kom for å hilse på, ble vi møtt av deilige dufter fra kjøkkenet, hvor minst to store gryter putret på ovnen. Alltid en suppe, for suppe hørte med i det ecuadorianske kjøkkenet. Fisk eller kylling ble servert ved siden av, med ris, søtpoteter og stekte bananer. Jeg likte å oppholde meg på kjøkkenet sammen med Rosa, og se henne lage mat. Når jeg spurte hva hun hadde i suppene, trakk hun på skuldrene. – Det er ikke noe spesielt, alt du trenger er en god kraft og noen urter. Jeg lærte å lage mat av mor da jeg var liten, og bodde i Ambato, fortalte hun, og maten jeg lager er ecuadoriansk bondekost. – Bondekost er best, nikket jeg.

Klokka ett presis, strømmet familien inn. Farfar kom fra byen, hvor han alltid hadde nok å gjøre med å reparere ødelagte lysmaster. Døtrene Maria og Beatriz kom også fra jobb, og av og til stakk et par av Rosas brødre, som bodde lenger opp i byen, innom for å få seg et måltid. I tillegg var det oss tre. Jeg forundret meg ofte over hvor avslappet hun var, uansett hvor mange vi ble rundt bordet. Men mat var det alltid nok av til alle. Det var den typiske latinamerikanske gjestfriheten jeg var blitt så glad i, farmor representerte. Den jeg alltid lengtet tilbake til, når jeg ikke var der...

En ettermiddag vi satt og pratet sammen, så Rosa på meg med de milde øynene sine. – Takk for alle bildene du har sendt gjennom årene, sa hun. Allerede da jeg så det første av Johannes som lå i armene dine, to uker gammel, så jeg at det var en ny «Rosero». – Men hvordan kunne du se det? spurte jeg overrasket. – På grunn av hendene. Han har de samme lange fingrene som er typiske i vår familie, smilte hun. Senere fikk jeg se at hun hadde satt et av bildene i stuen, i en hylle mellom et portrett av pave Johannes Paul og Jesus.

Siden vi var blitt så fortrolige, fortalte jeg henne nå om Eduardos besøk i Norge, da jeg var i slutten av svangerskapet. En dag spurte han meg hvordan jeg kunne være sikker på at det var han som var faren? Jeg sa at jeg var sikker, men hvis han ønsket det kunne han ta en blodprøve. Jeg forstod ham jo tross alt... Dagen etter dro vi til legen min. Eduardo satt allerede i stolen og ventet da hun kom med sprøyta. Det var en ganske stor sprøyte. Hun bad ham dra opp skjorteermet. - Bare sitt helt stille, det er fort gjort, sa hun beroligende og vasket armen hans med sprit. Jeg så at han ble blek. I det hun trakk sprøytespissen tilbake, reiste han seg fra stolen. -No, sa han. - Hva? Jeg vil ikke ta den blodprøven likevel. Legen så spørrende på oss. Var det ikke derfor vi var kommet? - Mener du alvor, spurte hun. Hun hadde tross alt satt av timen. Ute på gaten igjen, betrodde Eduardo meg at han aldri hadde tatt en sprøyte før, og kunne heller ikke gjøre det nå. - Jeg velger å tro deg, sa han. - Du behøver ikke å tro noe som helst. Når barnet er født, vil du kunne se selv... Vi tok bussen tilbake til huset mitt, og snakket ikke mer om saken. Rosa lo. - Det overrasker meg ikke, sa hun. Ingen av barna er vant med legebesøk, og de kunne besvime bare ved tanken på en sprøyte.

Far og sønn som tiåringer

Los perros de Doña Carmen

Alt hadde gått fint inntil dagen før vi skulle reise hjem. Johannes syklet i forveien til farens hus, mens jeg kom etter til fots. Et stykke oppe i veien, kom to store hunder styrtende ut i fra en gårdsplass. Jeg så at det var de samme som pleide å gjø inne i buskaset når vi gikk forbi. Nå var de løse. De gikk til angrep. Før jeg rakk frem, hadde de revet gutten av sykkelen og bitt ham i bena. Han lå der skrekkslagen, mens jeg skrek og sparket de to kjøterne, som gav opp og løp tilbake samme veien hvor de var kommet fra. Johannes var mest av alt sjokkert. Mens vi rensket sårene, bedyret jeg at vi heretter skulle gå den andre veien, om hovedgaten. – Hvis jeg noen gang vil komme tilbake hit igjen, sa han bittert...

Da vi sto utenfor og ventet på taxien neste morgen, kom nabokona løpende. – Hvordan går det med sønnen din, spurte hun andpusten. Jeg sa at det gikk bra. – Jeg ville bare fortelle at hundene som angrep ham i går tilhører Doña Carmen, hun som bor inne i krattet der borte. Hun pekte, ikke uten en viss skadefro. Jeg nikket. Vi hadde ofte vært engstelig når vi gikk forbi, siden de virket så aggressive. – Doña Carmen har aldri satt opp noe gjerde, fortsatte hun. Derfor flyr hundene hennes alltid omkring, til pest og plage for alle rundt her. Den ene heter Juanito, den andre har ikke noe navn. Men det spiller ingen rolle, for de henger alltid sammen. Når man roper på Juanito, kommer begge to!

Farmors kyllinger

Da vi kom tilbake året etter, var hundehistorien glemt. Johannes, som i mellomtiden var blitt blodfan av Eminem, ankom med tre cd`er av rapperen i bagasjen. De kunne ikke bli spilt høyt nok. Faren lo. Eminem ble også med oss på Bongo når vi gikk for å spille biljard om kveldene. Diskjockeyen spilte musikken, mens gutten satt i baren med en fruktpunsj og digget. Eminem var også med på båten, og rappet i styrhuset mens faren kjørte. Men da han vekket faren klokka halv sju om morgen med «Slim Shady» på full styrke, var grensen nådd. – Ikke mer Eminem den neste måneden, forstår du! Jeg måtte le. Sånn var det å ha barn i huset. Noen år senere hadde de heldigvis fått en mer lik musikksmak. Da var sønnen som sin far, blitt fan av Bob Marley and the Wailers! Vi hadde rett som det var utfordringer som foreldre. Eduardo som var ikke vant til å ha barn i huset, kunne av og til ergre seg over oss. Vi flyttet jo bare inn hos ham, medbrakt våre egne vaner og livstil fra Norge. Som ungkar var han vant til å gjøre akkurat som han ønsket. Nå måtte vi alle tre lære å ta hensyn til hverandre.

På tur med Sky og Figo

For meg var disse oppholdene et kjærkomment avbrekk fra tilværelsen som alenemor hjemme. Det kjentes godt at vi kunne være to foreldre, om enn bare for en måned. Det var også skjedd andre ting siden sist. Da vi åpnet porten til huset, kom to små huskyvalper styrtende ut for å møte oss. Eduardo, som lenge hadde ønsket seg en hund, hadde likegodt skaffet seg to stykker.

Sky og Figo var sjarmerende og lekne, og nå hadde vi også fått to nye turkamerater. Og borte hos farmor, møtte vi fem søte kyllinger som hun hadde fått av søsteren sin i høylandet. Kyllingene spankulerte rundt i bakgården, og inn og ut av kjøkkenet hvor dørene alltid sto åpne. Dagene gikk og vi falt inn i livsrytmen på øya igjen. Om morgenen kjøpte vi ferske rundstykker hos bakeren opp i veien. Egg, frukt grønnsaker fikk vi på markedet. Før faren dro av sted for å jobbe på båten, som det alltid var noe å reparere på, spiste vi norsk frokost, med egg og medbrakt Mills kaviar. Mens jeg brukte noen formiddagstimer til spanskstudiet jeg hadde begynt på, gjorde Johannes lekser. Han skrev også loggbok fra Galápagos, på oppdrag fra norsklæreren.

En ettermiddag han hadde vært borte hos farmor Rosa, kom han tilbake, svært opphisset. – Du aner ikke hva som har skjedd, ropte han andpusten. I går kveld da farmor hadde lagt seg, hørte hun noe leven utenfor. Da hun kom ned for å se hva det var, fikk hun se en diger rotte angripe kyllingene! – Uff, så fryktelig, utbrøt jeg. Hvordan gikk det da? - Farmor greide å jage bort rotta. Hun fikk samlet kyllingene og lot dem være inne på badet i natt. – Men hvordan vet du alt dette, spurte jeg? – Farmor fortalte det da jeg var der borte nå! Gutten hadde lært mer spansk enn jeg var klar over.

Farmor bekreftet historien, da vi stakk innom litt senere. – Det er sørgelig, sa hun. Jeg greide å jage beistet bort med feiekosten, men da hadde det allerede bitt to av kyllingene, så dem måtte jeg avlive. De tre andre får bo på badet til Klara kommer og henter dem. Før kunne jeg ha høner her, men ikke nå lenger. Ettersom bebyggelsen har økt, har vi også fått problemer med rottene de siste årene...

Påsken sto for døren, og da vi kom tilbake holdt Eduardo på å pakke og finne frem kajakker og sykler.

– I morgen drar vi over til Isabela for noen dager, sa han. Der hadde vi ikke vært ennå, så det skulle bli spennende. Neste kveld gikk om bord på Queen Mabel.

12. kapittel

Isabela

Puerto Villa Mil, Isabela Island

Isabela er den største av øyene i arkipelet. Sett i fugleperspektiv, ligner den en gigantisk havhest med fem vulkaner på ryggen. Tre av dem er fortsatt aktive.

Noen av vennene våre er også med på turen, dykkeinstruktørene Carl og Claudia, og Jose som bor i Zurich, men nå er hjemme på ferie. Matrosen Juan og kona Elvira skal passe skuta, og hente og bringe oss med lett båten. – Vi blir ombord under oppholdet, sier Elvira. -Hun er redd for at mannen skal ramle utpå, etter å ha vært tørrlagt i et år, hvisker Jose til meg.

En flokk havsuler kommer seilende inn over lagunen når vi går i land og rusler bortover stranden. Det glitrer i sølv fra en sardinstim i vannflaten. Sulene som flyr lavt over vannet oppdager dem og stuper unisont ned. Sjøen koker i noen sekunder før fuglene letter og flyr videre med fangsten i klørne. Vi er på vei til Andrés bar et par hundre meter oppe på stranden. Andrés ga opp livet som diskjockey i Puerto Ayora da han giftet seg med vakre Edith fra Guayaquil. De fikk kjøpt en tomt, og bygget et lite hvitt murhus mellom mangrovetrærne på stranden. Her ble de to barna deres født, og her driver Andrés en liten bar.

Det blir gjensynsglede og kalde øl i baren. Alle er glade, ikke minst Eduardo som sjelden tar seg ferie. - Hva vi skal gjøre nå? Jeg foreslår at vi henter sakene på Mabel og kjører alt inn på stranden med pangaen, sier han. En time senere er sykler, kajaker og en liten katamaran, kommet i land. Johannes forteller meg at katamaranen er hans, han har fått den av pappa. – Så gøy sier jeg, og ser at det er den samme han og jeg seilte med i Academy Bay for ti år siden. Katamaranen monteres og får på seil. – Johannes, hopp om bord, nå seiler vi!

Katamaranen er ferdig montert og klar til å seiles

Det blåser godt og før jeg rekker å finne frem kameraet er de langt ute på leden. Snart mister jeg den vesle farkosten av syne mellom bølgetoppene. Claudia og Carl drar for å padle. Alt jeg vil gjøre nå, er å finne nærmeste hammock.

Mens jeg gynger frem og tilbake, og ser utover sjøen setter Andrés på reggaemusikk, og kommer med en iskald limonade. Et bedre sted å tilbringe en times tid finnes ikke akkurat nå. Når man først har funnet rytmen i en hammock er det lett å bli værende, med musikken i det ene øret og bølgebruset i det andre. Stranden er en tre kilometer lang drøm av korallsand og svarte lavaklipper. To mørke punkter beveger seg

bortover vannkanten i min retning. Punktene vokser til to meterlange haviguaner. Det lange halepartiet sleper etter dem i sanden. Disse forhistorisk utseende skapningene får besøkende til å føle seg hensatt til verden slik den var for millioner av år siden. Enkelte turister grøsser når de ser dem. Synes de er stygge og fryktinngytende. Selv kjenner jeg ærefrykt over å få bevege meg blant de urgamle amfibiene.

Ingen av øyboerne reagerer det minste på at to drager kryper forbi føttene deres. Andrés går frem og tilbake i sanden og serverer drikke til tørste turister, barna hans på fem og ni, leker med en hundevalp. På lavaklippene femti meter lenger borte, ser jeg flere iguaner ligge som forsteinede skulpturer å varme de kaldblodige kroppene i sola. Jeg lukker øynene. Tenker på overfarten fra Santa Cruz og synet av Isabela i morges, da øya dukket frem av morgentåken. Konturene av vulkanene, det grønne høylandet og den hvite kyststripen.

Mariniguaner på Isabela

Da vi tøffet inn i den beskyttede havnen ble vi møtt av en flokk pingviner. De svømte rundt båten, dykket og forsvant som små lyn i det klare vannet. Takket være den kjølige Humboldtstrømmen, kan verdens nordligste pingvin-koloni leve her. Vi hang over ripa. Blå og lilla papegøyefisk og store skater svømte rett under oss. Lagunen var et utendørs akvarium.

– Bienvenidos a «Isla Bella», ropte en fisker fra moloen. – Folket her er veldig stolte av øya si, sa Jose. Ikke uten grunn, tenkte jeg. Ekvatorlinjen skjærer over øya i nord. Her i Puerto Villamil, befant oss nå på den sydlige halvkule. Jeg likte tanken på akkurat det...

Utpå ettermiddagen er vi samlet i baren, hvor Andrés mikser caipiriñas. Skumringstimen nærmer seg. – Vil du høre Røyksopp, spør han meg. De er norske, ikke sant? Jeg nikker. Det er hyggelig å høre litt norsk musikk når man er langt hjemmefra.

Andrés heller sukkerrørs-brennevin, noen limefrukter, litt soda og brunt sukker i mikseren. Til slutt et par never isbiter. Serverer dem i høye glass pyntet med mynteblader. – Salud amigos! roper Andrés.

– Savner du ikke livet i Puerto Ayora, spør jeg. Det må jo bli veldig stille her? Andrés rister på hodet. - Ikke det minste. Her har jeg roet ned tempoet og snudd døgnet. Nå begynner jeg dagen da jeg tidligere gikk til sengs, gliser han. Jeg står opp med sola, drar ut og snorkler eller fisker litt. Nyter stillheten. Dette er la buena vida! Jeg tror ham.

En canadisk hippiemor og tenåringsdatteren hennes kommer gående i sanden og slår seg ned sammen med oss. De har flyttet til Ecuador og driver nå et hotell i fjellene nær Loja, forteller de. Men påsken ville de ha ved havet. De blir invitert med på festen vår. Hos Andrés sitter ingen alene i baren. Sola synker bak vulkanen Sankt Thomas og himmelen farges rosa og fiolett. Så er den mørk rød. Myggen surrer farlig nær. Når mørket har senket seg er det tid for å gå til landsbyen og spise.

Solnedgang på Isabela

- Sett sandalene dine her bak disken, sier Andrés til meg før vi går. Du kommer ikke å trenge dem mer disse dagene. Han har rett. For gatene i Villamil består av gylden sand som renner kjølig mellom tærne nå på kvelden. – Sånn hadde vi det i Puerto Ayora også, sier Eduardo nostalgisk. Rundt den vesle plazaen ser jeg en kirke mellom rekkene med turkismalte hus. Her finnes et par kolonialer, et apotek, bakeri og noen få restauranter. Vi slår oss ned ved en fortausrestaurant på hjørnet av plazaen. I morgen skal vi gå til lagunen bak hovedgaten der borte, og se på flamingoene, sier Andrés til Johannes.

Ungjenta som serverer, forteller hva de har på menyen i kveld. – Svinekjøtt med ris og bønner, eller grillet sverdfisk med stekte bananer. Vi velger sverdfisken og bestiller øl. Utenfor bakeriet på andre siden av veien, sitter barna i trappen og slurper rød gele fra plastposer med sugerør. Noen hunder dører i veikanten. Tre musikere kommer ruslende med gitar og trommer, og slår seg ned hos oss.

– Sangeren Carlos, er berømt i Ecuador, forteller Andrés. Han kommer hit for å komponere, og rett som det er holder han improviserte konserter her om kvelden. Og i kveld vil Carlos synge for oss med sin særpregete, hese stemme. Han stemmer gitaren. Bongotrommene finner rytmen. Vi lytter til en melankolsk ballade. Så en rumba. Han elsker rumba, forteller han... Kvelden blir til natt. Slik er Isabela om natten, tenker jeg.

Skjærtorsdag

Neste morgen leier vi en jeep og kjører opp den fruktbare dalen til foten av vulkanen Sierra Negra, 1500 meter over havet. Minino, en av Isabelas naturalistguider er med på turen. Luften er frisk, nesten kjølig og gresset vått av dugg, da vi klatrer de siste hundre meterne til toppen av krateret. Det er enormt og nesten skremmende å se hvordan det ryker og bobler nede i den store gryten.

– Dette er verdens nest største vulkankrater, med en diameter på ti kilometer, forteller Minino. Vet dere hvor det største befinner seg? Det gjør vi ikke. - Det største ligger i Tanzania. Det hviler en særegen stillhet over Isabela om morgenen.

- Geologisk sett, er øyene unge, kun tre til fire millioner år, fortsetter Minino. Og fortsatt er det mye vulkansk aktivitet her. Nye øyer blir født, mens andre begynner å forsvinne. Vulkanen Wolf, nord på Isabela har nettopp hatt et utbrudd som varte i flere uker. Den rødglødende ilden mot nattehimmelen kunne sees helt til Santa Cruz... En spektakulær

opplevelse. Heldigvis ligger vulkanen så langt unna at det ikke har vært noe problem for befolkningen.

Vi skal sykle de to milene ned til havnen igjen. Vi trækker av sted nedover mens pimpstein og lavasand blir liggende bak som grå skyer. Etter noen kilometer ruller vi inn i det frodige området med noen bananplantasjer, og rancher hvor man kan leie hester for turer nordover på øya. Tropisk frukt vokser langs veikanten. Det er bare å strekke ut hånden etter gule, modne pasjonsfrukt i forbifarten. Vi stopper ved et digert ceibatre, hvor to jenter selger ananas. – De blir fine til frokost i morgen. En time senere er vi tilbake i det svarte lava landet. Solen brenner intenst mens vi trækker de siste kilometerne ned mot sjøen. Nå er det en ting som gjelder. Et bad! Vi spurter om kapp ut i havet.

Langfredag

Dagen etter kom Carlos ruslende sammen med sønnen Marcus, en vakker gutt med blonde krøller, på Johannes' alder. De to guttene fant hverandre, og stakk avsted for å spille volleyball. Carlos som virket trøtt og plaget, spurte om jeg ville bli med å gå en tur. Mens vi gikk bortover stranden, fortalte han litt om livet som musiker og om sønnen han hadde aleneansvar for. Moren som var fransk, hadde reist tilbake til Frankrike etter at forholdet mellom dem tok slutt. Hun dro og overlot den to år gamle sønnen til ham. – Det var likevel det beste som kunne skjedd, sa han lakonisk. Han elsket sønnen, og han elsket å være musiker. Men sist natt hadde han havnet i trøbbel.

– Vi er jo her på Isabela for å lage en ny cd. Isidro har et fint lite studio borte på stranden, hvor omgivelsene inspirerer til å skrive og komponere. Musikken vi lager blir en hyllest til Galápagos. Til dyrene og til menneskene som lever her. Vi var godt i gang med opptak av en ny låt i går kveld, da de helvetes bikkjene til Isidros nabo begynte å gjø. Opptaket, det beste vi hadde gjort til da, ble ødelagt og vi kom ikke videre, på grunn av de tre kjøterne. Han sukket. Det samme skjedde dagen før også. Jeg fikk ikke sove i natt, så forbannet var jeg. Og da de begynte å gneldre igjen, sto jeg opp og fant frem noe kjøtt og rottegift. Jeg kastet det ut til dem, godt marinert, for å si det sånn. Jeg så sjokkert på ham.

– Mener du at du drepte alle tre?

- Nei, dessverre. Den tredje slapp unna.

– Men skjønner ikke naboen at det er deg?

- Tror ikke det. Og i så fall gir jeg blanke. De helvetes bikkjene har ikke noe her på Isabela å gjøre! Har du ikke sett hvordan de jager iguanene på stranden? Nei, jeg har ikke dårlig

samvittighet. De skulle vært utryddet fra øya alle sammen. Til en viss grad var jeg enig med ham. Jeg hadde sett hvordan hundene jaget både iguanene og fuglene som lever langs stranden. Hundene var blitt en trussel for dyrelivet på flere av øyene.

Påskeaften

Påskeaften flokket vi oss igjen rundt et langbord i den vesle restauranten ved byparken. Gule og oransje lanterner gav en fin stemning. Ved et bord bak oss satt en kvinne alene og drakk øl. Vi inviterte henne bort. Karina var tysk, og med det samme jeg så henne tenkte jeg at hun hadde ankommet rett fra en regntung grå industriby. Hun var blek og så nedfor ut. -Wie gets? spurte jeg og gravde frem noen tyske gloser. – Nicht so gut, sa hun og pekte på en liten gutt som lekte på fortauet. Det var den fem år gamle sønnen hennes. Mens vi spiste, fortalte hun historien sin. Hun hadde kommet til Galápagos som turist, for syv år siden. I Puerto Ayora, hadde hun møtt en mann og forelsket seg. Jeg måtte smile. Historien var ikke akkurat ukjent. Men Karina hadde blitt igjen på øya og flyttet sammen med mannen. Alt hadde vært så fint de første par årene. De fikk sønnen. Men etter hvert raknet forholdet. Karina lengtet hjem, og ville ta med sønnen til Tyskland, men mannen nektet henne det, og viste til loven. I Ecuador kan ikke utenlandske mødre ta med barna uten farens samtykke. Karina ble værende som et gissel, mens mannen fant en ny kvinne som han nå har to barn med. Karina som var uten jobb, ble stadig mer isolert og deprimert. – Du aner ikke hvor vanskelig det er å få et sosialt nettverk på en liten øy, når det er slutt med faren... Etter tre år tok hun gutten med seg og flyttet til Guayaquil. Det kunne ikke faren nekte henne. Hun fikk barnehageplass til sønnen og jobb som resepsjonist i et hotell. Hun tjente dårlig, men det var tross alt bedre å bo der, hvor hun også fikk noen venner blant andre europeere. Men fortsatt ventet hun desperat på å få vende hjem, til familien hun ikke hadde sett på mange år. – Men hva kan du gjøre? spurte jeg, mens jeg formelig kjente angsten krype nedover ryggen. – Jeg vet ikke, sa Karina. Ting tar lang tid her. Jeg fyller ut skjemaer, søker og venter. Det har jeg gjort i tre år nå, men fortsatt er vi fanget her... Jeg så på min egen sønn. Kanskje var det nettopp denne problemstillingen jeg hadde fryktet, da jeg ikke dro tilbake den gangen? Jeg så at historiene til både Karina og Carloss franske kjæreste ikke var ulike min egen i utgangspunktet, bare valgene vi hadde tatt underveis. Det kunne vært jeg som satt fast i en umulig situasjon. Og jeg var temmelig sikker på at moren til Marcus ikke hadde forlatt sønnen med lett hjerte. Jeg hadde jo bare farens kortversjon. Jeg følte med dem begge. Da vi skulle til å gå, fikk vi øye på tre menn som kom skjenende nede i veien. Mannen i midten, ble støttet av de to andre. Han skralte og sang. – Se hvem som kommer der! sa jeg. – Hola amigos! ropte mannen i midten da han fikk øye på oss.

Så deiset han i bakken. Matrosen, Juan hadde likevel greid å stikke en tur i land på påskeaften. – I kveld må du nok kjøre pangaen selv, sa jeg til Eduardo.

Første påskedag

I dag skal vi se øyas beryktede attraksjon, El muro de las lagrimas. Tårenes mur. Vi sykler på en sti som snor seg mellom kaktustrær og tornekratt, inn mot øyas dyp. Det er så tørt og hett at selv gresshoppene har sluttet å spille. Etter en halv time er vi fremme, og ser muren skjære gjennom landskapet i et juv mellom to fjellskråninger. Ellers ingenting. Ingen fugler eller dyr, ikke antydning til vann. Bare denne hundre meter lange, og fem meter høye muren. Vi stirrer på det bisarre byggverket.

– Det var på slutten av attenhundretallet at myndighetene bestemte seg for å bruke Isabela som koloni for straffanger, forteller Eduardo. Fangene, et par hundre stykker, måtte settes i arbeid, men hva skulle de finne på? En av vokterne fikk ideen om å bygge denne muren. Arbeidet begynte og resultatet ser vi her. Men med hvilken hensikt? Det vet fortsatt ingen. Bare at det må ha vært den rene tortur for mennene, her hvor det ikke finnes vann og er like hett som i helvete... Fangene led og mange døde. Etter to år ble kolonien stengt og fangene sendt tilbake til fastlandet. Siden har det aldri vært mer snakk om straffekolonier her. Vi klatret opp på muren for å se på dimensjonene. Et dystre sted hadde jeg aldri sett.

Da vi kom tilbake, sto Andrés og sløyde en tunfisk.

– Ceviche, sa han. Etter dagens påkjenninger kunne vi trenge litt god mat. Jeg ble stående å se på hvordan han lagde denne peruanske spesialiteten. Andrés kuttet fisken i små biter og la dem i en glassbolle. De andre finhakkede ingrediensene, fant samme vei, løk, rød chili, frisk koriander, salt og pepper. Til slutt ble saften fra et par limefrukter presset over. Etter å ha blandet alt godt ble cevichen satt i kjøleskapet for å trekke.

Det var vår siste kveld på Isabela. Da solen på ny forsvant bak vulkanen, skålte vi i rom og ananasjuice. - Viva la vida!

Muren bygget av straffanger på Isabela

Bølgene rullet døsigt inn over stranden. - Hasta la vista, hvisket havet. Neste morgen vinket vi adjø til Andrés som sto der og myste gjennom de sterke brillene sine.

Havet lå igjen åpent og stort foran oss. Ingen andre båter var innen synsvidde. En og annen holme og sunket vulkan dukket opp av havet. La vijuda, Enken, med form av en enslig kvinnefigur. En annen lignet en perfekt, rund julekake. La Tortuga, var skilpadden som lå med hodet vendt mot Santa Cruz. Hadde vi satt kursen vestover slik jordomseilere gjør, ville vi hatt en tre ukers seilas i åpent hav før neste landkjenning på Marquesasøyene... Jeg fant frem Bruce Chatwins roman *The Songlines*, en fascinerende historie om forfatterens egen reise og vandringer gjennom

Australia og Aboriginenes «sanglinjer». Chatwin som selv var en nomade av rang, stiller spørsmålet om vi mennesker også har en innebygd trang til å bevege oss som trekkfuglene over jorden.

– Kom å se på delfinene, ropte Johannes. Jeg måtte ha sovnet. Men der var de. Med hopp og sprett fulgte de båten. Havets akrobater. – Det ser ut som de smiler til oss! Etter noen minutter var de borte. Da vi nærmet oss Santa Cruz, dukket noen små fugler opp, som benyttet anledningen til å fiske i båtens kjølvann. - «Golondrinas» sa Juan. Jeg nikket. Hva var de elegante flygernes norsk navn? Jeg tenkte så det knakte på alle fugler jeg kunne komme på: Spurv, linerle, måke, kråke. Nei. Gjøk og sisik, trost og stær... Ingen av dem heller. Teknikken med alfabetet hjalp heller ikke. Da jeg bestemte meg for å glemme det, kom jeg selvfølgelig på det. Svaler selvfølgelig!

Trøbbel i høylandet

Det skal godt gjøres å oppholde seg over lengre tid i Sør Amerika uten å stifte bekjentskap med Montezuma. Den mexicanske keiseren har riktignok vært død i mer enn femhundre år, men lever videre i beste velgående gjennom mageondet som er oppkalt etter ham.

Montezumas hevn rammer særlig «gringos». Selv hadde jeg greid meg fint, helt til den søndagen vi dro opp i høylandet for å spise lunsj...

Det var en søndag i mars. Asfalten bølget av varme. Mennesker og dyr befant seg i dvaletilstand. Maria lå og døde i hammocken. Hundene peste i skyggen under trappen, og orket ikke engang å gjø, da vi kom. Det alle ventet på var at sola skulle gå ned igjen.

- La oss ta en tur opp til Bella Vista, foreslo jeg. Der er litt friskere luft der oppe. Maria syntes det var en god idé. Hun kom seg ut av hengekøya og ringte søsteren Beatriz. Hun og barna ville også være med. De skulle komme snart. Halvannen time senere var vi klare. Jeg satte meg ute på lasteplanet sammen med ungene.

Det hjalp å komme opp de firehundre meterne, det var lettere å puste og ikke fullt så varmt. Vi kjøpte kokos-is fra en sykkelvogn ved plazaen, og satte oss på en benk under et gummitre og så på mannfolkene som spilte volleyball. At de i det hele tatt orket å hoppe... - Jeg vet om et bra sted for grillmat nede i hovedgaten, sa Beatriz. Familiens tradisjon var å spise grillmat på søndager. Restauranten var et «hull i veggen», med noen stoler og bord med voksduker spredt ut på et uferdig betonggulv. Vi bestilte "colas" som ikke er Coca Cola, men en fellesnevner for brus. Datteren i huset på ti år, var serveringsdame. Hun satte to lunkne liters flasker med Inca-cola, en giftiggul, søt brus på bordet. Vi børstet voksduken for matrester fra gjestene før oss. Familiens hund kom luskende og la seg under bordet.

- Hva vil dere ha, spurte jenta. - Grillmat eller gryterett? Grillmat. Mens vi ventet, konkurrerte vi om hvem som greide å slå i hjel flest av de fete fluene som surret over bordet.

- Uno, dos, tres, talte Beatriz. - Cinco, sa Johannes. - Siete, ropte jeg og var vinneren, for nå kom maten. Ute i gaten jaget noen barn en høne i veikanten.

Synet av de digre porsjonene med fett kjøtt og pølse, gjorde meg skeptisk. Jeg ville ikke være uhøflig. Kjøttet var seigt. Jeg tygget og tygget. Skylte noen munnfuller ned med brusen. Potetene som svømte i fett. Salaten hadde majonesdressing. Den tok jeg i alle fall ikke sjansen på. Da jeg var halvveis måtte jeg melde pass. Maria fant frem en plastpose og la resten av maten min i den. - Dette blir et herremåltid for Figo og Sky. Fluene surret videre.

Jeg begynte å kjenne meg svimmel. Mens vi ventet på regningen rant kaldsvetten. Maten veltet rundt i magen. Med ett fikk jeg det travelt og reiste meg. - El baño está en el patio, ropte Maria, som forstod at noe var på ferde. Jeg styrtet ut i bakgården og snublet over en høne som lå på trappen til skuret som måtte være toalettet. Jeg forsøkte å trekke døren inntil og sette på kroken, men det gikk ikke. Adios til dagens grill. Så var det om å gjøre å få ned

buksa i rekordfart. Snart var jeg utmattet av både smertene og av å stå i skihopp-posisjon. Jeg så meg rundt i tussmørket etter det som hører til på et toalett. Toalettpapir.

– Faen, det var ingenting her! Ikke hadde jeg med noe selv heller. Det var vel typisk! Jeg var nær ved å besvime da jeg fikk øye på en glugge på veggen over meg. – Godt, det betyr i alle fall luft...

Fra den andre siden av veggen hørte jeg bankelyder. Forsiktig strakk jeg meg på tærne og kikket. Glugga førte ikke ut, men inn i kjøkkenet. Jeg tittet rett inn i det svette ansiktet til kokken, der han sto og banket kjøttet.

– Buenas tardes, como estás, spurte han høflig. Jeg visste ikke om jeg skulle le eller gråte. Det var bisart å stå her og prate med kokken nå. At han hadde hørt alt, var det liten tvil om.

– Muy mal, stønnet jeg. Han nikkete deltagende og begynte å slipe en kniv. Borte i det andre hjørnet stod grillen. Det måtte være minst 70 grader der inne.

– Ah, qué calor, stønnet han og tørket pannen. Jeg nikkete og var med ett ikke sikker på hvem av oss det var mest synd på. Nå kom kona kom inn. Hun nikkete kort til meg som stod der i gluggen og pratet med mannen hennes.

- Perdon, hvisket jeg. Det er kanskje litt upassende, men har dere noe dopapir? Han nikkete.

– Rachel, ropte han. Gå og hent litt dopapir til señoraen! Ei seks år gammel jente kom løpende og myste nysgjerrig på meg.

– Er du fra Estados Unidos?

– Nei.

– Hvor er du fra da?

- Noruega.

– Å ja, Noruega! Vi har en ost her som heter det, sa hun. Den er veldig god!

- Jeg nikkete. Kan du være så snill å hente det papiret nå?

– Si, si. Jeg må bare over i butikken å kjøpe det først! Da hun kom tilbake, stakk hun et par tørk inn under døren.

– Er det nok?

– Nei. Hun gav meg et til.

– Hør her Rachel, sa jeg. Gi meg hele rullen!

De andre satt på trappen og ventet da jeg omsider kom. Maria og Beatriz pratet med forbipasserende. Jeg beklaget at de måtte vente så lenge. – Ikke tenk på det, sa Maria. Ble du dårlig? – Sikkert på grunn av varmen, sa Beatriz. Eller kokos-isen, sa Maria. Samme kan det være tenkte jeg, bare jeg snart kan komme hjem til sengen min...

13. kapittel

En norsk utvandringshistorie

Møte med Thorvaldo Kastdalen

Da jeg etter et par dager kom meg på beina igjen, gikk jeg en morgen ut på jakt etter en ny skrivebok. I en liten butikk som solgte skolemateriell, fant jeg en. Det var en pensjonert lærer som stod bak disken, og som de fleste her på øya, var han åpen og imøtekommende. Vi ble stående å prate. - Hvor i verden kom jeg fra, ville han vite. – Noruega, sa jeg.

– Så interessant! Han hadde selv kjent flere av nordmennene som slo seg ned på Santa Cruz på 1930 tallet. De var bra folk. Sterke og arbeidsomme, og så svære! Det var «los noruegos» som hadde bygget brygga, de fortsatt brukte og som begynte med hermetisering av tunfisk. De som hadde vært bønder hjemme, dro opp i høylandet og ryddet jorda. Før dem, var det ingenting her! Nada! Men dessverre viste det seg at arbeidet gav lite avkastning. Salget av tunfisken var komplisert på grunn av den lange avstanden til fastlandet, og da fabrikken brant ned grunnet en ulykke, gav de fleste opp og dro hjem. Bare kaffebonden Gordon Wold, og en håndfull andre holdt ut. Wold, blir fortsatt husket av den eldre generasjonen her som den «generøse nordmannen». Han gav bort en stor del av eiendommen sin til befolkningen i Bella Vista, for at de skulle få bygget en fotballbane der!

Læreren sukket. - I dag er bare familien Kastdalen tilbake. Du kjenner vel Thorvaldo? Jeg ristet på hodet. Jeg hadde jo lest om dem i *Drømmen om Galápagos*, etter å ha kommet over den i et antikvariat i Oslo for noen år siden. Jeg hadde tenkt at jeg skulle oppsøke Thorvaldo, men tiden gikk og jeg hadde fortsatt ikke truffet ham. – Han er en svær brande, prikk lik sin far Alf i kroppsbygningen. Han må være rundt 35 år nå, gift og med tre barn, fortsatte læreren.

– Hvor kan jeg treffe ham? - På hotellet hans, «Estrella de Mar». Jeg vet at han liker å hilse på nordmenn som kommer innom, og jeg tror han snakker litt norsk også. Jeg takket for praten, sa «hasta luego» og bega meg i vei til hotell «Sjøstjernen».

Det var ikke så rart at jeg ikke hadde sett hotellet tidligere, for det lå litt bortgjemt i vannkanten i enden av en blindvei, ved siden av politistasjonen. Jeg hørte sjøløvene som brekte på stranden da jeg gikk inn i resepsjonen. En høy, kraftig mann kom ut fra kjøkkenet med et kaffekrus i hånden. Det var ikke tvil. - Thorvaldo Kastdalen? Han smilte med vennlige, brune øyne og rakte frem hånden. - Så du kommer fra Norge, sa han på norsk med kun en liten aksent. Jeg nikket og fortalte om møtet med læreren, og om hvorfor jeg var på Galápagos. – Dette vil jeg høre mer om, sa Thorvaldo. Vil du ha kaffe? Vi ble sittende å prate lenge den formiddagen.

- Jeg kjenner deg igjen fra et bilde i Stein Hoff's bok, sa jeg. Thorvaldo nikket. – Jeg var femten år den gangen! Han unnskyldte seg med at ordforrådet hans var begrenset. Ja, jeg merket at han lette etter de rette ordene for å uttrykke seg, og av og til glemte å bøye verbene. Men det gjorde ingenting. Han snakket imponerende godt norsk til aldri å ha vært i landet! – Det var bestefar som lærte min søster Maria og meg å snakke norsk, forklarte han. Da bestefar ble gammel ville han ikke snakke spansk lenger, og vi måtte forsøke å lære det.

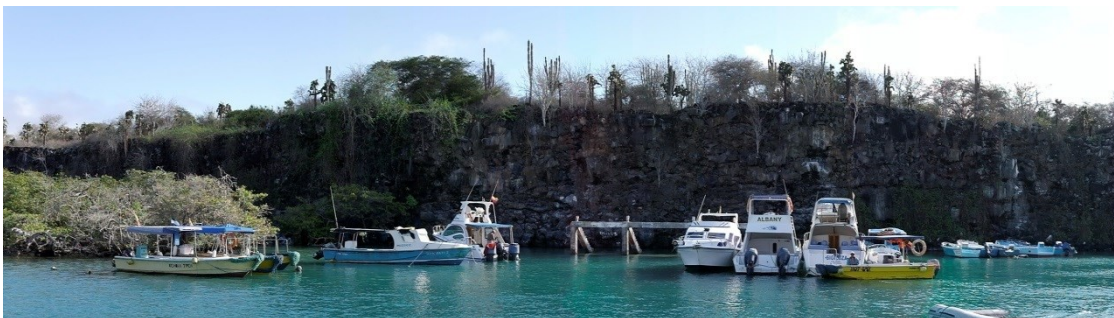
Vi snakket videre om familiens historie og livet på Galápagos nå. Han ville også høre om Norge, og fortalte at han fulgte med det han kunne av nyheter fra landet han hadde hørt så mye om, men aldri vært i. – Av og til kommer det seilere innom og hilser på. Det hender at de har med noen gamle aviser eller ukeblader til meg, og dem leser jeg alltid!

Den seks år gamle sønnen hans, Alf, kom fra skolen og satt i sofaen. Med ørene på stilker lyttet han til samtalen vår, og lo høyt når han nå hørte faren snakke norsk. Thorvaldo slo om til spansk og bad ham å være stille. – Han synes det høres veldig rart ut når jeg snakker norsk, sa Thorvaldo. Kona Luisa, en vakker og livlig kvinne fra Guayaquil, kom inn med handlekurven på armen. Hun hadde vært på markedet. - Det er Luisa som tar seg av hotellet, sa Thorvaldo. Han fortalte at de hadde vært gift i tolv år og har tre barn, Karina på elleve, Anette på ni og Alf på fem. Selv liker jeg meg best på farmen, hvor jeg kan arbeide med dyrene. - Men jeg tar innom en tur innom hver ettermiddag for å drikke kaffe med kona og slå av en prat med gjestene. Når det kommer nordmenn for å hilse på en gang i blant, snakker jeg alltid med dem om Norge og hva som skjer der. Jeg liker fotball, og heier alltid på Norge når jeg ser dem i matcher, selv om det ikke alltid hjelper. Men patriot er jeg, for både Norge og Ecuador. Har du kanskje lyst til å bli med en tur opp og se farmen vår i morgen? Det hadde jeg. Vi avtalte å møtes klokken ni.

Om kvelden da jeg lå under takviften som summert over hodet mitt, tenkte jeg tilbake på historien jeg hadde lest om familien. Hvordan var det å komme hit for sytti år siden? Jeg syntes fortsatt jeg kunne se scenen fra den første dagen deres for meg.

Det var en junimorgen i 1935 at lasteskipet fra kysten av Ecuador ankret opp ute i Academy Bay. Passasjerene som stod på dekk og ventet på robåtene som skulle sette dem i land, så seg rundt i forundring. Foran dem lå bukten, rammet inn av svarte lavaklipper. På sydsiden, strakk en flere meter høy klippevegg seg mot himmelen. Langs toppen vokste høye kaktustrær. Inne i landsbyen, kunne de se noen få hus spredt rundt. Her bodde noen få eksentrikere, blant dem en håndfull nordmenn, som hadde kommet før dem, for å leve drømmen om en Stillehavsoy. Den tørre kysten strakte seg slakt oppover mot et belte av frodig vegetasjon. Øverst kunne de skimte konturene av en utdødd vulkan. Det fantes ingen veier på øya, men et eseltråkk snodde seg opp mot høylandet fra havnen. Det skulle også bo noen få enslige sjeler der oppe, som levde som bønder. Svarte fregattfugler seilte over skutas mast. I det krystallklare vannet kunne de se hai og digre rokker svømme over den lyse sandbunnen. En særegen stillhet rådet over landskapet. Det var en fremmed verden de var kommet til. En verden hvor fugler og dyr regjerte, og hundre år gamle kjempeskilpadder vandret over slettene.

Passasjerene ble rodd i land. For én familie tok det ytterligere to dager å losse all bagasjen, for de hadde med seg hele 5 tonn husgeråd, materialer, proviant og klær. Til og med ferdige vindusglass ble løftet forsiktig i land. Denne familien var ikke kommet til Galápagos som turister. De fantes ennå ikke. De var heller ikke vitenskapsmenn som skulle forske på øyenes flora eller fauna. Denne familien gikk i land uten returbillett. De var kommet for å begynne et nytt liv. Det var Thorvald og Marie Kastdalen fra Rjukan, som sammen med sønnen Alf på ti år og Maries venninne Lalla, som gikk i land på Santa Cruz.

Kanalen i Puerto Ayora med barrancoen i bakgrunnen

Neste morgen kjørte vi i Thorvaldos pickup oppover det gamle eseltråkket, nå øyas eneste asfalterte vei. Vi la havnen bak oss, og etter et område med frukt og bananplantasjer, svingte vi inn i Bellavista. Lukten av stekte maiskolber fra trekull ség inn fra de åpne vinduene. Rundt byparken vokste akasietrær. – Her bor mora mi nå, sa Thorvaldo og pekte på et grønmalt trehus. Etter at far døde, orket hun ikke å bo på farmen lenger. Hun flyttet ned hit for å kunne se litt folk. Det ble for ensomt for henne på gården. Jeg nikket, for jeg kjente den tragiske historien. Thorvaldo var tretten år da faren omkom. Det var en kveld med et voldsomt uvær med regn og storm at Alf gikk ut for å fjerne noen trær som hadde blåst overende ved

Miramar slik det så ut i 2005

strømmasten deres. Et halvt år tidligere, hadde familien gledet seg over at strømmen endelig hadde kommet frem til dem. De hadde selv betalt for det siste stykket opp til farmen. Men Alf kom ikke tilbake. Moren, Corina ble urolig og sendte Thorvaldo ut for å lete. Han fant faren død og stygt forbrent ved siden av masten. Hånden hans var fortsatt lukket rundt trestammen. Familien fikk aldri vite hvorfor det skjedde. Hadde Alf kunne ha trodd at strømmen skulle være slått av på tidspunktet han gikk ut for å rydde? Hendelsen kom til å traumatisere familien i mange år.

Miramar

Vi svingte inn i alléen foran huset. Høye avokadotrær sto tett i tett på hver side av veien. Det første vitnet om at det var gått mange år... Tre store blandingshunder kom styrtende for å møte oss. Thorvaldo stakk hånden ut av vinduet og klappet dem. – Hola mis perros! Hundene logret med halen og fulgte etter oss det siste stykket opp til huset.

Inne i lysningen kom et hvitmalt hus med røde karmar til syne. Et Sørlandshus midt i jungelen på Galápagos. En bred steintrapp førte opp til en glassveranda. Huset hadde også utgravd kjeller, noe som ikke er vanlig her. På hver side av trappen vokste busker med noen røde blomster jeg syntes å kjenne. Thorvaldo lo. – Det er Flittig Lise! Bestemor var redd for at det ikke skulle vokse blomster her, så hun tok med noen potteplanter fra Norge. Med tiden plantet hun dem ut, og her er resultatet!

Mens vi satt på trappen og så utover tunet, fortalte Thorvaldo om hvordan det hele begynte: Bestefaren jobbet for Norsk Hydro på Rjukan på 1920 tallet, hvor han var med på å bygge Krossobanen. Men da den var ferdig satte de dårlige tidene inn, og det var ikke mer jobb å få. Familiene fikk utbetalt et lite beløp for å kunne flytte og starte på nytt et annet sted. Ryktene om utvandringsfeberen til Galápagosøyene hadde nådd bestemor og bestefar, og sammen med et vennepar som het Graffer, begynte de å diskutere muligheten for å emigrere. Thorvald som kom fra en gård i Østfold, ønsket å drive gårdsbruk, men hadde ikke odelsretten og ble i stedet snekker. Men drømmen hadde han fortsatt. Marie skrev brev til en finnmarking ved navn Horneman, som bodde på Santa Cruz, for å forhøre seg om forholdene på øya. Da svaret kom etter noen uker, forsvant den siste tvilen over å forlate hjemlandet og begi seg ut i det ukjente: «Kjære fru Kastdalen. Santa Cruz er en stor Stillehavsoy, hvor alle nye kolonister får tildelt 200 mål gratis jord. Etter hva jeg kan skjønne er dette verdens mest fruktbare sted. Alt du setter ned i jorda kommer opp noen dager senere. Og får du lyst på kjøtt, er det bare å gå ut i skogen og skyte en av de mange villgriser.»

Alf, Marie, Thorvald og Lalla på trappen til Miramar

At noe av dette skulle vise seg å være overdrevet, fikk familien snart erfare, men da de først var gått i land på Galápagos var det for å bli. Mens familien ble værende ved stranden for å passe på flyttelasset, tok Thorvald beina fatt og gikk opp i høylandet for å se etter en passende tomt. Dag etter dag gikk han, alene som en Isak Sellanraa på leting etter sin mark. En ettermiddag kom han tilbake, og erklærte at han hadde funnet stedet. Det tok uker å frakte alt opp de ti kilometerne til eiendommen. Det første året bodde de under en presenning. Thorvald og Alf begynte husbyggingen. De gravde ut kjeller, hentet stein og kvistet tømmer. Kvinnene ryddet jorda, sådde grønnsaker og satte ned settepotetene hjemmefra. De plantet også mais, tobakk og kaffebusker. Det var viktig å bli selvforsynt så snart som mulig. Og ikke mange ukene etter, kunne de høste av sin første avling. Huset kom opp, og fra stuen hadde de en praktfull utsikt over havet. De kalte eiendommen Miramar, Havgløtt. Men ikke alt var bare fryd og gammen. Lenge slet de med ville okser og svin som brøt seg inn gjennom innhegningen og ødela grønnsaksavlingen gang på gang. De gikk de til anskaffelse av hunder, som hjalp med å varsle når dyrene kom om natten. På dagtid gikk Thorvald på jakt, ofte i selskap med tante Lalla som også likte å jakte. (Ryktene sier at de kunne være lenge borte...)

Potetdyrkingen ble en suksess. På samme måte som Flittig Lise, trivdes Thorvalds Ringerikspoteter i vulkanjorden på Galápagos. Etter få år forsynte de hele øya med poteter, snart ble Thorvald kalt «El rey de patatas», Potetkongen. For pengene de nå tjente, kjøpte de en Holsteinokse fra Panama, som ble paret med øyas villkuer, som de hadde temmet. Noen år senere hadde gården 200 melkekyr. De laget også ost som de solgte nede i landsbyen. Osten kalte de «La noruega», og den selges fortsatt i byens supermarked. – Men nå må du bli med inn og se huset, sier Thorvaldo.

Thorvaldo sammen med bestefar og sine foreldre

Vi bor ikke her lenger, men vil isteden bevare huset slik det opprinnelig var. Det kommer av og til turister innom, som har lest eller hørt om oss, og spør om å få se det. Glassverandaen har lysegrønne vegger og en benk under vinduet. En bokhylle langs den ene veggen. Her satt de og leste, tenkte jeg. Så langt fra Norge, og likevel så velkjent... Blant radene av bøker står Bjørnson, Hamsun og Thor Heyerdahl, sammen med spansk og engelsk litteratur og bøker om biologi og botanikk, som var Alfs store interessefelt. Ofte ble han kontaktet av vitenskapsfolk som ba om hans hjelp og ekspertise under utforskning av øya. I stuen står et bord og to solide lenestoler. Alle møblene snekret av Thorvald. Utsikten fra vinduet mot øst er storslagen. Langt der ute i det blå skimter jeg en øy, innhyllet i varmedis. – Det er Santa Fe, nikker Thorvaldo. Vi går gjennom huset og ser på eiendelene fra de levde livene som ikke lenger er. Maries Singermaskin og vakkert broderte duker. Thorvalds gamle rifle henger på veggen, og på kommoden under ligger en pen samling støttenner fra villsvin. Alfs støvler i størrelse 48, står i gangen. Thorvaldo smiler.

-Far gikk det meste barbeint da han var ung, for det fantes ikke sko i hans størrelse her i Ecuador! Men et par ganger fikk han tilsendt støvler fra militæret i Norge. Det satte han fantastisk stor pris på! Vi studerer fotografiene på veggen i stuen. Mange av dem falmede

minner fra landet i nord. Bilder av Marie og Thorvald på skitur og et panorama av Gaustatoppen. Den unge Alf foran det nybygde Miramar. Corina og Alf på bryllupsdagen. Corina, liten og sped, med et hvitt slør over det mørke håret. Alf ved siden av, høy og lys i luggen, med et stolt uttrykk i ansiktet. Den unge familien på trappen, med Thorvaldo og søsteren Maria, fem og fire år gamle. - Jeg ble født hjemme på finca`en 18. februar 1970, forteller Thorvaldo. Mor har fortalt meg om det. Far og bestefar var på vei hjem fra jakt, og kom slepende med et villsvin mellom seg, da de hørte barnegråt fra huset. Far slapp alt og styrtet inn. Det var jeg, hans førstefødte sønn. Jeg ble oppkalt etter bestefar, men en «o» på slutten, gjør navnet lettere forståelig på spansk.

Far hadde ventet lenge på å gifte seg og få en egen familie, men som du kan tenke deg var ikke utvalget her det største på den tiden. Han hadde vært forlovet med ei tysk jente som het Friedel, men giftermålet ble avlyst da hun møtte en ung amerikansk yacht-kaptein og stakk til sjøs med ham. Noen uker senere fikk han høre at paret hadde giftet seg i Panama. Det ble et hardt slag for far, og det skulle det gå ti år før han igjen møtte en passende kvinne å stifte familie med. Det var bestemor som først ble kjent med min mor, og inviterte henne hjem. Corina kom fra fastlandet i Ecuador, men jobbet nå på en farm i nærheten. De to likte hverandre, og noen måneder senere giftet de seg, smiler Thorvaldo. Far var da blitt førti år. Året etter at jeg ble født, kom min søster Maria. Vi hadde det godt her som barn, minnes han. Jeg har alltid vært glad i naturen og dyrene. Jeg husker at jeg var sammen bestefar i åkeren hver dag. Jeg gikk etter ham og lærte av alt han gjorde, slik min sønn gjør med meg nå. Da jeg ble større fikk jeg også være med på jakt. Jeg beundret bestefar. Han hadde en sterk karakter og sa han en ting, gjennomførte han det. Det liker jeg.

Men etter at far døde, ble ikke livet det samme, og for mor ble det ekstra tungt. I løpet av et år måtte hun følge tre av sine kjære til graven. Først sin bror, så mannen sin og to måneder senere, bestemor. Hun flyttet ned i landsbyen hvor hun hadde søsteren sin, men Maria og jeg ble igjen på gården sammen med bestefar, som vi ble ekstra knyttet til. Det var på den tiden vi lærte norsk, for bestefar ville plutselig ikke snakke spansk lenger! Gjennom å lytte og se hva han gjorde, lærte vi språket. Bestefar levde i to år etter bestemors død, og ble 92 år gammel.

-Jeg var sytten år da jeg overtok ansvaret gården. Det er en sterk historie. Vi blir sittende stille i hver vår lenestol og se utover havet. - I dag er eiendommen på tre dekar, fortsetter Thorvaldo etter en stund. Vi har mye å gjøre, med to hundre kuer og åttifem griser. Men vi dyrker ikke lenger grønnsaker, bare litt bananer og kaffe til eget bruk. Min søster har ansvaret for

griserøkten. Hun har også utviklet en yoghurt som er blitt populær. - Ja, det har jeg sett, bryter jeg inn. For rundt om i Puerto Ayora står skilt med følgende motto: «Driker du yoghurt fra Kastdalen, lever du lenger enn Lonesome George!» George er Galápagos' berømte kjempeskilpadde som antas å være nærmere hundre og femti år!

Når Thorvaldo slipper oss av nede i havnen den ettermiddagen, spør jeg om han kunne ha lyst til å besøke Norge en gang? Du er jo tross alt halvt norsk. Han snur seg og ser på meg med milde brune øyne. – Det er en stor drøm jeg har! Å få se stedet der mine besteforeldre bodde før de kom hit, og kanskje treffe noen slektninger. – Drømmer som virkelig betyr noe for oss, kan bli virkelighet en vakker dag, mener jeg. Det er Thorvaldo enig i. Vi blir enige om å holde kontakten.

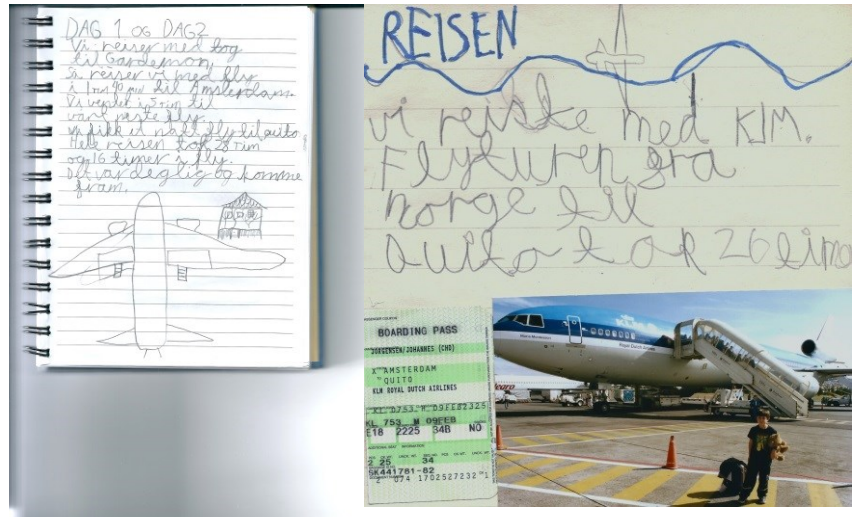

Thorvaldo og kona Luisa utenfor hotellet

Johannes' loggbok

Igjen dro vi hjem til Norge og fortsatte hverdagen. Johannes fortsatte på skolen. Noen uker etter viste han meg loggboken fra det siste oppholdet på Galápagos. Den hadde vært en lekse i norsk, som jeg nå skulle signere. Læreren, Gerd hadde skrevet i marginen: - Så fint, Johannes. Jeg ser at du har opplevd mye spennende på Galápagos! Jeg leste gjennom notatene han hadde skrevet. – Slik hadde sønnen min opplevd den siste måneden! Jeg måtte trekke på smilebåndet av tiåringens pragmatiske fortelling. Jeg håper han vil tilgi meg for å ta den med, men de korte og enkle rapportene gav også meg et godt bilde av hans opplevelser fra vårt siste opphold:

Dag 1 og 2: Vi reiser med tog til Gardermoen, så reiser vi med fly i en time og førti minutter til Amsterdam. Vi venter i fem timer på vårt neste fly. Vi fikk et nattfly til Quito. Hele reisen tok 28 timer, og 16 timer i fly. Det var deilig å komme frem.

Dag 3: Pappa møtte oss på flyplassen. I dag har vi vært rundt i Quito og handlet inn ting. Ellers har vi ikke gjort så mye annet enn å ligge på hotellet og slappe av. Hotellet heter Arupo.

Dag 4: I dag reiser vi med fly til Galápagos. Det var 32 grader der da vi kom frem. Jeg møtte vennene og familien igjen. Jeg holte på å få varmesjokk, så vi måtte ta et bad i havet. Det var 26 grader i vannet.

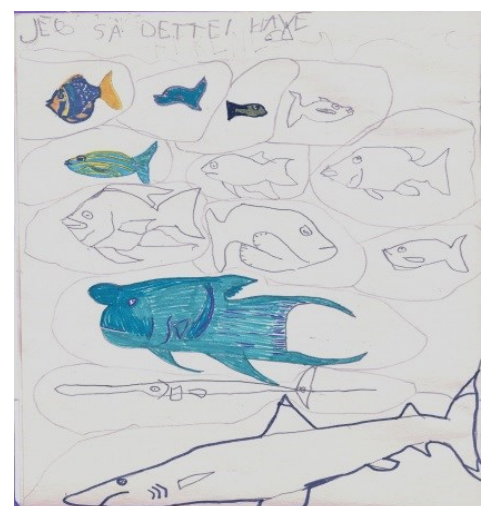
Dag 5: I dag badet vi i havet. Ellers skjedde det ikke noe spesielt. På kvelden gikk vi om bord på båten til pappa.

Dag 6: I morges våknet vi til store bølger. Det var forferdelig. Månen var full. Senere kom vi inn til en øy hvor det bor mennesker. San Cristóbal heter den.

Dag 8: I dag kom vi til øya Española. Vi så masse fugler og sjøløver. Neste dag fisket jeg med kokken Jorge. Vi fikk tre bacalaoer. De veide til sammen seks kilo.

Dag: 10: I dag kom vi til Bartolome. Vi snorklet og jeg så en fisk som ingen av de andre har sett før. Heller ikke pappa. Senere på dagen fisket jeg sammen med kokken. Jeg fikk en tunfisk som veide 12 kilo eller mer. Neste dag kom vi til Genovesa. Jeg så mange haier da jeg snorklet. Haiene er ikke farlige. Jeg så store rokker også.

Dag 12: I dag sto jeg opp for å fiske med kokken. Vi fikk en tunfisk på åtte kilo. Ellers skjedde det ikke noe spesielt. Neste

dag dro vi hjem til huset til pappa. Det var veldig varmt. Neste dag bygde pappa og jeg på katamaranen min. Den er ikke så stor, men blir fin. På kvelden spiste vi pizza ute på restaurant med familien.

Dag 15: I dag har vi ikke gjort noe spesielt, men på kvelden dro vi med båten til Isabela. Neste dag badet jeg masse på Isabela. Jeg fikk prøve katamaranen min også. Den gikk utrolig fort.

Dag 16 og 17: I dag kjørte vi bil opp til foten av en vulkan som heter Sierra Negra og syklet ned igjen. Vi stoppet og plukket ananas i veikanten. Den dagen vant Ecuador en landskamp i fotball mot Peru og alle feiret det om kvelden. Neste dag badet jeg masse. Ellers skjedde det ikke noe spesielt.

Dag 18 og 19: I dag surfet jeg i de to meter høye bølgene. Ellers skjedde det ikke noe spesielt. Neste dag dro vi hjem til Santa Cruz.

Dag 20: I dag grillet vi med familien hjemme hos farmor. Ellers skjedde det ikke noe spes.

Dag 22 og 23: I dag så jeg en havskilpadde på nært hold da jeg snorklet. Etterpå spilte jeg litt internett på en internettkafe i byen. Vi spiste på restaurant om kvelden. Neste dag har det ikke skjedd noe mer. Om kvelden spiste vi sushi. I dag dro vi opp i høylandet og så litt rundt og badet når vi kom ned igjen.

De siste dagene på Galápagos har jeg vært sammen med venner og familie. Og vært på stranden. Faren min har pusset opp båten også. Vi har også vært oppe på en farm som en norsk mann som het Thorvald Kastdalen bygde for 70 år siden. Vi hilste på barnebarna hans som heter Thorvaldo og Maria. I dag drar vi tilbake til Quito med fly.

Dag 30: Den siste dagen i Quito spiste vi frokost på en billig restaurant. For tre dollar fikk man en omelett, et glass juice, en kaffe eller kakao. Til lunch spiste vi suppe med en hel krabbe oppi. Ved siden av fikk vi popcorn og juice. Det kostet bare 3 dollar. Senere var vi på et indianermarked og kjøpte hengekøyer. I dag står vi opp 5.30 am og drar til flyplassen. Det første flyet vårt tar ti timer og femti minutter til Amsterdam. Videre til Oslo tar det en og en halv time. Vi hadde medvind i natt og fløy i 1014 km i timen. Fra Gardemoen drar vi til Horten med tog. Det tar to timer.

14. kapittel

Rjukan 2007

Tilbake i Norge bestemte jeg meg for å skrive en artikkel om møtet med Thorvaldo. Jeg hadde lyst til å hjelpe ham med drømmen om å få besøke Norge, men visste ikke hvordan. I midten av januar 2007 kom artikkelen på trykk i ukebladet «Hjemmet». Samme formiddag ringte telefonen. Det var Steinar Miland, en engasjert politiker fra Rjukan som hadde lest artikkelen og fått en idé. Han ønsket å invitere Thorvaldo som hedersgjest til årets Solfest i mars! Nå lurte han på hva jeg trodde om det? Jeg ble først stum, men da taleevnen igjen var der, fortalte jeg Steinar om samtalen jeg hadde hatt med Thorvaldo, og drømmen hans om en gang å få komme til Norge. – Flott, sa Steinar. Hvis du tar deg av kontakten med Thorvaldo, skal jeg ordne resten! Et par dager etter ringte han igjen. – Alt var klart! Han hadde snakket med ordføreren i Tinn, som syntes det var en strålende idé. Det samme syntes «Hjemmet», som gikk med på å betale en del av reisen, mot å lage en ny reportasje. Jeg var svært spent da jeg slo nummeret til Thorvaldo.

– Thorvaldo, sa jeg. Enkelte drømmer kan bli en realitet før man vet ordet av det. Har du fortsatt lyst til å komme til Norge? Det ble først stille i den andre enden. Det tok jo også tid før satellitten nådde den andre siden av kloden. Men så hørte jeg igjen Thorvaldo stemme. –Ja! ropte han. Jeg kommer! - Fint, sa jeg. Da kan du snart begynne å pakke kofferten! Jeg fortalte om invitasjonen fra Rjukan. Thorvaldo var himmelfallen og sa bare ja, ja, ja. Før vi la på minnet jeg ham om å ordne alt han trengte for en måneds opphold i Norge. Og husk gode vinterklær, det er minus 10 her nå!

Snøballen var begynt å rulle og nå gikk det kast i kast helt til Thorvaldo bokstavelig talt tok i mot den på Gardermoen to måneder senere. Han hadde tårer i øynene da han kom ut av passkontrollen. – Så vakkert det er her! Da jeg så landskapet fra flyet, med snø, fjell, og frosne innsjøer, tenkte jeg på hvordan bestefar kunne forlate alt dette... Det første han gjorde da vi kom ut av ankomsthallen, var å bøye seg ned og kjenne på snøen. – Dette har jeg drømt om! Jeg lagde en snøball. – Thorvaldo! Ta i mot din aller første snøball!

Steinar og jeg møter Thorvaldo på Gardermoen, mars-2007

De neste dagene ble en eneste lang feiring. Under solfesten ble Thorvaldo mottatt som en konge av Rjukans entusiastiske innbyggere, der han satt vinkende i en åpen veteranbil ved siden av ordføreren. Han besøkte aldershjemmet og fikk møte mennesker som hadde kjent besteforeldrene hans og kunne gi nye bidrag til historien om livet deres før de utvandret. Han besøkte norske gårdsbruk. Siden reiste han rundt og hilste på slektninger han hadde i Drammen, Østfold og på Voss. Turen med Bergensbanen var et eventyr, og på Voss fikk han prøve å stå på ski. Det gikk ikke så bra, i følge ham selv. De siste dagene bodde han hjemme hos oss i Horten. Hver dag gikk han mange kilometer for å gjøre seg kjent. Jeg var bekymret for at han skulle gå seg bort. – Nei, sa han. Så lenge jeg vet hvor Oslofjorden ligger i forhold til huset ditt, finner jeg alltid tilbake... Etter å ha handlet troll, melkesjokolade og geitost var han klar til å dra tilbake til sin øy. – Adios sa vi., da vi igjen sto på Gardermoen, denne gangen for å ta avskjed. Nei, sa Thorvaldo. På Galápagos sier vi aldri adjø. Vi sier «Hasta la vista!»

Gjenvisitt. 2008

Et år senere hadde jeg igjen Steinar Miland fra Rjukan på tråden. – Du, sa han, skal vi ikke ta den gjenvisitten til Galápagos før det går for lang tid? Jeg har samlet en gjeng som har lyst til å bli med. Og du må bli med som reiseleder! Vi inviterer. Og som alltid med Steinar, skjer ting raskt.

Gjenvisitt med Rjukangjengen. Steinar Miland ytterst til høyre

Tre måneder senere landet vi på Galápagos. Utenfor stod en stor og en liten mann og ventet på oss. Thorvaldo og sønnen Alf. De to neste ukene, opplevde vi øya sammen med Thorvaldo og familien, mens vi bodde på hotellet deres Estrella de Mar. Vi hadde alle værelser med en felles balkong mot sjøen. En dag oppsøkte Steinar og jeg Rolf Wittmer, nå en pensjonert kaptein på 71 år, i huset hans på Santa Cruz. Han lo godt da vi spurte om ekspedisjonen, men legger til at det var interessant å bli kjent med Heyerdahl. De hadde mange hyggelige måltider og gode samtaler rundt bordet om kveldene. – Men mest glad var nok mor, legger han til. Da de dro overlot de all provianten til henne. Vi hadde gratis mat og vin i flere måneder etterpå! En av de siste morgenene på øya overhørte jeg en samtale mellom to av karene mens de satt på balkongen og sludret over kaffen. – Du Steinar, sa Arne, sjåføren fra veteranbilen på Rjukan. Det er nå, når vi sitter her og ser sjøløvene i vannkanten og pelikanene over oss, at det går opp for meg hvor langt vi er fra Tinnsjøen!

15. kapittel

Ny avskjed

Rosa og Abraham på sitt bryllupsbilde.

Under mitt siste besøk på øya, i 2013, besøkte jeg graven til Rosa og Abraham sammen med Maria og Caty. De hvilte sammen nå, på høyde under skogen på kirkegården i Santa Rosa. Da vi stod der tause og så på gravstedet, kom jeg til å tenke på en scene fra den finske filmen «Sanger fra badstuen». En av skuespillerne fortalte de andre i badstuen om sine besteforeldrenes ekteskap. - Det finnes ulike typer kjærlighet, reflekterte han. Besteforeldrene hadde vært et par med mange vanskeligheter i samlivet sitt. Men det var også små ting som viste at det tross alt var stor kjærlighet mellom dem. Han husket bestefaren som hugget så mye ved på sine eldre dager. Vedskjulet ble etter hvert fullt. - Hvorfor gjorde han det? Ikke for sin egen del, men for at kona skulle ha nok å varme opp stua med, hvis han ble borte før henne. - Da bestefar var kommet på gamlehjem og fikk høre at veden hadde tatt slutt mens kona fortsatt bodde hjemme, gråt han...

Jeg tenkte på farmor Rosa og farfar Abraham. Selv om de ikke hadde bodd sammen som ektepar på mange år, hadde de aldri skilt seg. Ingen snakket heller høyt om at Abraham hadde en ny kvinne. I årene som fulgte, så lenge han kunne gå på bena, fortsatte han å besøke Rosa hver ettermiddag. Når jeg kom innom, så jeg dem sitte der med kaffen sin og prate lavmælt og fortrolig, som de alltid hadde gjort. Den sterke tilknytningen mellom dem skulle vare livet ut. Da Rosa ble syk og trengte ukentlig dialysebehandling måtte hun flytte til Quito. Hun etterlot seg et stort tomrom i huset. Nå var hun ikke lenger der med sitt smil og lune vesen og tok i mot familien til den daglige lunsjen. Det steg ikke lenger liflige dufter ut fra kjøkkenet. Maria tok midlertidig over Los Amigos. Men Rosa skulle aldri mer komme tilbake. Da hun døde etter lang tids sykdom, fikk Abraham tre hjerteinfarkt. Mindre enn et år senere døde også han. Nå sto vi der. - Mor drømte hele tiden om å bli frisk nok til å komme hjem til Galápagos

igjen, sa Maria. Det er trist å tenke på at ønsket hennes først ble hørt etter at hun gikk bort. Jeg nikket. - Hun drømte ikke bare om å komme hjem. Da jeg besøkte henne i Quito for tre år siden, spurte jeg henne hva det var hun ønsket aller mest. Vet dere hva hun svarte? At Abraham og jeg kunne komme sammen igjen, sa hun. Det var hennes største ønske. – De gjorde det til slutt, sa Maria. Nå er de sammen i himmelen.

I midten av desember tok jeg på ny avskjed med familien i Puerto Ayora. Jeg skulle reise hjem. Sola gikk ned som en diger rød kule bak de lyse sandfjellene da jeg kom til flyplassen. Jeg ble stående ute å se på de siste minuttene det varte. Foran meg ved innsjekkingen stod en liten familie. En unge lyshåret kvinne holdt en liten baby, ved siden av stod pappaen og kysset på babyen. Da flyet landet, spiste jeg spiste sushi i avgangshallen, og satte nesten tunfiskrullen i halsen da jeg plutselig hørte navnet mitt bli ropt opp over høyttaleren.

- Miss Jorgensen, please come to the luggage-check at once! Jeg så på klokken. Det var tre kvarter til avgang. Jeg løp ned trappene til underetasjen. Køen var lang. Tre politimenn undersøkte koffertene og stilte spørsmål som de fleste ikke forstod. Det var tjuefem minutter til avgang da det ble min tur. – Vi ropte deg opp tre ganger, sa politimannen som undersøkte bagasjen min. Han så på meg med harde øyne, som om jeg allerede var skyldig i noe jeg ikke visste hva var. Ville han hale ut en kilo kokain fra koffertlokket mitt? – Hvor har du vært, spurte han bryskt. To schæfere lusket rundt bena mine. Det var på hengende håret at jeg kom med.

Flyvertinnen var i ferd med å lukke døren, da jeg kom halsende om bord som sistemann. Da flyet tok av så jeg en siste gang ned på byen som glitret fra tusener av lys. Jeg var lettet og trist på samme tid. Men ville jeg egentlig reise hjem? Julen stod før døren og med mor alene der hjemme, hadde jeg i siste liten forandret billetten. Monitoren foran meg viste at kursen var satt nordover. Nå var det ingen vei tilbake. Mens vi fløy mot morgenen i Europa, drakk jeg rødvin og så en film. Nå måtte det bli lenge til neste gang, tenkte jeg. Stadig oftere merket jeg angsten som kom snikende under den lange flyreisen over Atlanterhavet. Jeg forsøkte å tenke på noe annet. Skulle jeg noen gang komme til å bo Galápagos? Selv ikke her, ti tusen meter over havet, hadde jeg svaret. Timene sneglet seg avgårde. Utpå natten gikk jeg en tur ned midtgangen for å bevege de hovne bena mine. Den lyse jenta med babyen stod i pantryet. Hun het Tina og var på vei hjem til Sveits. – Og mannen din? Nei, han skulle ikke være med. Han jobbet på en båt og kunne ikke ta seg fri. Hun hadde bodd på Galápagos i seks år nå. Ingen

andre hun kjente hadde greid det lenger. Nå lengtet hun hjem til Europa. Til alt det velkjente. – Men dere skal tilbake etter jul? Hun trakk på skuldrene. – Jeg vet ikke, sa hun. The same old story, tenkte jeg.

Ankomst Amsterdam om morgenen. Gardermoen på ettermiddagen. Jeg trillet kofferten ned på tog perrongen. Ingenting var verre enn å komme hjem en vinterdag og gå ned på den iskolde perrongen uten noen steder å søke ly for vær og vind. Ikke en benk å sitte på. Jeg kjente den gamle forbitrelsen vende tilbake. Mot vinteren og kulden og NSB, som kunne ha gjort bare litt for å gjøre livet for de reisene noe bedre. Hva med et leskur og noen benker? Men muligens mente de det var best at passasjerene sto og slo floke for ikke å fryse i hjel mens de ventet på toget? Snøen blåste skrått inn i ansiktet mitt. Jeg var altfor tynt kledd. Men toget kom i rute.

Adventstjernen lyste fra stuevinduet hjemme hos mor. Det var godt å være tilbake. Julaften stod jeg på kjøkkenet hennes og stekte ribbe og medisterkaker og alt annet som hører til. Etter at vi hadde hørt Sølvguttene synge julen inn, satt vi høytidsstemte ved bordet. Det var den tredje julen uten Johannes. Vi åpnet gavene våre. Johannes hadde kjøpt øredobber, formet som skilpadder, til oss begge. Fra Maria og Caty fikk jeg et smykke med en lavastein fra Santa Cruz. Jeg tok det på. Det kjentes godt å ha et lite stykke Galápagos i ørene og rundt halsen.

Epilog

Januar 2014

I januar våknet jeg hver morgen til den samme hvite vinterstillheten utenfor. En kveld gikk jeg forbi det gamle huset vårt nede ved havnen. Det var vemodig å se en fremmed mann stå i stuevinduet mitt og tenne et stearinlys. Bare sjelden møtte jeg andre mennesker. Hvor er det blitt av alle sammen? Og ungene som pleide å være ute og ake? Det var snø i bakkene, men ingen unger... Fra vinduene lyste det blått fra flatskjermene. Var det der de oppholdt seg hele vinteren? Det var jo dette jeg ville bort fra. For bare et par uker siden hadde jeg levd utendørs, omgitt av liv og røre. Jeg savnet det allerede. Men jeg hadde reist hjem av fri vilje. Det var noe som alltid trakk meg hjemover igjen etter noen måneder. Muligens var dette en splittelse, som jeg bare måtte leve med.

Jeg tenkte tilbake på den septemberdagen da jeg så Oslofjorden under meg, overbevist om at det ville bli *minst* et halvt år til jeg skulle se dette landskapet igjen. Galápagos lå innhyllt i tåke og yr da jeg kom. Værtypen som kalles Garua, driver inn fra Sydpolen og varer til desember. Pussig nok hadde jeg aldri vært på øya i denne perioden. Med ett hadde jeg forstått hvorfor Maria klaget over «kulden» i denne årstiden. Det var ikke direkte kaldt, men rått og kjølig. Om nettene sov vi med to ekstra tepper. Jeg måtte gå til innkjøp av en flecejakke. Når vi hutret over ettermiddagskaffen, erklærte jeg at jeg forstod henne. Det nyttet ikke å klage til min sønn over været. Han trakk på skuldrene og bemerket at dette burde jeg visst. Selv synes han ikke det var ille, bare litt kjølig å surfe lenge av gangen.

Jeg begynte å se Puerto Ayora med nye øyne. På turismen som tok en stadig større plass på øya. På hordene av eldre amerikanske turister med jungelhatt, kakishorts og kamera på magen som veltet inn i byen hver eneste dag. Stedene hvor jeg tidligere møtte venner var nå fylt av turister. En tur på kino ville vært hyggelig. Hvorfor hadde ikke Puerto Ayora en kino? Og hvem skulle jeg snakke norsk med når Johannes ikke var der? Jeg ble lei av å måtte uttrykke meg på andre språk hele tiden, og forstod gamle Thorvald Kastdalen som på eldre dager ikke ville snakke spansk lenger. Var det tegn på at jeg var blitt eldre? Ja, jeg var blitt eldre. Nesten uten å merke det hadde årene sneket seg inn under huden min, og begynt å svekke den gamle virkelysten og motet til å realisere nye planer...

Jeg så på noen tomter. Den jeg hadde visualisert med lys og luft, og hage med plass til høner og en katt på trappen. Utsikt over havet. Tomtene jeg så lå inne i bushen bak meterhøyt elefantgress. Det svermet av mygg og insekter. Var det her jeg skulle bo? Mens jeg viftet rundt for å unngå flere myggstikk enn nødvendig, besluttet jeg at det var ingen grunn til å forhaste seg. Det ble ikke noe tomtekjøp, i alle fall ikke i dag.

Refleksjoner

I desember, ett år senere er jeg fortsatt hjemme. Eduardo holder meg oppdatert om huset i Puerto Ayora. - Det blir ferdig til jul! Og Johannes, ja han får egen hybel. Så kan han spille musikken sin så høyt han vil... Når kommer dere? Kusine Maritza fikk sønn nummer tre for noen måneder siden, og Caty har skrevet og fortalt at hun venter sitt første barn med kjæresten Fabio i mars. Maria driver fortsatt Los Amigos. – Jeg er så alene her nå etter at dere dro og barna har flyttet ut, klager hun når vi skriver til hverandre. Hun savner kaffen vår i havnen om ettermiddagene...

Julen nærmer seg på ny, og den skal feires hjemme. Johannes reiser til Australia for å studere på nyåret. Hvor han vil bo i fremtiden, vet han ikke. Han er glad i Norge, men føler en sterk identitet til Galápagos. Jeg har meg selv å takke, hvis han velger å bosette seg der. Det var jeg som la grunnlaget for at han skulle føle seg like mye hjemme på Galápagos som i Norge. Å ha en mor og far som bor på hver side av kloden fremstår nå, tjue år senere som ukomplisert. Når jeg spør hvor han vil bo i fremtiden, svarer han at han ikke vet. Han må da ikke bestemmes seg eller velge ennå?

-Ingenting er som Norge om sommeren, mener han. Men Galápagos er fint om vinteren... Etter at han tok det siste dykkerkurset for to år siden og ble Divemaster, kan han kanskje jobbe på Galápagos i juleferiene fremover. Vinteren er ikke noe for ham. Han minner meg om alle influensaene, og hvordan jeg strevet for å lære ham å gå på ski. Det ble aldri noen suksess. - Har jeg projisert mine egne følelser over på ham, eller er det genetisk?

Jeg tenker tilbake på min egen drøm om Galápagos. Den har ikke vært en illusjon. Illusjonen bestod derimot i ønsket om å plassere meg selv der på permanent basis. Jeg hører til litt på begge steder. Så enkelt er det. Sønnen min har rett. Det er ikke nødvendig å velge.

Når reiser jeg tilbake neste gang? Jeg vet ikke. Men februar er en bra måned til å reise bort for en stund. Da er Garua-sesongen over, og skinner sola på ny over de forheksede øyene...

Refleksjonsartikkel til Galápagos

1. Innledning, s 96
2. Struktur, s 97
3. Sjangerdrøfting, s 98
4. Reiseskildring, s 100
5. Selvbiografi, s 102
6. Biografiske tekster, s 106
7. Det etiske aspektet, s 108
8. Språk og stil, s 109
9. Intertekstualitet, s 112
10. Multimodalitet, s 113
11. Oppsummering, s 114
12. Litteraturliste, s 115

1. Innledning

Tekstene i «Galapagos» er historien om mine opphold og reiser på Galapagosøyene gjennom tjue år. Gjennom tekster som beveger seg mellom selvbiografisk materiale, reiseskildring, historie og anekdoter, inviterer jeg leseren med inn i deler av min livsfortelling. Mange av tekstene handler om den indre og ytre reisen jeg foretok tilbake til Galapagos i 2013, etter å ha fått ideen om at jeg ville fortelle sønnen min som er halvt «galapagueño» med far fra øya Santa Cruz, mer om hans opprinnelse og familiehistorie. Samtidig ville jeg fortelle andre historier, om våre reiser på Galapagos, og litt om norske og tyske utvandrere som slo seg ned på øyene på 1920-30 tallet. Manuset er snarere enn å være en reiseskildring, en undersøkelse av min egen, og min sønns ecuadorianske families historie. Først da sønnen min var åtte år, dro vi tilbake til Galapagos sammen for første gang, for at han skulle bli kjent med sin far og hans øy. Manuset har også en del fotografier, både familiebilder og naturbilder, som har til hensikt å visualisere tekstene og gjøre dem mer levende for leseren. Det er en litt annerledes historie enn den vi vanligvis forbinder med Galapagos, jeg forteller. Mange har blitt kjent med øyene via Darwins utviklingsteori, og hans studier av blant annet fugler og sjeldne dyrs utvikling og tilpasning til miljøet på disse isolerte øyene i Stillehavet. Andre har sett naturprogrammer på fjernsyn, men de handler oftest om det unike dyre- og fuglelivet, og lite om menneskenes historie. Når jeg tidligere fortalte venner og bekjente om mine opphold på Galapagos, hendte det ikke sjelden at de spurte forundret: - Galapagos? Men bor det mennesker der da? De hadde en oppfatning av at det bare var øgler og andre merkelige dyr som holdt til der... Faktum er at av de tretten større øyene i arkipel et, er fire av dem bebodde og har i dag en befolkning på rundt trettitusen. Ukjent for mange vil det også være å få høre at en god del nordmenn emigrerte til Galapagos på begynnelsen av 1900- tallet. Kun én av familiene ble værende, og én av tekstene handler om nettopp dem.

2. Struktur

Jeg vil begynne med å undersøke og drøfte mine tekster i forhold til struktur. Tekstene er delt opp i tolv kapitler. De følger ikke en kronologisk rekkefølge, men vil likevel gi leseren en følelse av kontinuitet gjennom at de forskjellige fortellingene som omhandler ulike aspekter av livshistorien min og hendelsene jeg skriver om etter hvert veves inn i et mer helhetlig bilde. Jeg begynner teksten «in media res», med en episode hvor jeg er med min sønn på stranden, og overhører en dialog mellom ham og en venninne som spør om hans «historie med Galapagos». Denne dialogen mente jeg kunne fungere som «startmotor» for oppgaven i sin helhet fordi den fører leseren direkte inn i den videre handlingen. Herfra fortsetter jeg med å minnes, og samle trådene fra de tjue årene som har gått, til dags dato som jeg skriver om her. Det påfølgende kapitlet fortsetter med et tilbakeblikk «på hvordan alt begynte», og siden beveger teksten seg til nåtid, som vil si høsten 2013, da jeg kom til Galapagos for å skrive og gjøre intervjuer familien. Enkelte kapitler kan leses enkeltstående, som for eksempel den biografiske teksten og familien Kastalen på Santa Cruz, og teksten «Påske på Isabela», som er skrevet mer som en ren reiseskildring. Andre tekster har et metaperspektiv på reisen som fenomen, mens andre igjen er mer en indre reise, som for eksempel teksten «Tilbake til Galapagos, 2013», hvor jeg reflekterer over årene som har gått, valget jeg tok om å bli alenemor, og hvilke faktorer som spilte inn, formet skjebnen og livet videre.

3. Sjangerdrøfting

Selvbiografi, reiseskildring eller dokumentar? Oppgaven er ikke skrevet i én sjanger, men i en kombinasjon av flere med størst vekt på livsskildringen, eller selvbiografien. I starten av prosjektet var ideen min å skrive en «ren» reiseskildring om året jeg reiste gjennom Sør Amerika fra Buenos Aires til Mexico. Jeg tenkte å skrive den som en blanding av en opplevelses- og dannelsesreise, og om det å være kvinne, alene på reise. Historien om Galapagos skulle være med, men tones ned og ikke fra ha noen hovedrolle. På det daværende tidspunktet, trodde jeg ikke at jeg kunne eller ville skrive for mye om mine personlige opplevelser fra Galapagos. Jeg følte at det ville bli for privat.

De første kapitlene ble til under siste års felles samlinger på masterstudiet. Kapitlene som var skrevet i reisens kronologiske rekkefølge begynte med tiden hjemme som flyvertinne, med et ønske om å ta permisjon og reise, siden jeg ikke ville bruke resten av livet til å si «kaffe eller te?». Siden fulgte noen kapitler fra reisens begynnelse i Buenos Aires, turen til Chile, Andesfjellene. Fra alle stedene rapporterte jeg om mine opplevelser på godt og vondt... Både veileder og medstudentene i skrivegruppen leste og kommenterte. Responsen var ok, men ingen var helt overbeviste om at *dette* var historien jeg skulle fortelle. De hadde hørt meg fortelle fra Galapagos, og om livet og familien min der. Det var dette de ville høre mer om! Tilbakemelder Mari Kildal, gjorde det klart at hun syntes det unike i historien befant seg i møtet med min egen personlige historie fra Galapagos og tilknytningen jeg hadde til stedet og menneskene der via min sønn. Ankepunktene når det gjaldt reiseskildringen var at det var lenge siden turen skjedde, at det var gått for lang tid til at jeg kunne gjøre erfaringene aktuelle nå. Mange har også gjort tilsvarende reiser senere og skrevet om dem, så min historie ville ikke på noe måte være unik.

Jeg gikk i gang med «Galapagos». I månedene som fulgte, gikk oppgaven gjennom mange endringer sjangermessig. Jeg greide ikke å gi slipp på den mer upersonlige stilen som kan benyttes i reiseskildringen. Jeg var den skrivende som rapporterte om hva jeg hadde sett og opplevd. Det ble ikke levende nok. Jeg lette etter min egen «fortellerstemme» og hvordan jeg kunne skrive mer direkte og personlig. Fortelleren måtte tre mer frem, for å gjøre stoffet interessant å lese. Ellers ble det for refererende og distansert. I utprøvingen med fortellerperspektivet fikk jeg ideen om å skrive tekstene, stilet til min sønn, i annen person. Når jeg nå fortalte videre, henvendte jeg meg derfor direkte til et tydelig «du». – Husker du

den gangen? Ved å benytte et «du» mente jeg at også skriveren fikk en større nærhet til stoffet. Jeg holdt fast på den en stund, men merket etter hvert at det likevel ikke fungerte for meg som forteller. Jeg ble for «bundet» i forhold til hva jeg ville skrive, og den direkte samtalen med «du» virket hemmende, og gjorde meg ufri, siden jeg nå måtte tilpasse alt gjennom hans blikk. At han var så tydelig til stede, kneblet «skriveren». Jeg måtte frigjøre meg fra denne overhengende annenpersonen, til tross for at han var min egen sønn. Eller mest av alt, nettopp derfor.

I boken *Hvem bestemmer over livet* (2000) gjør forfatteren Marianne Egeland et dypdykk i sin analyse av biografisjangeren. Hun minner om at det bekjennende, selvgranskende elementet som forbindes med selvbiografien, kom inn allerede med Augustins «Confessions» i år 400. Tradisjonen har deretter utviklet seg til det vi i dag kan kalle en «biografisk storsjanger», hvor subjektive selv fremstillende former som dagbøker, selvbiografier, brev og erindringslitteratur hører med. Likheter og forskjeller går på kryss og tvers mellom de ulike undersjangrene. Videre skriver Egeland at sammenfallet mellom forfatter, forteller og hovedperson er noe selvbiografien deler med dagbøker og memoarer. «De skrives innenfra, ettersom personen har adgang til sine egne følelser og erfaringer, mens biografien skrives utenfra fordi forfatteren har en annen, en fremmed, som emne og hovedperson i sin beretning.» (Egeland 2000: 94)

Her berører Egeland noe som har vært viktig i forhold til egen refleksjon rundt den vesentlige sjangerforskjellen det er å skrive biografisk eller selvbiografisk. Tidsaspektet kommer også inn, som når hun drøfter subjektet og objektet i selvbiografien: «Det subjektet som skriver i nåtiden, er imidlertid eldre og klokere enn det «jeg» hun forteller om. Splittelsen mellom skrivende subjekt og omtalt subjekt/objekt forsøkes overkommet på flere måter, men hele tiden ved hjelp av språket. Slik biografien gir til beste sitt bilde av en person, er det en metaforisk fremstilling av jeget også selvbiografien tilbyr oss.» (Egeland 2000: 95)

Slik jeg har erfart det under egen selvbiografisk skriving, har jeg møtt på denne problematikken mer enn én gang. Jeg har hatt «adgang til egne følelser og erfaringer», men samtidig har tidsaspektet- årene som har gått siden de opplevde hendelser jeg skriver om- ofte ført til en splittelse i opplevelsen av den jeg var da, og den jeg er nå. Istedenfor fokus kun på «foreningen mellom far og sønn», ville jeg i dag tenkt noe annerledes og helhetlig på situasjonene som oppstod. Å skrive selvbiografisk i tilbakeblikk, gir nye erkjennelser i nuet.

4. Reiseskildring

Utgangspunktet for Arne Melbergs bok «*Å reise og skrive*» er at den moderne reiseskildringen bidrar til:

Det moderne menneskets forståelse av verden, og seg selv i verden. Den reisende som skriver, bruker litterære grep for å gjøre fortellingen leservennlig. Fortelleren tar vitnes posisjon, det vil si noen som har opplevd og sett den verden hun/han gjengir på en troverdig måte. Men også vitnes posisjon, og dermed troverdigheten, forutsetter litterære grep og konstruksjon. (2005:16)

Presens, direkte tale, og scener er reiselitteraturens vanligste grep. På den måten ønsker den reisende som skriver å gi inntrykk av umiddelbart nærvær, av at hun eller han er midt i reisen, og at posisjonen som vitne er overlatt til oss som leser. Svært mange reisebøker er konstruert som dagbøker og loggbøker, hvor bruken av presens og direkte referat av samtaler vil si at man lar fremstillingen ta farge av den andres språk. Eksempler på to slike bøker er Margaret Wittmers «*Floreana*» og Johanna Angermeyers «*My fathers Island*» som jeg referer og siterer fra i noen av tekstene. Slik jeg leser Melberg, forstår jeg ham dithen at man kan bruke grep som fiksjonalisering, ikke i betydningen av å dikte, men som litterært grep for å gi historien et overbevisende preg og nærvær.

Melberg velger å se bort fra et strengt skille mellom sakprosa og skjønnlitteratur og ser i stedet på reiselitteraturen som «et felt av muligheter» hvor man kan krysse disse grensene. Sjangermessig er masteroppgaven min en selvbiografi, som med bruken av dagboknotater, historisk presens og direkte scener også har trekk av reiseskildringen. I tillegg kommer det anekdotiske stoffet. Kort sagt benytter jeg hele «feltet», bortsett fra fiksjon. Det selvbiografiske stoffet ble vevet inn underveis i skriveprosessen, ofte som tilbakeblikk under, eller midt i en situasjon, mens enkelte av anekdotene ble til under mitt siste besøk på Galapagos, høsten 2013. Eksempler på dette er møtet og samtalen med tyske Teppi Angermeyer og hans historie.

I boken *Odyssévs i skjørt* (2004), diskuterer Anka Ryall kvinners reiseskildringer og deres sjanger, opp gjennom tidene.

Ryall drøfter fenomener som har vært av stor betydning for meg under mine år som reisende. Emner hun tar opp angående kvinners reisebeskrivelser er: Reisen som flukt fra hjemlig trygghet, drømmen om et mer autentisk «annet sted», ambivalensen i forhold til den mannsdefinerte rollen som reisende, og bruken av reisebeskrivelse for å utforske og debattere kjønnskategorier.

Moderne reisebeskrivelser dekker hele spennet mellom innadvendt selvrefleksjon på den ene siden og journalistisk reportasje på den andre. Men de klart selvbiografiske reisebeskrivelsene er vanligvis de de mest interessante. Det visste allerede naturforskeren Alexander von Humboldt. For to hundre år siden, i innledningen til sin berømte reisebeskrivelse fra Sør Amerika, understreker han at det er den reisende selv vi bestandig ønsker å se i kontakt med de tingene som omgir ham. Reisebeskrivelser – i betydningen skildringer av selvopplevde reiser- er en form for dokumentarisk litteratur. (Ryall 2004:15)

Selv har jeg i hele mitt voksne liv, men også i barndommen levd en «nomadisk» tilværelse. Familien flyttet ofte, og da jeg fylte tretten år, hadde vi flyttet like mange ganger. Som voksen var det reisen som fortsatte å gi meg den nomadiske livsfølelsen som jeg følte meg hjemme i. Ofte til fjerne steder, langt borte fra hjemmet, og de strakk seg gjerne over to, tre måneder eller mer. Drømmen om en mer «autentisk tilværelse» handlet om en «enklere tilværelse», et liv mer i pakt med naturen, langt borte fra hverdagen i et samfunn jeg opplevde som kaldt og fremmedgjørende.

Drømmen om en autentisk tilværelse enten «et annet sted» eller gjennom selve bevegelsen fra sted til sted, dreier seg altså om at hverdagen i et borgerlig industrialisert samfunn føles flat, triviell ellers fremmedgjørende. Det som utforskes i vestlig reiselitteratur, er med andre ord ikke bare den potensielle friheten, men også kulturelle begrensninger. I så måte legger aldri den reisende hjemmet helt bak seg. (Ryall:58)

Den amerikanske forfatteren Mary Morris sier noe lignende, med hentydning til sitt eget liv på reise, i boken «*Nothing to Declare*» fra 1988):

Kvinner som reiser slik jeg reiser, er drømmere. Vi lever de grenseløse mulighetenes liv. Liksom lesere av romantisk litteratur tror vi at vi når som helst kan få bli med på alt. Vi glemmer at dette ikke er vårt virkelige liv - det livet som består av huslige oppgaver, arbeidspress, innsatser for og skuffelser i relasjoner til andre mennesker. Vi vandrer videre. Fra anekdote til anekdote, fra håp til håp. (Morris:137)

I denne boka og i fortelleren gjenkjenner jeg mange trekk fra min egen reisevirksomhet, og i det å reise alene som kvinne. Vi er etter hvert blitt mange kvinner som foretrekker personlig frihet fremfor ekteskap og «huslige oppgaver». Kvinner som heller vil «vandre» ut i den store verden, langt bortenfor opplevelsen av hjembyens begrensede sfære.

5. Selvbiografi

Ordet biografi kommer av det greske bios og grafi som betyr liv og skrift. Å skrive om levd liv. Jeg skriver både om mitt eget og andres liv, kjente og ukjente mennesker, levende og døde. I tekstene veksler jeg mellom min egen historie og andres, men de veves også sammen til en helhet.

I boka *Hva er sakprosa?* stiller Johan L. Tønnesson dette spørsmålet, og han definerer det slik: «Sakprosa er tekster som adressanten har grunn til å oppfatte som direkte ytringer om virkeligheten. I den litterære sakprosaen står alle litterære virkemidler til rådighet, så lenge kontrakten om den grunnleggende, direkte tilknytningen til virkeligheten er opprettholdt». (2008: 34) I følge Tønnesson, er det viktig både pedagogisk og etisk, å skille mellom de direkte og indirekte ytringene om virkeligheten når man søker sannhet. Både fiksjons- og sakprosaforfatteren kan nok søke sannhet, sier han, det vesentlige er å vite om forfatteren forsøker å snakke sant om håndgripelige forhold eller dikter.

I mine selvbiografiske tekster har jeg hatt nettopp dette i tankene. I den virkeligheten jeg beskriver, har jeg forsøk å være mest mulig «sannferdig», så langt det da lar seg gjøre. De «håndgripelige» forhold Tønnesson refererer til, tolker jeg som de rene fakta, som at hendelsene som beskrives faktisk fant sted, der og da. På denne måten håper jeg å ha oppfylt kravet og «kontrakten om den grunnleggende tilknytningen til virkeligheten». De fleste mennesker har skrevet om sine egne liv fra tid til annen. I form av brev, i dagbokform, og de siste årene i sosiale medier. Men hvordan ville det være å utforske deler av egen livshistorie på et mer litterært plan? Dette var en ny og spennende utfordring. Hva så med sannhetskravet? Hva kan vi med sikkerhet si om vår evne til å fortelle den fulle og hele sannheten om våre liv? Og kan vi stole på vår hukommelse, når vi forteller om episoder som ligger tjue år tilbake i tid? Faktum er at det kan vi ikke. Minnene vi har fra fortiden forandrer seg samtidig som livet går sin gang. Tenk bare på hvordan eldre mennesker husker alle barndommens somre som varme og skyfrie. Vi sorterer av og til bort det vi ikke ønsker å bevare i erindringens landskap.

Det selvbiografen derimot må etterstrebe er de virkelige fakta, som har betydning for historien, og som gjør at «kontrakten» med leseren kan opprettholdes. Ting som steder, navn og årstall, bør være korrekte. Også selve hendelsen som beskrives, må ha funnet sted. Det

man skriver må både være etterrettelig og troverdig. En tekst vil uansett være et utvalg og sammendrag forfatteren selv velger. Jeg har hatt dette i tankene mens tekstene ble skrevet. Samtidig med at den ytre handlingen tok form, ble den «indre reisen» også en viktigere del av skrivearbeidet. Innsiktene og erfaringene vi tar med oss inn i det selvbiografiske materialet er noe vi hele tiden bør reflektere over.

Merete Morken Andersen sier dette om fortellerperspektivet: «Alt selvbiografisk materiale innebærer spesielle utfordringer. Hvilken innsikt det skrives fra, om det er ettertankens klare lys, mange år etter at begivenhetene skjedde, eller det å være midt i sentrum, her og nå. For når man står i dette sentrumet av sitt eget liv, ser man jo ikke helheten.» (Andersen 2008: 437)

Det er ut fra disse kravene jeg har skrevet min oppgave, hvor også livsskildringen som begrep, kan anvendes for å betegne enkelte av tekstene. Under skriveprosessen har jeg også grunnet på hvorfor jeg mener sjangeren «life-writing» er interessant. Svaret er at fortellinger, fortalt, også av alminnelige mennesker har en verdi. De bør ikke nødvendigvis publiseres, på samme måte som historiene om «kjente» forfattere og politikere, men de kan være verdifulle vitnesbyrd og bidrag til en bredere forståelse av historie og levd liv.

Mens jeg selv jobbet med refleksjonsartikkelen, fikk jeg et «bevis» på viktigheten av livsskildringen, da jeg var i begravelsen til min tante, mors eldste søster. Under minneordet fortalte presten hennes livs-fortelling i korte trekk. At hun ble født i Troms i 1929 som den eldste av en søskenflokk på seks, og tidlig måtte ta ansvar og jobbe. Hun måtte vaske tøy, lage mat og passe de mindre søsknene fra hun var åtte år gammel. På slutten av annen verdenskrig opplevde familien å bli evakuert, da tyskerne brant ned alle hus i området. De stod å så på at huset deres far hadde bygget, ble brent ned til grunnen, før de dro til familie i Tromsø. Dette var bare en liten del av min tantes liv. Presten fortalte videre om det som skulle bli hennes åttifem år på jorden. Da jeg etterpå antydte til hennes sønn at jeg gjerne ville ha en kopi av talen, kom flere av de fremmøtte og gav uttrykk for det samme. Det vi hadde felles var ønsket om å huske de viktigste hendelsene fra et avsluttet liv...

Komposisjon

Da tiden var inne til å sortere tekstene og bestemme rekkefølgen, i «Galapagos» fantes det flere valg. Skulle jeg begynne kronologisk og trygt, som Gillies (2009) mener er den mest alminnelige fra ”fødsel til død” oppskriften? Gillies skriver at påfallende mange biografier begynner med «Jeg ble født en regntung kveld...» Skulle den skrivende ha et langt liv, fortsetter hun, kan det være en fare for at boka blir langtrukken. Som eksempel, nevner hun forfattere som slo igjennom langt ut i livet. Hva de hadde gjort frem til da, var kanskje ikke av størst interesse. Det gjelder å gjøre et utvalg, som forfatteren selv bestemmer.

Isteden for den kronologiske modellen, begynner jeg «in media res», «midt i handlingen». Den korte teksten med samtalens lett humoristiske avslutning, gav meg en innfallsvinkel og et utgangspunkt til å fortelle videre. Men hvor mye skulle være med i den ferdige teksten? Å velge, og å velge bort, er forfatterens oppgave. Jeg må rett og slett gjøre noen forpliktende valg, og de må selvsagt gjøres mest mulig begrunnet, sier Morken Andersen når hun snakker om forfatterens valg og i forbindelse med biografien hun skriver om Amalie Skram (Morken Andersen 2008: 440)

Fortellerstemmen

For å kunne drøfte hvordan man finner sin stemme i en tekst vender jeg tilbake til min oppgave som livsskildring. Masteroppgaven er dedikert til min sønn, og skrevet med ham i tankene, utfra ønsket om at han skal kjenne sin egen og familiens historie. Men like mye er den skrevet med ønsket om å dele fortellinger med andre. Etter at jeg fortsatte å skrive med et tydelig og synlig «jeg», ble det også klart for meg at det selvbiografiske stoffet ble mer troverdig gjennom å bruke et tydelig forteller- «jeg». Det var gjennom mitt blikk, mine minner, dagboknedtegnelser og research at historien skulle bli til. Dette styrket mitt «etos» og jeg var friere og opplevde at min fortellerstemme ble tydeligere. Fortellerstemmen måtte også være tilpasset dem jeg tenkte på som lesere. Men hvem kunne de være? Morken Andersen minner oss også om dette.

Vi skriver ikke uten å ha leserne i tankene. Hvilke forventninger har de til teksten, og vil den bli forstått? Hvor høy prisen eller gevinsten blir, vil være avhengig av hvilke forventninger vedkommende gikk til teksten med – og selvsagt hvor overbevisende du er som nyskaper.

(Morken Andersen 2008:215) Når det gjelder «Galapagos» tenker jeg på lesere som ikke helt ulike meg selv: Reise- og leseglade voksne mennesker.

6. Biografiske tekster

«Alle biografar burde skrive ein sjølvbiografi», sier Stephen J. Walton i *Skaff deg et liv!* (2008) Enhver som ønsker å skrive en biografi, bør først skrive en selvbiografi, mener Walton, og fortsetter med at man lett kan forestille seg at de to sjangrene er like. Han spør:

På kva måte er sjølvbiografering viktig for ein biograf? Biografen trenger å utvikle sin bevissthet om sin egen subjektivitet. Finne ut, og skildre hvilken posisjon man inntar i forhold til stoffet man skal skrive om. (Walton:95)

Han referer til Hans E. Bødeker, som minner oss om at mye av livshistorien til forfatteren, skriver seg inn i enhver biografi. Når biografen uansett, og uunngåelig er til stede i teksten, er det en fordel om hun iallfall har reflektert over nærværet sitt. Det nyttige i den selvbiografiske prosessen ligger i at man etter hvert oppdager det punktet der *uviljen* inntreffer. Dette kan være nyttig å kjenne på, før man eventuelt skal skrive om andre mennesker. (Walton: 2009)

I mine tekster, ble arbeidet med det selvbiografiske materialet også en «test» på hvor mye jeg kunne og ville fortelle. Skriveprosessen opplevdes ofte både som utleverende og risikofylt. Da jeg senere også skulle skrive om andre, var denne erfaringen god å ha med. Å finne den fine grensen mellom en god personlig fortelling, og det selvutleverende, gjelder for begge sjangere og er et tema jeg også vil komme inn på under drøftingen av etiske spørsmål.

«Biografen må utdanne seg selv,» sier Morken Andersen i *Skriveboka*. (2008:440) Med det tenker hun at vi må vite å plassere personen vi skriver om, i riktig tid. En tidskoloritt, en blanding av elementer fra den samme tid.

I den biografiske teksten om familien Kastdalen, som emigrerte fra Rjukan til Galapagos i 1935, begynte jeg med å tenke gjennom hva jeg husket fra samtalene med sønnen Thorvaldo, den første gangen jeg traff ham. Jeg noterte stikkord og gikk videre med annen «research».

Nigel Hamiltons «How to do biography», var relevant her. Han poengterer viktigheten av å søke gjennom alt tilgjengelig materiale, før skriveprosessen for alvor begynner. I søken etter fakta, gikk jeg igjennom gamle avisartikler fra Universitetsbiblioteket og leste det jeg fant av litteratur om temaet norsk utvandring til Galápagos. Boka, *Drømmen om Galápagos*, av Stein Hoff, ble nyttig lesing, og er etter hva jeg kan se, den eneste boken skrevet om dette temaet. (Hoff: 1987)

I teksten om familien Kastdalen, ble Thorvaldos besteforeldre en viktig byggestein for teksten min. Hamilton råder biografen til tidlig å bestemme seg for om fortellingen skal være et «symfoniorkester» eller et «kammerorkester». (Hamilton:2008)

Masteroppgaven min som helhet, er et kammerorkester. Her finnes ikke veldig mange navn og aktører, eller større dramatiske hendelser i miljøet jeg skriver fra.

Teksten om familien Kastdalen, holder seg til «plotet», som er hovedpersonenes lille, store verden. Jeg begynte med en prolog, som er en blanding av fiksjon og erindringer. Jeg brukte egne sanseintrykk fra øyene og studerte gamle fotografier av Puerto Ayora, med de få husene og fiskebryggen som var der på 1930 tallet.

Prologen er en introduksjon om familiens ankomst til Galápagos, sammen med en beskrivelse av hva som møtte dem der: «En fremmed og stille verden av ukjente fugler og dyr». Familien kom til en ny og upløyd mark.

Siden hopper jeg 70 år frem i tid til mitt første møte med Thorvaldo. Jeg byttet om på avsnittene, og tilbake igjen. Det ble som om en mosaikk, hvor det gjelder å plassere bitene riktig. Biografien har jo ingen direkte regler for sin oppbygning og struktur, så her er det rom for å eksperimentere. Under skrivingen tenkte jeg ofte på hva biografien er og ikke er, og hva er dens forhold til reportasjen?

Plotet er utvandrerhistorien og fortellingen om tredje og fjerde generasjon av familien på Galápagos. Plottet har elementene Hamilton hevder at bør være med. «Noe vanskelighet, noe dramatisk, noe håp om mulighet for en lykkelig slutt, noe som leseren gjerne vil ha.» (Hamilton2008:24)

Selv om biografen står fritt til å eksperimentere, er det mange hensyn å ta. - Hvem skriver jeg for, og hva forventer leseren? Jeg tenker at leseren er en person som liker å lese bøker av biografisk og dokumentarisk art. Nordmenn har vært et farende folk i mer enn tusen år, og så lenge det har vært skrevet artikler og bøker om disse reisene, har det også vært populært lesestoff. Fra Snorre, via utvandringen til USA og Thor Heyerdahls ekspedisjoner.

7. Det etiske aspektet

Hvor etterrettelig en selvbiografisk tekst kan bli? «Skillnaden mellan självbiografi och biografi är att självbiografen berättar om självet vid den tid då han eller hon skriver om sig själv, men är notoriskt opålitlig om allt annat.» (Melberg:2007)

Melberg mener altså at selvbiografen må anses som «notorisk upålitelig» om det meste, men hvordan stiller det seg da med det etiske aspektet? Det han viser til er at selvbiografien forteller selvbiografens sannhet slik han/hun opplever den i det øyeblikket han/hun skriver den. I en biografi er det mange krav til kilder og jo mer kjent den biograferte og forfatteren er, dess lettere vil det være å sjekke sannhetsgehalten senere. Men når det gjelder selvbiografi, skrevet av en ukjent person, er det ikke fullt så enkelt. Hvem skal kunne sjekke og bevise sannheten i mine tekster?

Hvor står jeg selv i forhold til det etiske aspektet? Det samme dilemmaet som jeg stod overfor da jeg beskrev min fars uttalelser i møtet med min graviditet, som viste til hans skepsis og fremmedfrykt, møter jeg i det jeg skriver om min sønn og hans familie. Og hvordan vil familien forholde seg til min tolkning av de hendelsene jeg beskriver? Antagelig vil de godkjenne dem. Men kanskje ikke si seg enige i alt jeg skriver? Her møter jeg altså som selvbiograf og biograf det etiske aspektet og dilemmaet.

Under det siste oppholdet på Galapagos og jeg fortsatt var i skriveprosessen, fortalte jeg mer om prosjektet til familien. – Det blir en fortelling om mine år og erfaringer herfra... Og dere er med alle sammen. Jeg skriver om deres historie på Galapagos, og om farmor og farfar. Jeg forteller om hvordan det har vært for meg som norsk, å få en sønn med en mann fra Galápagos. – Qué bonito! nikket kusine Caty. – Det blir spennende, sa Maria. Bare synd vi ikke kan lese norsk! Kan kanskje du kan få den oversatt engang?

– Ja, det høres kult ut det der, sa Johannes. Faren hans derimot, bare gryntet kort. Som om det ikke angikk, eller interesserte ham. – Jeg skriver om oss to også, sa jeg. Eduardo løftet på øyenbrynene og så på meg, med noe som minnet om et taust spørsmål: Er nå det noe å skrive om da? Noen måneder senere pratet vi på telefonen. Han kom inn på oppgaven min. – Det er

ok for meg, bare det du skriver er sant, sa han. Jeg forsikret ham om at jeg har bestrebet meg på nettopp det. Å fortelle sannheten. Slik jeg husker den. Men selv da, vil det etiske dilemmaet være til stede. Eduardo vil kunne mene at denne fortellingen ikke behøvde å bli fortalt offentlig. Jeg derimot, er av en annen oppfatning. I tillegg til ønsket om å skrive med tanke på vår sønn, tenker jeg at fortellingen har aspekter også andre vil kunne kjenne seg igjen i.

Orientalisme: Jeg vil også nevne Edward Saids «Orientalismen. En kritisk studie av vestlige oppfatninger av Orienten» (1979) i forbindelse med det etiske aspektet. Saids prosjekt var å analysere ulike europeiske tekster, både skjønnlitterære og reiseskildringer, i forhold til imperialistisk ideologi og myter om orienten. Den vestlige oppfatningen av Orienten, som nærmest en «europeisk oppfinnelse» spant rundt myter om et sted fylt av romantikk, mystikk og eksotiske vesener. Disse linjene kan trekkes til resten av verden, i forholdt til hvordan vi i «vesten» oppfatter og skriver om «de andre». Jeg har hatt dette i tankene under skrivingen, selv om det faktisk ikke er helt til å unngå at enkelte betraktninger kan oppfattes som Orientalisme, siden tekstene tross alt er skrevet og opplevd gjennom mitt «vestlige» blikk.

8. Språk og stil

Etos er et uttrykk hentet fra retorikken, og betegner talerens troverdighet. Når du skriver, er det nemlig ikke bare det du skriver om, ditt motiv, og måten du skriver det på, som teller. Det vil også være viktig hvem du selv fremstår som. Er du en som har greie på det du skriver om, en ekspert på området? Har du stoffet under huden? Er eksemplene du bruker, hentet fra noe du selv har erfart? (Morken Andersen 2008: 360)

Hvis jeg skulle analysere mitt skrivende etos i forhold til spørsmålene i sitatet over, ville jeg kunne svare ja på alle tre. Jeg mener at jeg har greie på det jeg skriver om, men er ingen ekspert. Jeg har stoffet under huden. Etter alle årene som har gått, var det nærmest slik at stoffet selv ville bli fortalt. Og til slutt, det meste av tekstenes innhold er hentet fra egne erfaringer.

Men er dette i seg selv godt nok til å ha et sterkt etos?

«Hvis en person skriver om noe vedkommende opplagt har god greie på, men likevel ikke klarer å fremstille sitt motiv fra et tilstrekkelig distansert perspektiv, kan skriveren komme til å forsvinne inn i sin kunnskap og rote seg vekk der inne... Fordi vedkommende er for nær til stoffet.» (Morken Andersen 2008: 360)

Det kan altså hende at jeg har snublet i denne fallgraven. At jeg rett og slett til tider har vært «for nær» mitt eget stoff, og dermed ikke har hatt den viktige «avstanden» man også trenger til sin egen historie. Tekstene mine er i all hovedsak skrevet med tanke på å være «nær» leseren. Når jeg skriver, forsøker jeg å visualisere en interessert lytter. Valget av å bruke første person og historisk presens, mener jeg bidrar til at leseren får en følelse av å oppleve å delta i handlingen. Etter min oppfatning, står en tekst sterkere i forhold til leseren når den er skrevet i en personlig stil og med et tydelig «jeg», noe jeg fikk bekreftet av Anka Ryalls *Odyssevs i skjørt* hvor hun skriver: «De klart selvbiografiske reisebeskrivelsene er vanligvis de mest interessante. Det er den reisende selv vi bestandig ønsker å se i kontakt med de tingene som omgir ham.» Sjangeren forutsetter at det er en identitet mellom den historiske forfatteren, fortelleren og en handlende person i teksten. (Ryall 2004: 15)

Et annet aspekt i den personlige beskrivelsen, gjelder menneskene som er med i fortellingen. Jeg foretrekker at også disse er «synlige» og har et navn, om det da dreier seg om en person. Som eksempel vil jeg nevne en reiseberetning av australske Peter Moore, «The full moon Montezuma», med undertittelen er «Around Central America with the girl next door.» Allerede i første kapittel, som foregår hjemme i Australia, introduseres vi for forfatterens reiseplaner og forelskelse i naboenta, som han vil ha med på turen. Hun blir med, men kalles konsekvent for «The GND». Jeg fant dette grepet irriterende, men fortsatte lesingen fordi boka ellers var godt og levende fortalt i første person og historisk presens.

Vi tar alltid med oss egne erfaringer inn i en tekst, men spørsmålet er hvor synlig skriveren skal være. Det vil komme an på sjangeren, og de mulighetene det gir. Det å ha både nærhet og avstand til stoffet, er noe Morken Andersen skriver om angående sakprosaens «vannmerke». Tekstens «vannmerke» i sakprosaen, er det som gjør at vi kan gjenkjenne forfatteren bak teksten. I arbeidet med språket har jeg forsøkt å kutte ut unødvendige småord og overflødige adjektiver. For å unngå unødig slitasje på subjektet «jeg», er flere setninger erstattet med et verb eller substantiv i starten. I stedet for å skrive: «Jeg reiste videre dagen etter.», kunne jeg

si: «Reiste videre dagen etter...» eller «Dagen etter reiste jeg videre.» En variasjon i rytmen mellom lengre og kortere setninger, er også noe jeg har forsøkt å være bevisst under skrivingen.

Metaforer: Et annet virkemiddel for å skape et godt og levende språk er bruken av metaforer, de språklige bildene som gjør tekstene mer visuelle og levende for leseren. Selv synes jeg det er spennende å forsøke å finne nye ordsammenstillinger og språklige bilder, som kan forfriske teksten. Eksempler fra min oppgave kan være metaforer som: «De store galapagosstjernene.» Her dreier det seg altså ikke om hvilke stjerner som helst, men de man kan se bare i Stillehavet.

Humor er et annet virkemiddel jeg benytter meg av. Som leser vet jeg hvor viktig det er å kunne trekke på smilebåndet, eller le med forfatteren i situasjoner der humor og ironi passer inn i teksten. Eksempler på forsøk av humor i egne tekster, er beskrivelsen av møtet med manageren i flyselskapet TAME, hvor jeg lurte på hvordan jeg skulle forklare *hvem* Braathens S.A.F. E var, hvorpå manageren som om det var en helt naturlig ting, fortalte at de nettopp hadde kjøpt to av våre Boeing-fly. En annen tekst hvor jeg bruker humor som virkemiddel er i «Steinhodet på Floreana» i anekdoten om Thor Heyerdahls bomtur til øya, forårsaket av fotografiet han hadde sett og trodd var en «Tiki», men som viste seg å være hugget ut av kolonisten Heinz Wittmer, i ledige stunder.

Reisens poesi: Enhver som har opplevd å sove ute på taket til en liten yacht en stjerneklar natt på Stillehavet, vil helt naturlig søke å beskrive opplevelsen i et poetisk språk. Når jeg har forsøkt å beskrive enkelte hendelser i et poetisk språk, handler det om ønsket å formidle noen store øyeblikk, oftest i forhold til naturen.

Reisens nostalgi: Den oppmerksomme leseren av min masteroppgave, vil legge merke til at det finnes en fornemmelse av nostalgi over tidens gang, stedenes endring og «drømmen om Galapagos». Tankene rundt å være et «annet sted» og følelsen av og «stå med et ben» i hver verdensdel, har vært en del av livet og virkeligheten gjennom de tjue årene jeg skriver fra. Hjemme i Norge, er alltid lengselen til Galapagos der, og omvendt.

Psykiateren og forfatteren Finn Skårderud tar for seg reisen og nostalgien i boka *Andre reiser*. «Nostalgien er ikke lenger hva den var. Før handlet det om å komme hjem, nå er den blitt en

fantasi om tidens savn. En bittersøt lengsel etter noe som engang var, eller kunne ha vært.» Det følsomme minnet er terapeutisk, mener Skårderud og beskriver Prousts *På sporet av den tapte tid* som «en gigantisk katalog over dufter, smaker, møter og lykkelige øyeblikk.» Men verket er bevisst om at nostalgien er en illusjon, avslutter han. (Skårderud 2004: 292) Det er ikke vanskelig å gjenkjenne seg selv i dette. Melankoliens og nostalgis lette slør farger også minnene til fortelleren i «Galapagos».

9. Intertekstualitet

Det var den bulgarsk-franske litteraturforskeren Julia Kristeva som lanserte uttrykket «Intertekstualitet» på 60-tallet, etter å ha studert Mikhail Bakhtin. Det hun kom frem til var at fortidens tekster finnes innskrevet i mange tekster. Språket er en verdensvev, hvor noe ble føyd til for hvert år som går og for hver forfatter som uttrykker noe gjennom det skrevne ord, slik jeg oppfatter det. Det vil si at alle tekster er i dialog med hverandre i et større tekstsamspill. En tekst kan ha mye å vinne på bruk av intertekstualitet. Ikke bare den teksten vi som skrivende ikke alltid er klar over at kan være til stede i teksten, men også den bevisste. Å la andre stemmer slippe til i egne tekster gir også et avbrekk og er et supplement til ens egen fortellerstemme. (Aamotsbakken 2007: 31)

Johan L. Tønnesson oppsummerer det slik: «Språk er erindring. En av de største landevinningene i det siste århundrets litteraturvitenskap har vært innsikten i hvordan enhver tekst bærer spor av tidligere tekster. Tekstene husker hverandre. Fenomenet kalles intertekstualitet. Vi kan så å si ikke skrive et eneste, fullt ut originalt ord. Ordet vil ubønnhørlig være preget av tidligere bruk.» (Tønnesson 2008:115)

Min tekst har også innslag av intertekstualitet. Selv der man skriver noe man tenker på som en helt egen og unik setning, kan det ubevisst være en erfaring fra, eller et minne om noe man har lest tidligere. I avsnittene hvor jeg har vært dette bevisst, har jeg latt leseren forstå at jeg refererer til en tekst, en anekdote, eller som i noen korte sitater, latt den andre stemmen komme tydelig frem med en direkte henvisning til nettopp dette.

10. Multimodalitet

Fotografiene som er med i oppgaven har en viktig plass i helheten. De forteller også en historie. Om tiden som har gått, og om tiden lever vi i nå. De hjelper leseren, ikke bare til å visualisere fortellingene, men til å se bruddstykker fra årene jeg forteller om. Jeg har brukt noen få historiske bilder fra Puerto Ayora, og noen gamle, skannede fotografier jeg har fått fra Maria, som viser glimt fra deres første år på Santa Cruz. Enkelte av disse bildene er av dårlig kvalitet, men jeg mener at de likevel har sin berettigede plass fordi de inviterer leseren til å dele noen av familiens personlige øyeblikk. Fotografiene gjør ikke krav på å være profesjonelle, men å gi leseren en ytterligere opplevelse av «virkelighet». Personlig, har jeg alltid stor glede og interesse av å se bilder som ledsager både biografier og reiseskildringer.

Mulighetene det multimodale åpner for er interessante for også for masteroppgaven min, som også eventuelt kan tilrettelegges for en digital utgivelse. I løpet av oppholdene jeg har hatt på Galapagos, har jeg i tillegg til å skrive og fotografere, tatt opp videofilm. Filmsnutter kan benyttes til å gjøre teksten mer «levende» i det digitale formatet og kunne støtte tekstene med visuelle glimt fra mennesker, natur og dyreliv. Det multimodale kan også berikes med lenker til musikk, for eksempel av gruppen «Iguanasound» som har komponert musikk fra Galapagos, som de kaller «The last paradise on earth where man and animals still live together in harmony.»

11. Oppsummering

I et intervju med Hild Haaheim, for nettmagasinet *Tekstualitet*, sier Torbjørn Færøvik dette om sin motivasjon for å reise og skrive om reisene:

Poenget mitt har vært å inspirere andre til å reise, og til å søke kunnskap. Når jeg skriver forsøker jeg også å reflektere stemninger. Noen ganger er man i godt humør, andre ganger i dårlig humør, noen ganger er man saklig, andre ganger usaklig. Man har lov til å være usaklig i reiseskildringer. Reiseskildringer tillater veldig mye, nesten alt, unntatt feilaktige opplysninger. Oppgaven er å redusere feilene til et minimum. Et annet og mer verdslig motiv er når reisen gjøres til et personlig prosjekt. I det daglige opplever mange at de er låst inne i tilværelsen gjennom vanetenkning og repetisjonsartede handlingsmønstre. Den reisende søker derfor bevisst etter den genuine opplevelse og autensitet for å utfordre seg selv. Man søker nye impulser for at de skal trenge inn og ta aktivt del som en drivende kraft i eget liv»
(*Tekstualitet*: 2009)

I denne oppsummeringen, er det «ettertankens lys» på utviklingen av tekstene jeg vil si noe om. Tid er viktig stikkord. Jo mer man leser egne tekster etter en tid, dess bedre ser man hva som ikke fungerer, og hva man kan forbedre. Men en dag må man sette sluttstrek og si til seg selv: Dette er godt nok. Jeg har gjort mitt beste. De fleste skrivende mennesker har minst én liten notatbok med samlede ord og sitater. I en av mine gamle notatbøker, fant jeg ett jeg liker godt, av den franske forfatteren Anais Nin: «Å skrive er å smake på livet to ganger. Når det skjer, og i tilbakeblikk.»

Livsskildringen manuset mitt handler om har ligget godt bevart i bevisstheten og ventet på å bli fortalt. Nå er den det.

Ann Kristin Jørgensen,
Horten, desember-2014

Litteraturliste

- Andersen, Merete Morken, *Skriveboka* (2008) Aschehoug. Oslo
- Angermeyer, Johanna, *My Fathers Island* (1990) Penguin Books. London
- Brunborg, Erling og Petersen, Carl Emil, *Rundø* (1960) Cappelens Forlag. Oslo
- Boberg, Thomas, *Americas* (2001) Aschehoug. Oslo
- Eco, Umberto, *Dommedag er nær* (1994) Tiden Forlag. Oslo
- Egeland, Marianne, *Hvem bestemmer over livet?* (2000) Universitetsforlaget. Oslo
- Gillies, Midge, *Approaching the teksts* (2009) Utdrag fra kompendium
- Gillsäter, Sven, *Urtid i Nutid. Galápagos* (1987) Bokforlaget Bra Bøker, Höganäs
- Hamilton, Nigel, *How to do biography* (2008) Harvard University Press. Cambridge
- Hellesnes, John, *Det femte monarki og andre essay* (2010) Samlaget. Oslo
- Hoff, Stein *Drømmen Om Galápagos* (1985) Grøndahl. Oslo
- Hovland, Ragnar *Kunsten å komme heim.* (2011) Det Norske Samlaget. Oslo
- Kvale, S og Brinkmann, S *Det kvalitative forskningsintervju.* (2010) Gyldendal Akademisk. Oslo
- Lee, Hermione, *Biography: A very short introduction.* (2009) Oxford University Press. London
- Lonely Planet, *South America on a shoestring* (1990) Lonely Planet Publications. Australia
- Melberg, Arne, *Mine Klassikere. Om selvyframstilling i litteraturen* (2007) Spartacus. Oslo
- More, Peter, *The full Montezuma.* (2000) Bantam Books. London
- Morris, Mary, *Nothing to Declare* (1988) Penguin Group. New York
- Skårderud, Finn, *Andre reiser* (2004) Aschehoug. Oslo
- Ryall, Anka *Odyssevs i skjørt* (2007) Pax forlag. Oslo

The Paris Review, *Latin American writers at work*. (2007) The modern library. New York

Thorbjørnsrud, Berit, "*Innledende essays*" om Orientalismen.(2001) Oslo. De norske bokklubbene.

Treherne, John, *The Galapagos affair*. (1983) Penguin Group. London

Tønnesson, Johan, *Kva er sakprosa?* (2008) Universitetsforlaget. Oslo

Walton, Stephen J. *Skaff deg eit liv!* (2008) Det Norske Samlaget. Oslo

Wittmer, Margaret, *Det siste paradis*. (1960) Aschehoug. Oslo

Tusen takk til Siri for god veiledning!